

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Bc. Markéta Zindulková

Komparace přístupu zemí V4 k migrační politice EU

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Komparace přístupu zemí V4 k migrační politice EU vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 176 375 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 29. června 2023

.....

Markéta Zindulková

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce, Mgr. Petře Měšťánkové, Ph.D., za veškeré poskytnuté rady a cenné informace nezbytné k napsání této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat celé své rodině a partnerovi za veškerou jejich podporu poskytnutou v průběhu celého mého studia.

Seznam použitých zkratek

Česká strana sociálně demokratická	ČSSD
Evropská komise	EK
Evropská rada	ER
Evropská unie	EU
Evropské hospodářské společenství	EHS
Evropské sdružení volného obchodu	ESVO
Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu	EASO
Fidesz – Maďarská občanská unie	Fidesz
Liberální intergovernmentalismus	LI
Občanská platforma	PO
Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu	UNESCO
Organizace spojených národů	OSN
Právo a spravedlnost	PiS
Protokol týkající se právního postavení uprchlíků	Protokol
Rada Evropské unie	Rada
Realistický intergovernmentalismus	RI
SMER – sociální demokracie	SMER
Soudní dvůr Evropské unie	SDEU
Společný evropský azylový systém	CEAS
Úmluva o právním postavení uprchlíků	Ženevská úmluva
Visegrádská skupina	V4
Všeobecná deklarace lidských práv	Deklarace

Obsah

Seznam použitých zkratek	4
Úvod.....	7
1 Liberální intergovernmentalismus.....	12
1.1 Klasifikace teorií evropské integrace	12
1.2 Liberální intergovernmentalismus jako teorie	13
1.3 Utváření společného národního zájmu	16
1.4 Mezystátní vyjednávání	17
1.5 Institucionální volba	18
1.6 Kritika liberálního intergovernmentalismu	19
1.7 Shrnutí	20
2 Migrační krize	22
2.1 Základní teoretické pojmy	22
2.1.1 Migrace	22
2.1.2 Migrant	23
2.1.3 Uprchlík.....	24
2.1.4 Azyl.....	25
2.2 Evropská migrační krize	26
2.2.1 Klíčové momenty a přijatá opatření	27
2.2.2 Migrační trasy	31
2.3 Migrační a azylová politika EU	33
2.3.1 Počátky migrační a azylové politiky EU	33
2.3.2 Společný evropský azylový systém	35
2.3.3 Zhodnocení migrační a azylové politiky EU a budoucnost evropského azylového systému.....	37
2.4 Postoje členských států k migrační krizi	39

2.4.1 Žaloba Slovenska a Maďarska na neplatnost relokačního rozhodnutí	41
2.4.2 Žaloba Evropské komise pro nesplnění relokační povinnosti	42
3 Země Visegrádské skupiny ve vztahu k migrační krizi	44
3.1 Visegrádská skupina.....	44
3.2 Prohlášení lídrů zemí Visegrádské skupiny.....	46
3.2.1 Česká republika – Bohuslav Sobotka	47
3.2.2 Maďarsko – Viktor Orbán	52
3.2.3 Polsko – Ewa Kopacz a Beata Szydło	56
3.2.4 Slovensko – Robert Fico.....	60
3.3 Společná prohlášení.....	63
3.4 Shrnutí	65
Závěr	69
Seznam použitých zdrojů.....	72
Shrnutí	91
Abstrakt	91
Seznam klíčových slov	93
Key words	93

Úvod

Přemístění se z jedné oblasti do druhé, tedy svoboda pohybu, se řadí mezi základní lidské svobody. Fenomén migrace nás provází od počátku věků a dotýká se každého z nás. Jedná se o velmi kontroverzní téma, které rozděluje společnost na dva velké tábory. Ani na politické scéně nevládne shoda. Zejména v posledních letech stoupá počet lidí, kteří opouští své domovy. Důvody migrace ale zůstávají po staletí v zásadě stejné a velmi často se prolínají a překrývají. V pravěku se lidé přemísťovali za obživou, a později za lepším životem. Lidé jsou nezdědka motivováni snahou uchránit své rodiny před válkou, terorismem, politickým režimem, nepříznivými klimatickými podmínkami, chudobou a bídou, anebo jim jen chtějí poskytnout bezpečnější život a lepší životní podmínky v zemích, které jsou např. demokratičtější.¹ Za každým přesunem se schovává jiný příběh.

Postupně migrace nabrala na intenzitě. V minulosti jsme byli svědky několika klíčových migračních vln, které zásadním způsobem ovlivnily následující vývoj. Novodobá migrace oproti té koloniální je usnadněna především díky rozvinutější infrastruktuře, komunikačním technologiím a snazšímu přístupu k informacím. V současném světě bychom jen stěží hledali regiony, kterých se migrace netýká. Pohyb obyvatelstva je integrální součástí dnešního globalizovaného světa. Troufám si říct, že se jedná o jeden z nejtíživějších globálních problémů lidstva. A právě v roce 2015 se do centra celosvětové pozornosti dostala otázka migrace. Evropská unie stanula tváří v tvář největší migrační výzvě od konce druhé světové války, která je charakteristická enormní vlnou uprchlíků v mimořádně krátkém čase ze zemí Blízkého východu a severní Afriky.

V roce 1991 vzniklo uskupení čtyř středoevropských států bývalého východního bloku – Česka, Maďarska, Polska a Slovenska – nazvané jako Visegrádská skupina. S východním rozšířením Evropské unie, tedy naplněním jednoho z hlavních cílů Visegrádské deklarace, se může zdát, že V4 ztrácí na významu. Pozornost této alianci začala být znova věnována až v kontextu evropské migrační krize, kdy se členské státy V4 svými názory v oblasti migrační politiky odlišují od ostatních unijních států a zaujímají jakési postavení potížišť. Proto jsem

¹ O migraci a jejích příčinách blíže např.: BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 497 s. nebo HAAS, Hein de, CASTLES, Stephen, MILLER, Mark J. *The age of migration: international population movements in the modern world*. 6. vydání. New York: The Guilford Press, 2020, 443 s.

se rozhodla spojit dva výše uvedené jevy – migraci a Visegrádskou spolupráci – a napsat diplomovou práci na téma Komparace přístupu zemí V4 k migrační politice EU.

Hlavním cílem diplomové práce je analýza projevů představitelů vlád a společných prohlášení zemí Visegrádské čtyřky v oblasti migrační politiky EU v kontextu migrační krize, která zasáhla Evropu v letech 2015 a 2016, skrze perspektivu teorie liberálního intergovernmentalismu. Na základě formulovaného cíle si diplomová práce stanovuje následující výzkumné otázky: Snaží se státy Visegrádské spolupráce dosáhnout konsenzu v otázkách migrační politiky nebo upřednostňují prosazování vlastních (národních) zájmů? Jsou negativní postoje Visegrádské skupiny k migraci motivovány spíše hodnotovým přesvědčením nebo pragmatickým pohledem? Pro naplnění vytyčeného cíle a zodpovězení výzkumných otázek je nezbytné se zabývat také dalšími problematickými aspekty. Jde především o objasnění podstaty teorie liberálního intergovernmentalismu a vykreslení samotné migrační krize a jejích stěžejních událostí.

Pro výběr této konkrétní teorie významně sehrál roli fakt, že se jedná o teorii, která klade důraz na národní preference a vnitřní politiku států. Teorie jako taková je užitečná pro analýzu postojů vůči migrační krizi. Zaměřuje se na skutečnost, jak se státy snaží prosazovat své národní zájmy v rámci evropského rozhodovacího procesu. Teorie předpokládá, že významnou roli hrají národní vlády, které se snaží maximalizovat své národní zájmy a omezovat vliv ostatních zemí na rozhodování v EU. Zároveň se jedná o teorii, která operuje s dvouúrovňovou hrou (two-level game)². Časový rámec práce je vymezen lety 2015 a 2016 s přesahem do současnosti. Ačkoliv migrační krize vypukla již v roce 2015 a pokračovala i v roce 2016, domnívám se, že výběr tématu je relevantní z toho důvodu, že se jedná o stále aktuální téma. Počet migrantů v evropských zemích neustále roste a řada z nich se ve státech Evropské unie usazuje natrvalo. Jsem také toho názoru, že migrace je poměrně komplexním tématem, které se dotýká mnoha oblastí jako např. ekonomiky, práva, bezpečnosti, zahraničních vztahů a lidských práv. Kromě toho, když se podíváme na širší obraz, migrace je globálním

² Koncept two-level game od politologa R. Putnama se zabývá procesem rozhodování v mezinárodní politice. Koncept je založen na představě, že politici se při jednáních na mezinárodní rovině musí zabývat dvěma úrovněmi hry. První úroveň je domácí politický prostor, kde politici musí hájit své zájmy a preferované politické pozice před domácím publikem. Druhou úrovní je mezinárodní scéna, kde politici jednají s jinými zeměmi a organizacemi a snaží se dosáhnout co nejlepších výsledků pro svou zemi. Dle Putnama jsou úspěšní politici ti, kteří dokážou najít rovnováhu mezi oběma úrovněmi hry a dosáhnout kompromisu, který bude přijatelný jak pro domácí publikum, tak i pro ostatní účastníky mezinárodních jednání. Podrobněji: PUTNAM, Robert. *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games*. *International Organization* [online], 1988, roč. 42, č. 3, s. 427-460 [cit. 26. března 2023]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2706785>.

fenomémem, který ovlivňuje mnoho zemí po celém světě. Proto i po skončení migrační krize je potřeba se tomuto tématu věnovat a snažit se najít trvalá a udržitelná řešení, která by mohla přinést prospěch jak pro migranty, tak pro země migranty přijímající.

Předložená diplomová práce je rozdělena do tří hlavních částí, které se člení na další podkapitoly. První kapitola se zabývá liberálním intergovernmentalismem, který je následně aplikován. Úvodní kapitola slouží k teoreticko-metodologickému ukotvení celé práce. Následující kapitola okrajově zmíní základní teoretické pojmy, které s problematikou migrace souvisí, přičemž zacílí především na jejich odlišnosti. Dále se zaměří na vykreslení nejdůležitějších aspektů migrační krize, které se staly předmětem diskuzí široké veřejnosti. Tato část práce také stručně naznačí cesty, kterými imigranti zamířili k evropským břehům. Kromě toho bude pozornost věnována vývoji a problémům migrační a azylové politiky EU a společného evropského azylového systému. Kapitola v závěru velmi stručně nastíní postoje některých členských států a dotkne se především dvou soudních sporů, které se na půdě EU v souvislosti s migrací řešily. Třetí kapitola ve svém úvodu přiblíží Visegrádskou spolupráci a poté se bude soustředit na analýzu projevů představitelů vlád V4 k migrační krizi a také na společná prohlášení V4 k migrační krizi aplikací zvoleného teoretického konceptu. Kapitola se ve světle jedné z významných teorií evropské integrace snaží popsat reakce a opatření přijatá jak jednotlivými národními vládami V4, tak V4 jako celku při zmírňování nepříznivých dopadů migrace.

K naplnění cíle diplomové práce využívám především metodu komparace a analýzy a v neposlední řadě také metodu deskripce. Metoda deskripce se prolíná v rámci celé práce při vymezování základních teoretických pojmů, jako liberální intergovernmentalismus, migrace a migrační krize nebo Visegrádská spolupráce. Za stěžejní metody této práce jsou považovány metody synchronní komparace a analýzy, pomocí jich porovnávám postoje k migrační krizi premiérů regionu V4. Prostřednictvím synchronní komparace se zaměřuji na systematické porovnání politických, ekonomických, sociálních a právních reakcí lídrů daného uskupení a analyzuji oficiální prohlášení a politické diskursy. Tímto způsobem se snažím odhalit podobnosti a rozdíly, jak jednotlivé země reagují na migrační krizi. Synchronní komparace mi umožňuje porovnat politické trendy, legislativní opatření a postoje ve vymezeném časovém okamžiku.

Ve své diplomové práci vycházím zvláště z odborné literatury a společných prohlášení zemí V4. Pokud jde o první kapitole, která se zabývá teorií liberálního intergovernmentalismu, řada autorů se věnuje samotnému integračnímu procesu, ale ne jednotlivým integračním teoriím. I tak ale mohu konstatovat, že dostupná literatura je dostačující, i pokud se jedná o zmíněnou teorii. V první kapitole čerpám především od autorů jako Petr Drulák, Vlastimil Fiala nebo Petr Kratochvíl, ale také od průkopníka prací tohoto druhu Bena Rosamonda a z publikace *European Integration Theory* od editorů Thomas Diez a Antje Winer, kteří navázali a svým způsobem rozšířili monografii Rosamonda, když oslovili odborníky na teorie evropské integrace. Teorii liberálního intergovernmentalismu podrobně analyzuje Andrew Moravcsik a Frank Schimmelfennig.

Migrací na evropském kontinentu a migrační a azylovou politikou EU se zabývá řada odborníků, proto je dostupná široká škála české i zahraniční literatury. Např. Tomáš Břicháček se svojí monografií *Unie ve víru migrační krize* nabízí velmi srozumitelný přehled, podobně publikace *Europe and the Migration Crisis: the Response of the EU Member States*, která se ve své druhé části věnuje reakci členských států nebo monografie *Země Visegrádu a migrace: Fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Za zmínku stojí také autoři Věra Honusková, Jana Jurníková, Alžběta Králová, Věra Pazderová nebo Magdaléna Svobodová.

Visegrádská skupina je tématem mnoha publikací a autorů, podrobněji se jí zabývá např. publikace *Visegrádská skupina a její vývoj v letech 1991-2004*, která popisuje historii a vývoj V4 v prvních 13 letech její existence. Libor Lukášek se v publikaci zaměřuje na jednotlivé aspekty fungování V4 a snaží se vysvětlit, jaké faktory ovlivnily její vývoj. Mimo jiné také analyzuje vztahy mezi jednotlivými zeměmi v rámci skupiny. Danou problematiku řeší odborná literatura pouze z části, proto jsem nucena také vycházet z řady internetových zdrojů, zejména z oficiálních vládních stránek zemí Visegrádské skupiny, na kterých jsou publikovány projevy premiérů a rozhovory, ale také ze zpravodajských médií a přímých citací projevů, protože v případě Polska již nejsou projevy veřejně dostupné.

Na závěr musím poznamenat, že je téma migrační krize ve vztahu k zemím V4 poměrně široké a lze jej zkoumat z různých perspektiv. Pro účely dalšího výzkumu mi přijde zajímavé se zaměřit na porovnání s jinými skupinami států v EU a zkoumat podobnosti a odlišnosti v jejich přístupu k migraci nebo se zabývat komparativní analýzou politických proměn

a sledovat, jak se postoj regionu k migraci vyvíjel v čase a zjistit, zda v jejich migračních politikách existují trendové změny nebo se opakují určité vzorce.

1 Liberální intergovernmentalismus

Po druhé světové válce, kdy se státy snažily přebudovat Evropu na jednotné Spojené státy evropské a zamezit znovu nabytí mocenského vlivu Německa a Francie, jsme svědky počátku evropské integrace. Existuje však celá řada teorií evropské integrace, které se snaží vysvětlit, jak evropské státy pokročily ve svém úsilí o prohloubení společných zájmů. Nejvýznamnějšími teoriemi, které se pokouší vysvětlit integrační proces, jsou neofunkcionalismus, liberální intergovernmentalismus nebo institucionalismus.³ Tato kapitola se zaměří pouze na teorii liberálního intergovernmentalismu (dále jen LI) a v jejím úvodu uvede stručnou klasifikaci teorií evropské integrace. Pro naplnění cíle diplomové práce není podstatné se blíže dalšími teoriemi zabývat.

1.1 Klasifikace teorií evropské integrace

V odborné literatuře se nejčastěji setkáváme s kategorizací teorií evropské integrace na mezivládní a nadnárodní. Tato dichotomie však v dnešní době ztratila své opodstatnění, protože řada modelů kombinuje jak mezivládní, tak i nadnárodní paradigma a u některých teorií si s takovýmto rozdělením už nevystačíme. Jednou z alternativ je dělení podle rozsahu, kde se teorie rozdělují podle toho, zda postihují proces integrace jako celek nebo pouze její dílčí fázi, např. vznik nebo současný stav.⁴ Tato klasifikace rozlišuje mezi širokými teoretickými perspektivami, ucelenými teoriemi integrace a teoriemi středního rozsahu. Další možnou kategorizací je dělení teorií podle domovské disciplíny, ve které se daná teorie zrodila.⁵ Některé teorie vznikly specificky za účelem vysvětlení integračního procesu, jiné naopak v rámci jiných oborů. Specifickým důvodem vzniku teorie LI je objasnění integračního procesu, přičemž je nutné podotknout, že ani výše uvedená kategorizace není dokonalá, protože LI osciluje na hranici mezi teorií středního dosahu a ucelenou teorií integrace.⁶ Další možnou kategorizací je dělení teorií na velké integrační teorie, současné racionalistické evropské

³ TROITINO, Ramiro David, CHOCHIA, Archil. *Theories of European Integration* [online]. ResearchGate, 2012 [cit. 10. prosince 2022]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/330713941_Theories_of_European_Integration.

⁴ KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 30-31.

⁵ Tamtéž, s. 31-32.

⁶ Tamtéž, s. 32-33.

teoretické koncepty a současné neracionalistické evropské integrační teorie. Na základě toho lze teorii LI zařadit do kategorie současné racionalistické evropské teoretické koncepty.⁷

Z výše uvedeného rozdělení je zřejmé, že během několika desetiletí vzniklo mnoho teorií, které se od sebe velmi často odlišují a v některých případech jsou zcela protikladné. Osobně bych vyzdvihla posledně jmenované dělení, které ve své knize uvádí Vlastimil Fiala, protože je velmi přehledné. Podobně je tomu i v případě dělení teorií podle oboru vzniku. Tato klasifikace nabízí jasnou informaci o tom, která oblast ji nejvíce inspirovala.

1.2 Liberální intergovernmentalismus jako teorie

Liberální intergovernmentalismus, jinak také liberálně mezivládní přístup, je jedním z klíčových teoretických přístupů 80. let minulého století, ale také současnosti. Je třeba jej odlišovat od realistického intergovernmentalismu (dále jen RI), který začal vznikat již v polovině 60. let. Teorie LI vznikla jako protiváha k novému neofunkcionalismu a částečně navazuje na RI.⁸ Opakuje se tak stejná historická situace, kdy RI Stanleyho Hoffmanna svým vznikem reagoval na neofunkcionalistické teze Ernsta B. Haase z druhé poloviny 50. let a první poloviny 60. let.⁹

Teorii LI lze charakterizovat jako teorii mezivládního paradigmatu, protože jsou to právě národní státy a nikoliv instituce, které jsou klíčovým nástrojem integrace, a které kontrolují a de facto integrační proces řídí. Na mezinárodní scéně národní státy vystupují nad nadnárodními institucemi. Jakékoli zvýšení moci na nadnárodní úrovni je výsledkem přímého rozhodnutí vlád, které rozhodují na základě domácí agendy.¹⁰ Dalším typickým znakem teorie je její liberální aspekt. V porovnání s RI nepovažuje za hlavní důvody spolupráce vojenské, strategické a bezpečnostní otázky, nýbrž ekonomické záležitosti. Jedním ze základních předpokladů LI je postavení států jako racionálních aktérů, kteří si vybírají možnosti vyjednávání a rozhodování tak, aby to pro ně bylo co nejvíce výhodné a maximalizovaly svůj vlastní prospěch. Do vyjednávání s ostatními aktéry přichází s již vytvořenou národní preferencí.¹¹ Mezinárodní instituce jsou pak důležitým nástrojem k překonání koordinačního

⁷ FIALA, Vlastimil. Evropské integrační teorie a teoretické koncepty. In: FIALA, Vlastimil a kol. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. 1. vydání. V Olomouci: Periplum, 2007, s. 5.

⁸ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 2. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 82-83.

⁹ FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 92-115.

¹⁰ ROSAMOND, Ben. *Theories of European Integration*. 1. vydání. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2000, s. 136.

¹¹ SCULLY, Roger. Rational institutionalism and liberal intergovernmentalism. In: CINI, Michelle, BOURNE, Angela K. *Palgrave Advances in European Union Studies*. 1. vydání. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005, s. 23-24.

nesouladu mezi jednotlivými vládami. Státy si uvědomují náročnost a limity bilaterálních vyjednávání v anarchickém mezinárodním prostředí, a proto využívají institucionální spolupráci, která jim nabízí snazší dosažení individuálních cílů a usnadnění vzájemné spolupráce. Vytvořené instituce výrazně snižují nejistotu ostatních aktérů a dohlíží na dodržování přijatých závazků. Teorie LI je tedy v neposlední řadě také institucionalistická.¹² Dalším důležitým předpokladem je vymezení států jako unitárních jednotek, které jsou dominantní při provádění mezinárodní politiky. Než se však přistoupí k mezinárodnímu vyjednávání a institucionální spolupráci, jednotlivé národní vlády nejprve zjišťují preference mezi zájmovými skupinami pro vytvoření jednotného národního postoje, který uspokojí většinu aktérů domácí scény.¹³ Na tomto místě je potřeba zdůraznit, že preference napříč státem nejsou jednotné, a z toho důvodu jednotliví národní aktéři mezi sebou soupeří, aby právě oni ovlivnili stát a definovali národní zájmy. Důraz je proto také kladen na úlohu sociálních skupin a racionálních jednotlivců, kteří ovlivňují směřování politiky navenek a jsou de facto základními aktéry mezinárodní politiky. Jak si všímá Kleine a Pollack, nelze porozumět chování státu, aniž bychom chápali jeho základní účel, který je utvářen zájmy na domácí úrovni.¹⁴

Za zakladatele a nositele prvotních myšlenek LI je považován historik A. Milward se svým dílem *The Reconstruction of Western Europe, 1945–1951* z roku 1984. V této publikaci formuloval vliv a funkci států v procesu evropské integrace. O několik let později vydal další publikaci, ve které odmítal názory skeptiků evropského integračního procesu, kteří se obávali dopadu na moc suverénních států, a potvrdil své myšlenky a teoretické argumenty z předchozí monografie.¹⁵ A. Milward naopak na několika příkladech, především z poválečného období, poukázal na slabost států odmítající integraci a nezbytnost těchto států se později integrovat, aby mohly zajistit základní potřeby svých občanů. Zdůrazňoval, že integrace a institucionalizace jsou důležitými prvky, které nepodkopávají státní autonomii a moc suverénních států, a že se jedná o důležitý faktor, který zajišťuje důvěryhodnost vůči vlastním občanům. Státy nejsou k integraci motivovány mocenskou rovnováhou, nýbrž vnitrostátními

¹² KRATOCHVÍL: *Teorie evropské integrace*, s. 165-166.

¹³ DRULÁK: *Teorie mezinárodních vztahů*, s. 82-83, 193-194.

¹⁴ KLEINE, Mareike, POLLACK, Mark. Liberal Intergovernmentalism and Its Critics. *Journal of Common Market Studies* [online], 2018, roč. 56, č. 7, s. 1495 [cit. 29. ledna 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcms.12803>.

¹⁵ FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 121.

podněty.¹⁶ V neustále měnícím se světě je přirozené, že se státy sbližují a prohlubují svoji spolupráci, která jim pomáhá realizovat své vlastní zájmy. Je to důsledek přirozeného historického vývoje, kdy státy čelí nepředvídatelným výzvám a navazují spolupráci. Neméně významným závěrem je také Milwardova teze, že hlavní úlohu hrají ekonomické zájmy obyvatelstva. Národní státy chtějí především rozšířit obchodní a ekonomickou spolupráci a odstranit bariéry, které brání volnému pohybu zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil, a zajistit si sociálněekonomickou stabilitu.¹⁷

V souvislosti s prací Milwarda je nezbytné podotknout, že přišel s řadou klíčových myšlenek, kterými se později zabývali další představitelé LI. Jedná se především o významného amerického teoretika LI a velkého kritika neofunkcionalismu A. Moravcsika, jehož základem se stala posledně jmenovaná teze Milwarda. Moravcsik své závěry formuloval v klíčové monografii celého LI *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*.¹⁸ V této publikaci Moravcsik demonstruje závěry svého přístupu na nejdůležitějších událostech evropské integrace, a jak již název napovídá, události pokrývají období od 50. do 90. let.¹⁹

Jedním z hlavních přínosů jeho práce je dvoustupňový model evropského integračního procesu, který později obohatil ještě o třetí komponent. Model je charakteristický snahou států udržet svůj vliv. Díky tomu se do popředí dostávají aktéři domácí politiky, protože vlády zjišťují jejich preference a požadavky.²⁰ Moravcsikův model v první fázi formuluje společné konzistentní národní zájmy a cíle zahraniční politiky, se kterými vláda vstupuje do mezinárodního vyjednávání. Ve druhé fázi integračního procesu dochází k samotnému vyjednávání, při kterém se do popředí dostávají jednotlivé národní vlády. V poslední fázi jsou do institucionálního rámce zavedeny dohodnuté změny. V souvislosti se svým modelem přichází s tvrzením, že evropskou integraci lze interpretovat pouze s odkazem na teorie mezinárodních vztahů.²¹ Moravcsik se při formulování své teorie výrazně inspiroval

¹⁶ HITTO, Obaida. *Critical Analysis: Moravcsik, Liberal Intergovernmentalism, Critics, and Moravcsik's Rebuttal* [online]. Academia.edu, 2018 [cit. 12. prosince 2022]. Dostupné z: https://www.academia.edu/38148167/Critical_Analysis_Moravcsik_Liberal_Intergovernmentalism_Critics_and_Moravcsiks_Rebuttal.

¹⁷ MILWARD, Alan S., SØRENSEN, Vibeke. Interdependence or Intergration? A National Choice. In: MILWARD, Alan S. a kol. *The Frontier of National Sovereignty. History and Theory 1945–1992*. 1. vydání. London: Routledge, 1993, s. 12.

¹⁸ FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 210.

¹⁹ KRATOCHVÍL: *Teorie evropské integrace*, s. 170.

²⁰ DRULÁK: *Teorie mezinárodních vztahů*, s. 193.

²¹ FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 122-123.

Putnamovým konceptem dvouúrovňové hry, která se snaží nabídnout metaforu pro propojení mezi domácí politikou a mezinárodními vztahy. Jádrem je potom to, že národní vlády hrají „hry“ ve dvou úrovních. Jednak na domácí a jednak na mezinárodní úrovni.²² Teorie mezinárodních vztahů, stejně tak jednotlivé fáze Moravcsikova modelu, jsou přiblíženy v následujících podkapitolách.

1.3 Utváření společného národního zájmu

Nejdůležitější fází teoretického konceptu LI je právě první fáze, která formuluje věcné cíle států a ve svém důsledku státy samotné. V souvislosti s formulováním preferencí na domácí rovině je důležité podotknout, že zájmy a cíle jednotlivých zemí, a strategie k jejich dosažení, nejsou jednotné a už vůbec ne pevně dané např. základním zákonem či ústavou. Liší se napříč státy i v čase a výrazný vliv mají politické instituce, aktivistické a zájmové skupiny nebo nevládní organizace.²³ Na utváření národních preferencí se podílí i nestátní aktéři, kteří svým tlakem výrazně ovlivňují národní představitele. Národní cíle jsou pak utvářeny pomocí národního diskurzu prostřednictvím interakce nabídky a poptávky mezi zájmem a strategickým přínosem, které později vytváří jednotlivé zahraniční politiky.²⁴ Při vytváření preference hrají klíčovou roli především ekonomické cíle domácích skupin, ale určitou měrou také vliv v mezinárodním systému nebo funkce institucí, které podporují důvěryhodnost mezinárodních závazků.²⁵ Národní preference nejsou určovány geopoliticky, ale spíše vnitřními faktory, které vyplývají z kontextu země. Mocenské faktory samozřejmě mohou hrát také roli, ale mají druhořadý význam. Mnohem důležitější jsou již zmíněné ekonomické cíle. Národní zájmy mohou být zkoumány pomocí obecných ekonomických teorií.²⁶ Ačkoliv se na vytváření národní preference podílí řada aktérů, na mezinárodní scéně se se státem zachází jako s jednotným účastníkem, který má dostatek informací o preferencích ostatních států.²⁷ Po vytvoření konzistentního zájmu zástupci států vstupují do mezinárodního vyjednávání.

²² ROSAMOND: *Theories of European Integration*, s. 136.

²³ MORAVCSIK, Andrew, SCHIMMELFENNIG, Frank. Liberal Intergovernmentalism. In: WIENER, Antje, DIEZ, Thomas. *European Integration Theory*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 69-70.

²⁴ HITTO: *Critical Analysis: Moravcsik, Liberal Intergovernmentalism...* [cit. 12. prosince 2022].

²⁵ KLEINE, POLLACK: Liberal Intergovernmentalism and Its Critics. *Journal of Common Market Studies* [online], s. 1496.

²⁶ FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 122.

²⁷ MORAVCSIK, SCHIMMELFENNIG: Liberal Intergovernmentalism. In: WIENER, DIEZ: *European Integration Theory*, s. 69-70.

1.4 Mezistátní vyjednávání

Národní preference států se velmi často odlišují a najít shodu není jednoduché. Nezřídka se střetává kolektivní cíl se zájmy individuálními, přičemž tvrdé vyjednávání o výsledcích подрývá ochotu a schopnost států spolupracovat. To nakonec může vést až k odstoupení některé ze stran z vyjednávacího procesu. Oproti prvnímu stupni, zásadní roli sehrávají samotné vlády, které jsou však velmi často ovlivňovány domácí lobby i na evropské úrovni. Pro vysvětlení výsledků vyjednávání mezi státy s odlišnými národními zájmy se nejčastěji používá teorie racionálního vyjednávání.²⁸

Státy se intenzivním vyjednáváním snaží dosáhnout kompromisu a vytvořit spolupráci ke vzájemnému prospěchu. Zároveň se ale musí rozhodnout, jak budou vzájemné zisky ze spolupráce rozděleny mezi zúčastněné státy. Výsledek vyjednávání závisí na relativní vyjednávací síle aktérů.²⁹ Hnacím motorem je především udržení nezávislé domácí ekonomiky. Zda a za jakých podmínek ke spolupráci na mezinárodní úrovni dochází, vyplývá z mnoha faktorů. Klíčovou úlohu sehrává asymetrický vztah, tedy nerovnoměrné rozdělení informací o národních zájmech mezi aktéry, a zisku z konkrétní přijímané dohody.³⁰ Jinými slovy, ti aktéři, pro které není spolupráce v dané oblasti příliš důležitá, jsou schopni ostatním pohrozit svojí nespoluprací, a donutit je ke kýženému kompromisu. Naopak pokud jde o státy, které z potenciální spolupráce mohou vytěžit nejvíce, jsou ve slabší vyjednávací pozici.³¹ Takže pokud má stát enormní zájem na vytvoření spolupráce, bez větších problémů vyjednává o ústupcích v jiné oblasti. Zároveň ti aktéři, kteří znají národní zájmy ostatních států, mohou manipulovat s výsledkem vyjednávání ve svůj prospěch.³² Moravcsik ale tvrdí, že rozložení informací je spíše rovnoměrné a vyjednávání probíhá v prostředí bohatém na informace a bez nátlaku. Tuto skutečnost podkládá tvrzením, že vyjednávání není pro státy novým fenoménem a že jsou národní zájmy relativně transparentní. Mocenská síla se nijak nepodepisuje na výsledku vyjednávání, důležité jsou právě preference utvořené na domácí úrovni.

²⁸ ROSAMOND: *Theories of European Integration*, s. 136-141.

²⁹ KLEINE, POLLACK: Liberal Intergovernmentalism and Its Critics. *Journal of Common Market Studies* [online], s. 1498.

³⁰ MORAVCSIK, SCHIMMELFENNIG: Liberal Intergovernmentalism. In: WIENER, DIEZ: *European Integration Theory*, s. 70-71.

³¹ MORAVCSIK, Andrew. Preferences, Power and Institutions in 21st-century Europe. *Journal of Common Market Studies* [online], 2018, roč. 56, č. 7, s. 1653-1654 [cit. 29. ledna 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcms.12804>.

³² KRATOCHVÍL: *Teorie evropské integrace*, s. 168-169.

Při analýze procesu vyjednávání a jeho výsledku vychází z teorie her.³³ Moravcsik svoji pozornost soustředí pouze na jednání, jejichž výsledkem je uzavření významných zřizovacích smluv. Ve svém přístupu se zabývá pouze třemi nejvýznamnějšími aktéry mezistátního vyjednávání, a to Francií, Německem a Velkou Británií.³⁴

1.5 Institucionální volba

Jakmile státy uzavřou dohodu, teorie se přesouvá do třetí fáze, ve které národní vlády delegují pravomoc na nadnárodní instituce. Ačkoliv instituce jako takové nejsou při samotném vyjednávání příliš relevantní a státy jsou schopné se dohodnout i bez jejich existence, důležitosti nabývají na síle s okamžikem, kdy se státy snaží zajistit dodržování dohodnutých závazků i od ostatních aktérů.³⁵ Státy spojují suverenitu a delegují pravomoci především proto, aby zvýšily důvěryhodnost mezinárodních dohod. Mezinárodní instituce zastávají relativně slabé postavení, protože mají víceméně pouze kontrolní funkci a na rozdíl od států nejsou tahouny integrace. Přidáním třetí fáze přibližuje koncept LI institucionalismu racionální volby. K interpretaci formy a důvodů vytvoření mezinárodních institucí využívá racionalistický institucionalismus teorii režimů. Ta nahlíží na mezinárodní instituce jako na nástroje, které přispívají k vyrovnání s nepředvídatelnými, nezamýšlenými a často nechtěnými důsledky.³⁶ Současně pomáhají implementovat, vypracovávat, prosazovat a prodlužovat smlouvy. Jednou ze základních tezí je proto myšlenka, že pro vytvoření trvalé a stabilní mezinárodní spolupráce jsou mezinárodní instituce nezbytné. Mezinárodní instituce pomáhají snížit transakční náklady, které se pojí s mezinárodním vyjednáváním o konkrétních otázkách, a pomáhají posílit vzájemnou odpovědnost. Vedle toho také výrazně přispívají k vyřešení problémů při vymáhání plnění smluv nebo při monitorování.³⁷ Takováto forma kooperace je výhodná, protože zisky institucionální spolupráce převažují nad transakčními náklady mezinárodního dohadování, které jsou v porovnání s přesunem rozhodovací autority na nadnárodní instituce

³³ KLEINE, POLLACK: Liberal Intergovernmentalism and Its Critics. *Journal of Common Market Studies* [online], s. 1498.

³⁴ FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 123-126.

³⁵ MORAVCSIK: Preferences, Power and Institutions in 21st-century Europe. *Journal of Common Market Studies* [online], s. 1653-1654.

³⁶ KLEINE, POLLACK: Liberal Intergovernmentalism and Its Critics. *Journal of Common Market Studies* [online], s. 1500-1501.

³⁷ MORAVCSIK, SCHIMMELFENNIG. Liberal Intergovernmentalism. In: WIENER, DIEZ: *European Integration Theory*, s. 72-73.

zanedbatelné.³⁸ Na závěr je nutné podotknout, že existence institucí je důležitá také z toho důvodu, protože posiluje vliv vlád. Instituce mají pozitivní vliv na výsledek mezistátního vyjednávání a zároveň posilují nezávislost národních politiků ve vztahu k domácím sociálním skupinám.³⁹

1.6 Kritika liberálního intergovernmentalismu

Myšlenky a teze Moravcsikova přístupu k evropské integraci nezůstaly bez odezvy. Ačkoliv Moravcsik není jediným představitelem LI, a mezi teoriiemi bychom jen stěží hledali přístup, který se pojí víceméně pouze s jedním představitelem, kritika směřuje především k jeho pojetí. Jedním z důvodů je fakt, že významně přispěl k formulování teoretického konceptu, když definoval stěžejní znaky LI. Stoupenci odlišných teoretických škol vystavily teorii LI četné kritice, přičemž nejvíce kritizované závěry lze shrnout do několika sporných bodů. Nejvýraznější z nich uvedu v této podkapitole.

LI se omezuje na malý zlomek událostí, především na vyjednávání nových smluv a jejich dodatků, a nevysvětluje tak každodenní fungování. Teorie tedy nedokáže vysvětlit, jak se řeší každodenní problémy. Pro pochopení procesu integrace je nezbytné zahrnout i drobné každodenní události, které vytváří rámec pro následné vyjednávání. V rámci EU jsou denně prováděny desítky rozhodnutí, které nepochází od stěžejních unijních institucí.⁴⁰ Tím, že LI soustředí svoji pozornost pouze na mezivládní rozhodování v okamžiku vytváření zřizovacích smluv, přehlíží mnoho nezamýšlených nebo nežádoucích změn, které se objevují v důsledku např. soudní nebo administrativní politiky. Pro revize smluv stejně tak i pro každodenní rozhodování je vhodnější teorie institucionalismu racionální volby. Ta zahrnuje detaily nezbytné ke zhodnocení účinků specifických pravidel, podle kterých národy hlasují, stanovují programy, komunikují s Evropskou komisí (dále jen EK) nebo Parlamentem.⁴¹ Proto lze konstatovat, že teorie LI je teorií, ve které působí anarchické mezinárodní prostředí, když neuvádí teoretizaci již existujících institucionálních pravidel. Ztotožňuji se s názorem Vlastimila Fialy, že se LI specializuje výhradně na vysokou politiku a o nízkou politiku nejeví zájem.⁴²

³⁸ DRULÁK: *Teorie mezinárodních vztahů*, s. 193-194.

³⁹ KRATOCHVÍL: *Teorie evropské integrace*, s. 171.

⁴⁰ MORAVCSIK, SCHIMMELFENNIG: Liberal Intergovernmentalism. In: WIENER, DIEZ: *European Integration Theory*, s. 73.

⁴¹ ROSAMOND: *Theories of European Integration*, s. 146-147.

⁴² FIALA: Evropské integrační teorie... In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 126.

Pokud přistoupíme na Moravcsikovu tezi, že si státy vytváří instituce přesně podle svých představ a potřeb, je však otázkou, co se stane, když se národní zájmy států změní. Zájmy utvářené na domácí půdě závisí na vnitrostátním prostředí. Když však dojde ke změně preferencí dominantní skupiny např. vlivem voleb, měly by se mezinárodní instituce proměnit tak, aby opět vyhovovaly potřebám všech států. Ve skutečnosti tomu tak ale není a tento závěr je kritizován právem. Instituce jsou poměrně odolné vůči změnám, které by pro ně nebyly prospěšné, a posilují vlastní pravomoci. Jakkoliv v minulosti instituce odpovídaly potřebám jednotlivých států, pod vlivem historického vývoje zcela logicky zastávají naprosto odlišnou pozici, a tvrzení, že instituce při vyjednávání nehrají žádnou roli, je poněkud nesprávné.⁴³ Nadnárodní instituce mohou být naopak při mezivládních konferencích prospěšné. Zejména pokud jde o multilaterální jednání, státy se při vyjednávání mohou potýkat s problémy, které jim brání v nalezení přijatelného kompromisu. V takovémto případě nadnárodní instituce mohou např. nabídnout několik variant řešení, protože disponují efektivnějšími materiálními zdroji a bohatšími informacemi, především pokud se jedná o otázku technicky složitou, přičemž si pak již samotné státy volí přijatelný výsledek, který odpovídá jejich národním preferencím. Kritizováno je i jeho úzké zaměření na tři nejvýznamnější aktéry mezinárodního vyjednávání – Francii, Německo a Velkou Británii. Ostatní evropské státy ve svém přístupu opomíjí.⁴⁴

1.7 Shrnutí

Teorie LI je teorií, která osciluje na hranici mezi ucelenou teorií integrace a teorií středního dosahu. Jedná o jednu z nejvýznamnějších teorií současnosti, která vznikla specificky pro vysvětlení evropského integračního procesu. Skutečným zakladatelem a nejvýraznější osobností teorie LI je Andrew Moravcsik, který přišel s popisem integrace jako třífázového procesu. V první fázi jsou vytvářeny národní preference, se kterými vlády vstupují do mezistátního vyjednávání a snaží se dosáhnout kompromisu. Ve třetí fázi si státy zakládají instituce, aby dohlížely na dodržování závazků.

Ačkoliv je teorie LI poměrně obsáhlá, základní myšlenky se dají shrnout do tří hlavních bodů. Za první, lze ji charakterizovat jako teorii procesu tvorby státních preferencí, které jsou výsledkem formování národních cílů. Klíčovými aktéry jsou národní státy a jejich zájmy, které

⁴³ KRATOCHVÍL: *Teorie evropské integrace*, s. 176.

⁴⁴ FIALA: *Evropské integrační teorie...* In: FIALA a kol: *Teoretické a metodologické problémy...*, s. 123-127.

se chovají jako racionální aktéři, zatímco nadnárodní instituce zastávají pouze kontrolní roli. Za druhé, tito národní aktéři hledají sdílené zájmy prostřednictvím jednání zaměřených na udržení nezávislé domácí ekonomiky. Mezistátní vyjednávání probíhá v prostředí bohatém na informace a náklady na vyjednávání jsou nízké. Projednávání za takto nastavených podmínek umožňuje, že se národní zájmy projevují v různé intenzitě, a to vede k touze po spolupráci. Výsledná dohoda závisí na relativní vyjednávací síle aktérů. A za třetí, ochota či neochota členských států přijímat důvěryhodné závazky a zajišťovat jejich vymahatelnost se promítá v institucionálním rámci EU. Integrace je hnána ekonomickými motivy a dochází k ní, protože to je pro státy výhodné a na takovém postupu se dohodly v rámci jednání.

2 Migrační krize

Velký přesun uprchlíků do zemí Evropy se v průběhu roku 2015 stal hlavním tématem politického i mediálního diskursu. Otázka migrace rezonovala celým evropským kontinentem. Počty příchozích narostly do takových rozměrů, že i dobře připravené a fungující azylové a migrační systémy se dostaly do potíží. Řada států nebyla schopná plnit ani základní povinnosti. Reakce EU na sebe nenechala dlouho čekat. Přijatá opatření však nebyla funkční, a proto se národní státy uchýlily k vlastním iniciativám. V důsledku toho politickou scénu ovládly populistické a euroskeptické strany.

Co je nutné vyzdvihnout, migrační krize není jedinou krizí, se kterou byly evropské státy v posledních letech konfrontovány. Nejprve se musely vypořádat s finanční a ekonomickou krizí přenesenou z USA, následnou krizí eurozóny a krizí na Ukrajině. Ačkoliv se mnohým liší, jedno mají společné – plynule na sebe navazují. Migrační krize ale není jen další krizí v řadě. Jde o enormní výzvu 21. století pro evropské státy a Evropskou unii jako takovou.

Kapitola ve svém úvodu vymezuje základní teoretické pojmy, které s problematikou migrace souvisí a zaměřuje se především na jejich odlišnosti. Část kapitoly zkoumá stěžejní aspekty migrační krize, které se staly předmětem sporů a diskuzí. Další část se věnuje společné migrační a azylové politice a ve svém závěru nastiňuje postoj členských států.

2.1 Základní teoretické pojmy

Před samotnou analýzou migrační krize je třeba definovat některé základní teoretické pojmy, které se s migrací pojí a které jsou součástí této diplomové práce. Především jde o termín migrace jako takový, a dále o pojmy „migrant“, „uprchlík“ a „azyl“, které bývají často nesprávně zaměňovány a z právního hlediska se zásadně liší. Důvodem, proč tomu tak je, je absence přesného vymezení, kdo je a není migrant.

2.1.1 Migrace

Pojem migrace pochází z latinského „migratio“ a v překladu znamená přestěhování či stěhování.⁴⁵ Ačkoliv se tak na první pohled nemusí zdát, migrace není novým jevem. Do pozornosti se sice dostala především až s evropskou migrační krizí v období oslav stoletého

⁴⁵ HENIG, David. *Migrace* [online]. AntropoWeb.cz, 2007 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/migrace>.

výročí začátku první světové války, ale je to jev historicky zakotvený. Přestože migrace není jevem novodobým, nenajdeme ucelenou všeobecně uznávanou definici.

Pro základní pochopení výrazu lze použít definici Sociologické encyklopedie, která označuje migraci jako přesun osob v prostoru přes libovolné hranice, v rámci čehož dochází ke změně místa bydliště. Takováto změna bydliště může trvat po přechodnou dobu nebo natrvalo.⁴⁶ Ministerstvo vnitra ČR ve svém slovníčku pojmů definuje migraci jako pohyb osob, bez ohledu na to, zda se jedná o přesun jednotlivců, rodin nebo větších skupin. Vymezuje ji jako fenomén, který je nezbytnou součástí populačního vývoje a významně přispívá ke změnám jak na úrovni společenské, tak kulturní. Rozlišuje mezi krátkodobou, dlouhodobou, trvalou i opakovanou migrací.⁴⁷ Podle toho, zda lidé migrují uvnitř země nebo mezi státy, se rozděluje na vnitřní a mezinárodní. Migraci je možné dále kategorizovat podle příčin odchodu na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dalšími užívanými hledisky je dělení migrace např. na legální a nelegální, politickou a ekonomickou či individuální a kolektivní. Tato klasifikace ale není dokonalá a jednotlivé kategorie se často překrývají.⁴⁸

Dosavadní vymezení migrace mají celou řadu společných prvků. Obecně lze konstatovat, že migrací se rozumí pohyb osob přes státní hranice nebo uvnitř státu za účelem změny trvalého či dlouhodobého pobytu bez ohledu na důvody stěhování.

2.1.2 Migrant

Ani v případě migranta neexistuje žádná univerzální právní definice. Význam se odvozuje od pojetí migrace. Migrantem se označuje osoba, která bez ohledu na časový horizont změní místo svého obvyklého pobytu, přičemž motivy k migraci mohou být různé.⁴⁹ UNESCO popisuje migranta jako jedince, který opustil svoji vlast a k cílové zemi nabyt významné sociální vazby.⁵⁰ Naproti tomu, OSN přišla s časovým omezením migranta. Její definice odkazuje

⁴⁶ FIALOVÁ, Ludmila. *Migrace* [online]. encyklopedie.soc.cas.cz, 11. prosince 2017 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>.

⁴⁷ Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů z oblasti migrace* [online]. mvcr.cz, 2023 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

⁴⁸ PORSCHE, Světlana. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2019 [cit. 6. ledna 2023]. Dostupné z: <https://publi.cz/download/publication/950?online=1>.

⁴⁹ International Organization for Migration. *International Migration Law No. 34 – Glossary on Migration* [online]. Switzerland: International Organization for Migration, 2019 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

⁵⁰ FILIPEC, Ondřej. *Evropská integrační politika: od myšlenky spolupráce po řešení aktuálních výzev*. 1. vydání. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2021, s. 212.

na osobu, která pobývá mimo svoji domovskou zemi alespoň jeden rok bez ohledu na důvody. Nejčastěji se ale jedná o socioekonomické či demografické příčiny, které motivují k odchodu ze země, a jsou de facto dobrovolné.⁵¹ Ačkoliv je migrační rozhodnutí výsledkem kombinace vícero faktorů, pro analýzu příčin migrace se užívá analýza Everetta S. Leea, který zavedl kategorizaci faktorů na „Pull faktory“⁵² (faktory přitažlivosti) a „Push faktory“⁵³ (faktory vytlačení).⁵⁴

2.1.3 Uprchlík

Na rozdíl od migranta, je uprchlík mezinárodním právem chráněn a přesně definován. Institut uprchlictví lze chápat jako jednu z podmnožin migrace. V mezinárodním společenství vyvstala potřeba poskytnout ochranu perzekuovaným lidem po druhé světové válce.⁵⁵ Základním kamenem se stala Všeobecná deklarace lidských práv (dále jen Deklarace) z roku 1948 a její článek 14, který zakotvuje, že každý má právo vyhledat a požívat azyl.⁵⁶ Deklarace však blíže nespécifikovala problematiku azylu, ani práva a povinnosti migrujících osob.⁵⁷ Primárním předpisem, který přinesl univerzální definici pojmu uprchlík, se stala Úmluva o právním postavení uprchlíků z července 1951 (dále jen Ženevská úmluva) společně s Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků z roku 1967 (dále jen Protokol), který upustil od časového a zeměpisného omezení pozitivní definice uprchlíka.⁵⁸ Díky tomu Úmluva působí univerzálněji.

Uprchlíkem dle Ženevské úmluvy je jedinec, který se *„nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným*

⁵¹ PORSCHÉ: *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [cit. 6. ledna 2023].

⁵² Pull faktory jsou faktory, které nutí ke stěhování do určitých oblastí. Příkladem může být bezpečí a tolerance, stabilní politický systém, nízká kriminalita, vysoká životní úroveň nebo bohatý sociální systém.

⁵³ Push faktory jsou faktory, které nutí k opuštění domovů. Velmi často jsou provázány a navzájem se posilují. Jako příklad lze uvést dlouhodobé sucho. To postupně vede k neúrodě a následně také k chudobě. Obyvatelé jsou frustrováni a uchylují se k protestům, které režim násilně potlačuje. Velká část obyvatel je tak vystavena represím bezpečnostních složek, což vede k celkovému zhoršení bezpečnosti situace v zemi.

⁵⁴ FILIPEC: *Evropská integrační politika...*, s. 213-214.

⁵⁵ JANKŮV, Juraj. Riešenie súčasnej migračnej a utečeneckej krízy v Európe prostredníctvom noriem medzinárodného a európskeho azylového a utečeneckého práva. In: VLČEJ, Jozef, BLAŽEK, Jiří a kol. *Európa v pohybe: Sociálno-ekonomické a politické aspekty v európskom priestore*. 1. vydání. Brno: Tribun EU, 2016, s. 95-96.

⁵⁶ Všeobecná deklarace lidských práv čl. 14 odst. 1.

⁵⁷ Všeobecná deklarace lidských práv.

⁵⁸ Protokol týkající se právního postavení uprchlíků ze dne 31. ledna 1967 čl. 1 odst. 2, odst. 3.

*obavám, odmítá ochranu své vlasti.*⁵⁹ Jednoduše řečeno, uprchlíkem je osoba, která nedobrovolně opouští svoji vlast, protože mu stát nechce anebo není schopný zajistit ochranu. Uprchlík prchá před nějakou přímo hrozící hrozbou, a je pro něj nebezpečné se do své země vrátit. Utíká tak do bezpečí. Z toho důvodu potřebuje mezinárodní ochranu. Uprchlíkům by měla být zajištěna základní práva, a především nevydání do země, kde mu nebezpečí hrozí, tzv. princip non-refoulement. Pro přiznání statusu uprchlíka je důležité naplnit kritéria obsažená v definici Ženevské úmluvy.⁶⁰

Z toho lze vyvodit, že zásadní rozdíl mezi migrantem a uprchlíkem tkví v migračních faktorech a způsobu ochrany. Ačkoliv bychom definici migranta v právních instrumentech hledali stěží, lze dovodit, že motivace migrantů je spíše dobrovolného rázu, zatímco uprchlíci opouští svoji zemi nedobrovolně a k takovému kroku jsou nuceni přímou hrozbou – smrtí. Proto za migranta lze označit osobu, která odchází ze země z důvodů, které nejsou zahrnuty v právní definici uprchlíka. I když se lidé stěhují z důvodu hladomoru, chudoby nebo přírodní katastrofy, a utíkají také před přímo hrozícím nebezpečím, nespádají pod uvedenou definici uprchlíka a jedná se o migranty. Pokud jde o ochranu, uprchlík vzhledem k charakteru potřebuje mezinárodní ochranu, zatímco migrant se může dovolat ochrany ve své vlasti. V podstatě vzato, migrant se na rozdíl od uprchlíka může vrátit domů, protože mu nehrozí žádné nebezpečí.

2.1.4 Azyl

Od uprchlictví je třeba odlišovat azyl, byť jsou si oba instituty poměrně blízké – jejich záměrem je ochrana cizinců před pronásledováním vlastního státu z důvodů, které jsou uvedeny v Ženevské úmluvě. Pokud se jedná o osoby, které hledají útočiště na území jiného státu např. z důvodů ekonomických nebo sociálních, tedy z důvodů, které nejsou obsaženy v pozitivní definici uprchlíka, institut azylu ani uprchlictví, se jich netýká. Rozdíl mezi uprchlíkem a azylantem spočívá v pravidlech pro přiznání daného statusu a doby trvání ochrany.⁶¹ V případě řízení o přiznání statusu uprchlíka jsou státy vázány ustanovením Ženevské úmluvy a jejího Protokolu. Naopak pokud jde o pravidla pro přiznání statusu

⁵⁹ Úmluva o právním postavení uprchlíků čl. 1, písm. A. odst. 2.

⁶⁰ VOTOUPALOVÁ, Markéta. EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER, Jan a kol. *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019, s. 63-65.

⁶¹ ČEPELKA, Čestmír. Pojem a vývoj institutů azylu a uprchlictví v mezinárodním právu. In: ŠTURMA, Pavel, HONUSKOVÁ, Věra a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2012, s. 11-12.

azylanta, státy si je určují samy. Jinými slovy, uprchlictví je mezinárodní smluvní záležitostí a azyl čistě vnitrostátní. Pokud jde o délku ochrany, ta v případě uprchlíka končí s opadnutím důvodů pronásledování. Uprchlíkovi ale nic nebrání v tom, aby si zažádal o udělení azylu.⁶²

Jak plyne z předchozího, institut uprchlictví je relativně novým fenoménem, který je založen na smluvním základě. To znamená, že ty státy, které přistoupily k Ženevské úmluvě, se zavázaly k ochraně uprchlíků. V současné době k Ženevské úmluvě přistoupilo více jak 140 zemí světa, které ji ve velké míře aplikují prostřednictvím ústavních zákonů. Nechybí mezi nimi ani státy V4.⁶³ Naopak institut azylu je mnohem starší a první zmínky sahají až do období antiky. V průběhu století se však vyvíjel. Z čistě náboženské povahy, která se týkala jen posvátných míst, se přeměnil přes územní azyl, který jak už název napovídá, již pokrýval celé teritorium územního suveréna, až do současné vnitrostátní podoby.⁶⁴

Ve své práci nebudu dbát na důsledné rozlišování pojmů „migrant“ a „uprchlík“. Ve výše uvedeném jsou nastíněny základní rozdíly mezi oběma výrazy. Důvod, proč oba pojmy používám nerozdílně, je prostý. Někteří lidé mohou opustit svoji zemi z mnoha důvodů. Často je proto obtížné určit, zda jsou tyto lidé uprchlíci nebo migranti, a v mnohých případech se dokonce může jednat o kombinaci obou. Rozlišování mezi uprchlíky a migranty může být nepraktické např. v situacích, kdy se setkávají se špatnými podmínkami, násilím na cestách anebo obtížemi s uplatňováním svých práv. Někteří lidé se mohou navíc cítit diskriminováni a znevýhodněni, pokud jsou označeni jako uprchlíci.

2.2 Evropská migrační krize

Evropská migrační krize je velmi rozsáhlé téma, které diplomová práce není schopna obsáhnout. Tato podkapitola se proto nesnaží analyzovat uprchlickou krizi jako celek, ale zaměřuje se pouze na stěžejní aspekty, ke kterým se později země Visegrádské skupiny (dále jen V4) vymezovaly. Zároveň okrajově popisuje existující migrační trasy, kterými imigranti zamířili k evropským břehům.

⁶² JANKÚV: Riešenie súčasnej migračnej a utečeneckej krízy... In: VLČEJ, BLAŽEK a kol: *Európa v pohybe...*, s. 96-99.

⁶³ Ministerstvo vnitra České republiky. *Mezinárodní ochrana* [online]. mvcr.cz, 22. března 2018 [cit. 26. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx>.

⁶⁴ ČEPELKA: Pojem a vývoj institutů azylu a uprchlictví... In: ŠTURMA, HONUSKOVÁ a kol: *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*, s. 12-18.

Téměř třicet let jsou Evropa a země EU jednou z nejčastějších cílových destinací. Přitažlivost našeho kontinentu si lze vysvětlit několika následujícími důvody. Především je to fakt, že je Evropa dosažitelná jak po souši, po moři, tak i vzduchem. Mimoevropští sousedé nezřídka ovládají některý z evropských jazyků a jsou denně v kontaktu s evropským kontinentem prostřednictvím televizních obrazovek. V neposlední řadě, obliba Evropy jako cílového regionu výrazně stoupla s pádem Berlínské zdi a vytvořením prostoru, ve kterém se obyvatelé mohou volně pohybovat.⁶⁵ Vedle toho se také domnívám, že popularita Evropy je ovlivněna různými výroky, ve kterých se EU prezentuje jako země zaslíbená s bohatým systémem sociálního zabezpečení pro všechny.

Příčiny uprchlické krize není třeba dlouze rozebírat a je nutné podotknout, že ani mezi odbornou veřejností neexistuje jednotný názor. Je ale zřejmé, že se vždy jedná o kombinaci vícero faktorů. Nejčastěji uváděným původcem migračního boomu je destabilizace arabských zemí zapříčiněná Arabským jarem.⁶⁶ Tato vlna nepokojů a demonstrací způsobila migrační toky ze zemí severní a subsaharské Afriky k břehům jižní Evropy. Situaci nepomohla ani občanská válka v Sýrii a Iráku, nestabilní bezpečnostní situace v Libyi nebo třeba radikální islamismus a intervence západních velmocí v tomto regionu. Běženci pak prchali do sousedních zemí, např. Jordánska, Turecka, Iráku nebo Egypta, a později do Evropy.⁶⁷

Na tomto místě si kladu otázku, zda byl bezprecedentní příliv migrantů opravdovou příčinou nebo se jenom jedná o spouštěč, který krizi odstartoval. Na tuto otázku se budu snažit najít odpověď v následujících částech práce.

2.2.1 Klíčové momenty a přijatá opatření

Pasivní reakce mezinárodního společenství na příliv migrantů do sousedních zemí Jordánska a Turecka způsobila velký přísun uprchlíků k břehům Evropy. Nejvíce zatíženou oblastí bylo Středomoří. Právě v těchto státech ležících „v první linii“, konkrétně Řecku a Itálii, byly zřízeny hotspoty.⁶⁸ Hotspoty fungují jako střediska prvotního přijetí financovaná EU, kde

⁶⁵ WIHTOL DE WENDEN, Catherine. *Atlas migrace: hledání nové světové rovnováhy*. 1. vydání. V Brně: Lingea, 2020, s. 30.

⁶⁶ AKSOY, Cevat Giray, POUTVAARA Panu. Refugees' and Irregular Migrants' Self – Selection into Europe: Who Migrates Where? *Journal of Development Economics* [online], 2021, roč. 152, č. 102681 [cit. 31. ledna 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2021.102681>.

⁶⁷ KOMÍNKOVÁ, Magda. *EU má za sebou první rok „horké fáze“ migrační krize* [online]. Euroskop.cz, 25. července 2016 [cit. 31. ledna 2023]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2016/07/25/eu-ma-za-sebou-prvni-rok-horke-faze-migracni-krize/>.

⁶⁸ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. 1. vydání. Praha: Institut Václava Klause, 2016, s. 104-108.

se zjišťuje totožnost uprchlíků, probíhá registrace a odebírají se otisky prstů. Zjišťuje se také skutečnost, zda mají nárok na mezinárodní ochranu. V opačném případě je povinností hotspotů urychlit návrat do země původu.⁶⁹ Nezřídka docházelo k situacím, kdy byly žadatelé o mezinárodní ochranu dlouhodobě zadržováni bez možnosti přístupu k azylovému řízení, dostávali nepřesné informace nebo naopak byli rychle navraceni zpět. Není proto překvapením, že na ně byla uvalena kritika, a to nejenom za způsob jejich realizace a přístupu, ale také za podmínky, které tam panovaly.⁷⁰

Příliv migrantů na jaře 2015 dosáhl takových rozměrů, že se nejzatíženější státy potýkaly s humanitárními problémy a žádaly o pomoc se zvládnutím náporu uprchlíků. Aby se zmírnil tlak na země prvotního vstupu, navázala EK na Evropský program pro migraci zveřejněný 13. května 2015, a navrhla první balíček opatření ke zmírnění následků.⁷¹ Balíček se týkal přerozdělení 40 tisíc uprchlíků z Itálie a Řecka do ostatních členských států pro rozdělení zátěže a dalších 20 tisíc z uprchlických táborů v Jordánsku a Kurdistánu s platností na dva roky ode dne schválení.⁷² Je nutno podotknout, že navrhovaný implementační balíček vítaly státy zasažené migrační vlnou, zatímco ostatní evropské státy, včetně V4, se vůči povinnému relokačnímu mechanismu poměrně ostře vymezovaly. Kritizována byla především kritéria pro přerozdělování uprchlíků nebo skutečnost, že záležitosti týkající se vnitřní bezpečnosti jsou ve výlučné pravomoci jednotlivých států.⁷³ Návrh Evropská rada (dále jen ER) v červnu 2015 zamítla a navrhovaný program skončil. Namísto toho bylo dohodnuto, že imigranti budou přerozděleny podle stejného klíče, ale mechanismus již bude založen na dobrovolnosti.⁷⁴

⁶⁹ MEDAM. *Assessment Report on Asylum and Migration Policies in Europe: sharing responsibility for refugees and expanding legal immigration* [online]. Germany: Kiel Institute for the World Economy, MEDAM, 2017. Dostupné z: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/47725/2017_MEDAM_AssessmentReport.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

⁷⁰ NIEMANN, Arne, ZAUN, Natascha. EU Refugee Policies and Politics in Times of Crisis: Theoretical and Empirical Perspectives. *Journal of Common Market Studies* [online], 2017, roč. 56, č. 1, s. 5-6 [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcms.12650>.

⁷¹ VOTOČKOVÁ, Veronika, CHMELÍČKOVÁ, Nataša. Nový úsvit nebo spíše soumrak dublinského systému? In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ, Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 36-37.

⁷² European Commission. *European Commission makes progress on Agenda on Migration* [online]. ec.europa.eu, 27. května 2015 [cit. 8. února 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5039.

⁷³ ZBÍRAL, Robert. Analýza rozhodnutí Rady o povinném přerozdělení uprchlíků v rámci EU: lze politickou porážku zvrátit právními argumenty? *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, roč. 21, č. 23-24 [cit. 8. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁷⁴ BŘICHÁČEK: *Unie ve víru migrační krize*, s. 122-123.

Ze systému povinných kvót se stal systém, který spočíval na dobrovolné bázi. Zásadní roli zde sehrávala solidární vůle členských států.

Po letní vlně nově příchozích přišla EK v září 2015 s druhým balíčkem opatření. Navrhla přerozdělení 120 tisíc lidí požadujících mezinárodní ochranu, a to během následujících dvou let. Balíček opatření se neměl týkat jen Itálie a Řecka, ale také Maďarska, které se vzhledem k nesouhlasu relokace nakonec neúčastnilo.⁷⁵ I tento návrh byl zeměmi střední a východní Evropy přijímán s nevolí. Země V4 se k němu stavěly nejkritičtěji ze všech členských států. Problematika přerozdělení žadatelů o azyl opět ostře rezonovala napříč unijními státy.⁷⁶ Menšinový postoj států V4⁷⁷ a Rumunska však nezabránil přijetí návrhu na přerozdělení migrantů ministry vnitra členských států. Dobrovolné kvóty byly doplněny kvótami povinnými, které byly později napadeny žalobou na neplatnost ze strany Slovenska a Maďarska.⁷⁸

Na tomto místě je vhodné poukázat na skutečnost, že obě rozhodnutí Rady EU (dále jen Rada) byla přijata během jednoho týdne. Během tak krátké doby nebylo možné vyhodnotit mechanismus fungování dobrovolných kvót a případné nedostatky zapracovat do kvót povinných. Kritika, která se tím snesla na Unii, byla proto oprávněná. Myšlenku pro vytvoření nouzového opatření v případě enormního přemístování přineslo již v roce 2011 sdělení EK.⁷⁹ Úvahy o přerozdělení migrantů jsou však ve skutečnosti mnohem starší. V té době se hovořilo o potřebě zvýšené solidarity a mechanismu sdílení břemene mezi členskými státy.⁸⁰

Na podzim roku 2015 se do popředí zájmu dostala kontroverzní vyjednávání s Tureckem o migrační dohodě, která společně s dalšími opatřeními výrazně přispěla k omezení nekontrolovatelného přílivu migrantů do Evropy. Cílem dohody byla obnova legálního

⁷⁵ VOTOUPALOVÁ: EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER a kol: *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*, s. 72.

⁷⁶ KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017, s. 31-33.

⁷⁷ Jediné Polsko hlasovalo pro přijetí rozhodnutí Rady a podkopalo domnělou jednotu zemí V4.

⁷⁸ SVOBODOVÁ, Magdaléna. Stálý relokační mechanismus – může přispět k řešení migrační krize? In: PÍTROVÁ Lenka a kol. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016, s. 45.

⁷⁹ Sdělení bylo vydané jako reakce na události Arabského jara a zvýšeného pohybu přistěhovalců z dané oblasti. Ve sdělení Komise přemítala o řešení, pokud by se migrace vymkla z kontroly. Došla k závěru, že v takovém případě by bylo nutné přijmout zvláštní mechanismus, který by rozložil dopady a rizika mezi všechny unijní státy.

⁸⁰ BŘICHÁČEK: *Unie ve víru migrační krize*, s. 114-115.

a řádného procesu přijímání uprchlíků, čímž se rapidně snížila atraktivita nelegálního převaděčství.⁸¹

Prohlášení bylo přijato 18. března 2016 s účinností již o dva dny později.⁸² V návaznosti na vyjednání bilaterální dohody byla uzavřena „brána do Evropy“ – Balkánská migrační trasa. Tento krok měl za následek drastické snížení počtu osob, které odchází z Turecka do Řecka, a kteří na přeplněných lodkách nedopluli k vysněným břehům Evropy.⁸³ Důkazem účinného fungování prohlášení jsou i počty migrantů, kteří se po uzavření dohody snažili nelegálně proniknout z Turecka do Evropy. Během tří týdnů od přijetí prohlášení dosáhlo řeckých břehů 5 847 osob, zatímco v období tří týdnů před přijetím dohody došlo k 26 878 nelegálních vstupů.⁸⁴

Dohoda o zpětném přebírání osob spočívala na principu výměny migrantů 1:1. To znamená, že se Turecko zavázalo k přijetí jednoho nelegálního migranta, který do EU vstoupil přes Turecko a v Evropě nesplnil podmínky pro udělení azylu.⁸⁵ EU se naopak zavázala, že za každého takového běžence vpustí jednoho uprchlíka z Turecka, který kritéria pro udělení azylu splňuje, s tím, že upřednostní migranty, kteří se nepokusili do EU vstoupit nelegálně.⁸⁶

Uzavřená migrační dohoda si prošla kritikou ze strany široké veřejnosti – jak laické, tak i odborné. Poukazovalo se především na nedodržování základních práv a potřeb běženců, které dohoda vnímá jako zboží, se kterým lze obchodovat.⁸⁷ Kritika padla také na nedodržení postupů předepsané právem EU při jejím vyjednání. Prohlášení postrádá právní závaznost, protože bylo přijato mimo unijní struktury. Nebylo ani vyhlášeno v oficiálním věstníku EU. V neposlední řadě bylo kritizováno nedodržení principu non-refoulement a zákazu vyhoštění.⁸⁸ V důsledku toho ztratila EU postavení jako ochránce lidských práv. Prohlášením

⁸¹ JANKÚV: Riešenie súčasnej migračnej a utečeneckej krízy... In: VLČEJ, BLAŽEK a kol. *Európa v pohybe...* s. 110-111.

⁸² Evropská rada. *Prohlášení EU a Turecka, 18. března 2016* [online]. consilium.europa.eu, 18. března 2016 [cit. 11. února 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>.

⁸³ JUNGWIRTH Tomáš. *Migrační dohoda mezi EU a Tureckem* [online]. encyclopediaofmigration.org, 17. ledna 2017 [cit. 11. února 2023]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/migracni-dohoda-mezi-eu-a-tureckem/>.

⁸⁴ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě. První zpráva o pokroku dosaženém při provádění prohlášení EU a Turecka COM(2016) 231 final, 20. dubna 2016.

⁸⁵ Evropská rada: *Prohlášení EU a Turecka, 18. března 2016* [cit. 11. února 2023].

⁸⁶ BČICHÁČEK: *Unie ve víru migrační krize*, s. 181-182.

⁸⁷ VOTOUPALOVÁ: EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER a kol: *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*, s. 72-73.

⁸⁸ JUNGWIRTH: *Migrační dohoda mezi EU a Tureckem* [cit. 11. února 2023].

se dokonce zabýval Soudní dvůr EU (dále jen SDEU), když tři žadatelé o azyl nacházející se v Řecku v dubnu 2016 napadli zákonnost dohody. Argumentovali nedodržením principu non-refoulement a porušením zákazu hromadného vyhoštění. SDEU ale došel k závěru, že nemá pravomoc rozhodovat o zákonnosti prohlášení, protože signatářem není některý orgán EU, ale hlavy států a vlád členských zemí.⁸⁹ Jedná se pouze o politickou dohodu mezi členskými státy a Tureckem.

Zřízení hotspotů a dočasný relokační mechanismus jsou jasnými příklady bezradnosti, kdy EU dlouho nedokázala přijít s účinným řešením. Ačkoliv je Unie z právního hlediska na obdobné situace teoreticky dobře připravena, v praxi však nedokázala dostatečně rychle a jednotně reagovat. Je proto pochopitelné, že se členské státy chopily iniciativy např. zavedením dočasných hraničních kontrol, stavěním plotů anebo změnami v trestním zákoníku (viz níže). Vyjednání bilaterální dohody s Tureckem a uzavření Balkánského koridoru se i přes četnou kritiku jeví jako správný krok. V podstatě se jedná o jediné řešení ze strany EU, které lze hodnotit jako efektivní.

2.2.2 Migrační trasy

Statisíce lidí se snaží dostat k břehům Evropy různými kanály. Migranti využívají několik tranzitních zemí, až nakonec vstoupí do země určení. Podle směru cesty migrantů rozlišujeme několik migračních tras, které jsou výsledkem kombinace pozemních a mořských cest. Každá trasa má svoji počáteční zemi. To znamená, že zásadní rozdíl spočívá v národnostech, které je využívají. V zásadě lze shrnout, že se jedná o trasu západní Afriky, středomořskou trasu (západní, centrální, východní), kalábrijskou a apulijskou trasu, kruhovou trasu z Albánie do Řecka, trasu západního Balkánu a trasu přes východní hranici EU.⁹⁰ Někteří autoři kromě již zmíněných migračních tras rozlišují navíc ukrajinskou trasu vedoucí přes Ukrajinu a Polsko, a severní (arktickou) trasu, která vede uprchlíky přes Rusko, kam se dostávají letecky či vlakem, a dále pokračují do Norska.⁹¹

⁸⁹ CARRERA, Sergio, HERTOĞ, den Leonhard, STEFAN, Marco. *It wasn't me! The Luxembourg Court Orders on the EU-Turkey Refugee Deal* [online]. CEPS, 2017. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/it-wasnt-me-luxembourg-court-orders-eu-turkey-refugee-deal/>.

⁹⁰ KORECKI, Zbyšek, ROŽŇÁK, Petr, KRYSTKOVÁ, Karolína. Migrace a migrační teorie. In: ROŽŇÁK, Petr a kol. *Země Visegrádu a migrace: Fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2018, s. 154.

⁹¹ MOSNEAGA, Valeriu. Main migration routes to the EU. In: FILIPEC, Ondřej, MOSNEAGA Valeriu, WALTER T. Aaron. *Europe and the Migration Crisis: the Response of the Member States*. Gdańsk: Stowarzyszenie Naukowe Instytut Badań nad Polityką Europejską, 2018. s. 100-101.

Uprchlíci putují do Evropy především dvěma migračními trasami – balkánskou a středomořskou. Zmínky o balkánské migrační trase se datují k roku 2010, kdy narůstal počet imigrantů, kteří prchali do Evropy touto cestou. Trasa v průběhu let nabrala na popularitě, až se stala jednou ze dvou nejhojněji užívaných směrů.⁹² Balkánská cesta začíná na území Turecka, kam míří uprchlíci ze zemí Blízkého a Středního východu. Ti dále pokračují přes Egejské moře do pevninského Řecka nebo jeho ostrovů a potom dál na západ, nejčastěji přes Severní Makedonii, Srbsko a Maďarsko.⁹³ Po postavení hraničního plotu na hranici Srbska a Maďarska byl koridor odkloněn přes Chorvatsko. V roce 2015, kdy migrační krize dosahovala historických maxim, byla balkánská cesta nejfrekventovanější migrační trasou. Do Evropy jí zamířilo přibližně 764 000 migrantů, což je v porovnání s rokem 2014 téměř osmnáctkrát více. V roce 2016 uzavřením koridoru klesl počet běženců téměř šestkrát ve srovnání s rokem 2015.⁹⁴ Je nutné vyzdvihnout skutečnost, že počet migrantů, kteří v balkánských zemích zůstávají, je spíše marginální.⁹⁵ Neméně populární je středomořská trasa, která, jak název napovídá, vede přes oblast Středozemního moře. Migranti se dostávají ze zemí severní Afriky přes Středozemní moře k břehům jižní Evropy. Běženci obvykle pokračují do zemí západní Evropy (Německo nebo Rakousko). V době vyvrcholení uprchlické krize zamířilo tímto směrem přibližně 154 000 migrantů, což je zhruba o 11 % méně než v roce 2014 a o 18 % méně než v roce 2016.⁹⁶

Rozdíl mezi výše zmíněnými trasami spočívá především v bezpečnosti. Balkánskou cestou překonávají migranti menší vzdálenost přes moře, a je proto bezpečnější a frekventovanější. V případě středomořské trasy, běženci ze severní Afriky musí překonat více jak 400 kilometrů, často na přeplněných a nekvalitních plavidlech, než se dostanou k břehům

⁹² JUNGWIRTH, Tomáš. *Balkánská trasa* [online]. encyclopediaofmigration.org, 17. ledna 2017 [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/balkanska-trasa/>.

⁹³ DOCKERY, Wesley. *The Balkan route – explained* [online]. infomigrants.net, 29. března 2017 [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://www.infomigrants.net/en/post/2546/the-balkan-route--explained>.

⁹⁴ Frontex. *Migratory Routes – Western Balkan Route* [online]. frontex.europa.eu, [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/what-we-do/migratory-routes/western-balkan-route/>.

⁹⁵ MEDELSKÝ, Jozef. Aktuálne migračné trasy a EUNAVFORMED (SOPHIA). In: MARCZYOVÁ, Klaudia a kol. *Aktuálne problémy migrácie v Európe a jej ľudskoprávna dimenzia*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ediční středisko v nakladatelství Eva Rozkotová, Beroun, 2016, s. 172-177.

⁹⁶ Frontex. *Migratory Routes – Central Mediterranean Route* [online]. frontex.europa.eu, [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/what-we-do/migratory-routes/central-mediterranean-route/>.

jižní Evropy. Studie Mezinárodní organizace pro migraci ukazuje, že středomořská cesta je nejnebezpečnější migrační trasou vůbec.⁹⁷

2.3 Migrační a azylová politika EU

Po vzniku Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) absentoval koordinovaný přístup k migraci. Orgány EHS nebyly vybaveny pravomocemi k úpravě vstupu občanů ze třetích zemí a problematika byla čistě v rukou členských států. Postupem času se ale státy dohodly, že je potřeba vytvořit pravidla, která budou uznávána na celém území společenství. Migrační a azylová politika se v průběhu let stala běžnou součástí evropské agendy. I přesto, že je poměrně mladou politikou, z historického hlediska se významně vyvíjela až nabyla současné podoby.⁹⁸ Klíčové momenty ve vývoji migrační a azylové politiky zachycují následující podkapitoly.

2.3.1 Počátky migrační a azylové politiky EU

Snahy o koordinaci migrační politiky na unijní úrovni sahají do poloviny 70. let minulého století, kdy Rada vyzvala EK, aby vypracovala akční program, který zlepší podmínky migrujících pracovníků v unijních státech. EK označila situaci migrujících pracovníků za velmi problematickou a také poukázala na problematiku nelegální migrace. Problematické se jevily především protichůdné strategie – na jedné straně národní státy zastávaly represivní přístup vůči přistěhovalcům, na straně druhé bylo nezbytné, aby migrantům byla zajištěna ochrana jejich práv.⁹⁹ Impulsem k intenzivnější spolupráci bylo přijetí Jednotného evropské aktu a iniciativa schengenské spolupráce, která měla zjednodušit kontrolu migrace v rámci EU vytvořením prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích. Samotné fungování schengenského prostoru a jeho další rozšiřování v 90. letech vedlo k nutnosti dohodnout se na společných pravidlech.¹⁰⁰

⁹⁷ FARGUEES, Philippe. *Cross-Mediterranean Undocumented Migration to Europe: A Review of the Evidence* [online]. Switzerland: International Organization for Migration, 2017. Dostupné z: <https://publications.iom.int/books/four-decades-cross-mediterranean-undocumented-migration-europe-review-evidence>.

⁹⁸ BARŠOVÁ, Andrea, BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, s. 134-142.

⁹⁹ SCHEU, Harald, Christian, ČÁSTEK, Michal a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. s. 9-10.

¹⁰⁰ ROŽŇÁK, Petr. Migrační a azylová politika Evropské unie. In: ROŽŇÁK a kol: *Země Visegrádu a migrace...* s. 189.

Dalším významným momentem ve vývoji politiky bylo přijetí Maastrichtské smlouvy, která do komunitárního práva začlenila vízové otázky. Ostatní záležitosti týkající se migrační politiky byly zařazeny do nového třetího – mezivládního pilíře.¹⁰¹ Nastavená forma spolupráce nebyla úspěšná, proto byla v následujících letech upravována. Migrační a azylová politika byla Amsterodamskou smlouvou přesunuta do oblasti komunitárního práva a Schengenské dohody se dočkaly zařazení do právního rámce Unie.¹⁰²

Iniciativou podobnou schengenské spolupráci byla „skupina ad hoc pro migraci“, která vedla ke vzniku Dublinské úmluvy a de facto k definování evropské azylové politiky.¹⁰³ Dublinská smlouva vytvořila informační systém, v jehož rámci státy sdílely svá rozhodnutí. Zároveň měla za cíl zabránit „asylum shopping“¹⁰⁴, jevu „refugee in orbit“¹⁰⁵ a ve svém důsledku průtahům v procesu o udělení azylu, když zavedla pravidlo, dle kterého je žádost o udělení azylu posuzována v zemi vstupu do EU.¹⁰⁶ Záměrem Dublinské úmluvy a Schengenské dohody bylo zabránění problémům souvisejícím s žadateli o azyl. Kromě toho vznikla také Evropská databáze pro otisky prstů Eurodac.¹⁰⁷ Bez databáze by Dublinská úmluva nemohla efektivně fungovat.

Aby mohly být odstraněny kontroly na vnitřních hranicích, bylo třeba posílit ochranu hranic vnějších. Pro tento účel byla v roce 2005 založena agentura Frontex¹⁰⁸, která sice prováděla dohled nad fungováním hranic, ale faktické zajištění zůstalo i nadále v rukou unijních států.¹⁰⁹

¹⁰¹ SCHEU, ČÁSTEK a kol: *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*, s. 10-11.

¹⁰² PIPKOVÁ, Hana. K právním předpisům Evropských společenství o azylovém řízení před správním orgánem nebo soudem. *Evropské právo* [online databáze], 2001, roč. 2 [cit. 10. února 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://beck-online.cz).

¹⁰³ BARŠOVÁ, BARŠA: *Přistěhovalectví a liberální stát...*, s. 136.

¹⁰⁴ Situace, kdy žadatelé o azyl obcházejí jednotlivé členské země a zjišťují nejpříznivější podmínky pro přijetí. Přičemž žádosti podávají více členskými státy zároveň, a probíhá tak několik řízení současně anebo postupně.

¹⁰⁵ Situace, kdy se žádný stát necítí kompetentní za posouzení žádosti o azyl a je tak neochotný poskytnout pronásledované osobě ochranu. Žádost musí být posouzena alespoň jedním státem a zároveň však právě jedním státem.

¹⁰⁶ Ministerstvo vnitra České republiky. *Dublinský systém* [online]. mvr.cz, 28. srpna 2017 [cit. 10. února 2023]. Dostupné z: <https://www.mvr.cz/migrace/clanek/dublinsky-system.aspx>.

¹⁰⁷ BUONANNO, Laurie. *The European Migration Crisis* [online]. ResearchGate, 2017. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/318640248_The_European_Migration_Crisis.

¹⁰⁸ Celým názvem Evropská agentura pro řízení operační spolupráce na externích hranicích, později přejmenována na Evropskou agenturu pro pohraniční a pobřežní stráž.

¹⁰⁹ FILIPEC: *Evropská integrační politika...*, s. 217-219.

2.3.2 Společný evropský azylový systém

Na přelomu tisíciletí jsme svědky prací o sladění společné evropské azylové politiky, která by disponovala jednotnou vízovou procedurou a společnými migračními pravidly ve všech členských státech. Základem se stala již zmíněná Ženevská úmluva, ze které byly přežaty základní pravidla a principy.¹¹⁰ Ty byly poté doplňovány a konkretizovány unijními instrumenty, které se Ženevskou úmluvou musely být v souladu.¹¹¹

Snahy odstartovala jednání na summitu v Tampere, jehož výsledkem je formulace zásad společné azylové politiky. Unie tak od roku 1999 disponuje společným azylovým systémem (dále jen CEAS), který má harmonizovat politiky jednotlivých členských států, především pokud jde o otázky procesních postupů a podmínek pro přijímání žadatelů o azyl.¹¹² Závěry formulované ER ve finském Tampere však nejsou jedinou koncepcí, která se zabývala směřováním CEAS a jeho harmonizací. Na program z Tampere navázal pětiletý Haagský program, který stanovil konkrétní cíle a priority, a navíc zdůraznil bezpečnostní aspekty.¹¹³ Na ten v roce 2009 navázal Stockholmský program s platností do roku 2014, který detailněji rozpracovával stanovené cíle a opatření. Posledním zmíněným plánem je Post-Stockholmský program s platností po roce 2014.¹¹⁴

Proces formování CEAS probíhal dvoufázově. V první fázi byly na základě jednomyslnosti přijaty čtyři směrnice¹¹⁵, které měly vést definováním obecných minimálních standardů k harmonizaci národních azylových systémů.¹¹⁶ Druhá fáze budování CEAS pak spočívala v úpravě vzniklého azylového aquis, zvyšování již zavedených minimálních záruk, a především dosažení společného azylového řízení. V této fázi byly dokumenty přijímány většinou.¹¹⁷

¹¹⁰ Především jde o otázku, koho lze považovat za uprchlíka a jaká práva a povinnosti mu náleží.

¹¹¹ JURNÍKOVÁ, Jana. Několik poznámek k budování společného evropského azylového systému. In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ, Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 11.

¹¹² MOSNEAGA, Valeriu. EU Migration Policy: Evolution and Specifics. In: FILIPEC, Ondřej, MOSNEAGA, Valeriu, WALTER, T. Aaron. *Europe and the Migration Crisis: the Response of the Member States*. Gdaňsk: Stowarzyszenie Naukowe Instytut Badań nad Polityką Europejską, 2018. s. 71-76.

¹¹³ MARKOVÁ, Jana. Migrační politika Evropské unie. In: *Evropa v imigrační krizi: jaká jsou východiska? XII. vědecká konference: 3.-4. května 2016*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, 2016, s. 55.

¹¹⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. *Společný evropský azylový systém* [online]. mvcr.cz [cit. 10. února 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/spolecny-evropsky-azylovy-system.aspx>.

¹¹⁵ Směrnice přijímací 2003/9/ES, kvalifikační 2004/83/ES, procedurální 2005/85/ES a o dočasné ochraně 2001/55/ES.

¹¹⁶ VOTOUPALOVÁ: EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER a kol. *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*, s. 70-71.

¹¹⁷ HONUSKOVÁ, Věra. Možné odpovědi na hromadný příliv osob do Evropské unie. In: JÍLEK, Dalibor, POŘÍZEK, Pavel (eds.). *Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva: sborník z vědeckého semináře*

Zároveň vznikl Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (dále jen EASO), jehož hlavní úkol spočíval v podpoře zemí, které čelily největšímu náporu běženců. Vedle toho EASO zajišťoval zlepšení provádění právních předpisů EU o udělování azylu.¹¹⁸

Základem CEAS je vedle již zmíněných směrnic také Dublinské nařízení, které platí pro všechny členské státy a státy ESVO. Ačkoliv prošla Dublinská smlouva od svého vzniku několika úpravami¹¹⁹, stěžejní zůstalo zachováno.¹²⁰ Přínosem Dublinského nařízení jsou objektivní kritéria¹²¹ určující zemi odpovědnou za posouzení žádosti o azyl, čímž má zabránit „asylum shopping“. Dublin III, který je platný od roku 2014, je v zásadě nastaven tak, že žadatel o azyl musí projít azylovým řízením v té zemi, ve které vstoupil do EU, a v té zemi zůstat do doby, než bude azylové řízení u konce.¹²² Jinými slovy, žadatel si nevybírání zemi, ve které podá žádost o azyl. Vybírá si pouze stát vstupu, aby se zabránilo zahlcení systému. Posouzení, zda žadatele o azyl přijmout nebo odmítnout, je plně na posouzení konkrétního státu. Evropská legislativa stanovuje pouze základní právní rámec.

Tento princip „one-chance-only“ si prošel kritikou ze strany nevládních organizací, které namítaly, že dochází k porušování základních práv. S názorem se ale neztotožňují, protože v situaci, kdy si imigranti mají možnost volně vybrat zemi odpovědnou za posouzení žádosti o azyl, stane zátěž, především ekonomická, pouze na preferovaných členských zemích, respektive těch zemích, které jsou k běžencům nejlidnější.

uskutečněného dne 10. září 2015 v Kanceláři veřejného ochránce práv. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016, s. 238.

¹¹⁸ MOSNEAGA: EU Migration Policy: Evolution and Specifics. In: FILIPEC, MOSNEAGA, WALTER: *Europe and the Migration Crisis...*, s. 81.

¹¹⁹ Tzv. Dublin II – Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států.

Tzv. Dublin III – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států.

¹²⁰ KELLER: *Evropské rozpory ve světle migrace*, s. 25.

¹²¹ Tato kritéria se posuzují v přesně vymezeném pořadí, až je určen stát, který je příslušný k vyhodnocení žádosti. Ve zkratce řečeno, posuzují se rodinné vazby, vydané vízum či povolení k pobytu, neoprávněný vstup a pobyt, bezvízový styk nebo první podaná žádost o azyl.

¹²² PAZDEROVÁ, Věra. Dublinský systém – klauzule suverenity. In: JÍLEK, Dalibor, POŘÍZEK, Pavel (eds.). *Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva: sborník z vědeckého semináře uskutečněného dne 10. září 2015 v Kanceláři veřejného ochránce práv.* Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016, s. 322-323.

Nedílnou součástí je také nařízení Eurodac, které vyžaduje, aby byly všem migrantům odebrány otisky prstů jako jeden z dílčích kroků k určení totožnosti. Tím je možné snadno určit zemi vstupu, i když migrant postrádá své identifikační doklady.¹²³

2.3.3 Zhodnocení migrační a azylové politiky EU a budoucnost evropského azylového systému

Bezprecedentní příliv migrantů do zemí EU otřásl základy evropského azylového systému, který vznikl poslední dvě desetiletí. Prošel si zatěžkávací zkouškou, která vedla k debatám ohledně jeho formy. Vzniklé situace prokázaly, že ve své stávající podobě není účinný. Je proto nutné konstatovat, že právní rámec migrační a azylové politiky neodpovídal tehdejšími potřebami a situaci. V období zvýšených migračních tlaků vyplynuly na povrch slabiny, které byly v následujících měsících vyřešeny jen částečně. Z toho důvodu bych se podobně jako Niemann a Zaun¹²⁴ přikláníla k označování krize jako „krize společného evropského azylového systému“ namísto „uprchlické či migrační krize“. Domnívám se, že hlavní příčinou nebyl nenadálý příliv uprchlíků ale právě systémové nedostatky, které krizi odstartovaly. Na druhou stranu si ale myslím, že určitý podíl viny leží také na členských státech, které k problematice migrace přistupovaly odlišně, čímž napomohly k selhání systému. Migrační krize se stala zkouškou vzájemné solidarity, ve které členské státy neobstály.

Ačkoliv na unijní úrovni existuje soubor právních předpisů zajišťující ochranu uprchlíkům a žadatelům o azyl, v rámci Unie se setkáme s 27 různými azylovými systémy. Rozdílnost jednotlivých právních úprav je dána povahou norem, která je smíšená. Některé normy mají totiž povahu kogentní, jiné naopak dispozitivní, což úzce souvisí s rozdílným přístupem k implementaci CEAS členskými státy. To, že jsou některé normy označovány jako kogentní, znamená, že jsou závazné. Tyto normy obsahují minimální standardy, které jsou zaručeny ve všech státech napříč Unií. Pokud se jedná o normy dispozitivní, ty státům nic nepřikazují, ale pouze dovolují.¹²⁵

Uprchlická krize vedla k urychlení debat o reformě azylové politiky. Již program z Tampere předpokládá existenci jednotného azylového řízení, praxe je však jiná. Členské státy

¹²³ VOTOUPALOVÁ: EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER a kol. *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*, s. 71.

¹²⁴ NIEMANN, ZAUN: EU Refugee Policies and Politics in Times of Crisis... *Journal of Common Market Studies* [online], s. 3 [cit. 12. února 2023].

¹²⁵ JURNÍKOVÁ: Několik poznámek k budování společného... In: JURNÍKOVÁ, KRÁLOVÁ: *Společný evropský azylový systém...*, s. 14.

s žadatelí zachází odlišně, přičemž rozdíly spočívají např. v délce azylového řízení nebo podmínkách pro přijetí. Částečný podíl na tom mají ustanovení směrnic, která jsou nejasná, nejednoznačná a řada z nich ponechává poměrně velký prostor pro vlastní uvážení.¹²⁶ A to ve svém důsledku podkopává integritu společného azylového řízení. Enormní příliv migrantů koncentrovaný do řádu několika měsíců demonstroval, že pravidla pro určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl zakotvená v Dublin III nejsou koncipována na krizové situaci.¹²⁷ Problematický byl především princip podání žádosti o azyl v zemi vstupu. Takto nastavený systém vede k nerovnoměrně rozložené zátěži mezi členskými státy.¹²⁸ Porušována však nebyla jenom pravidla zakotvená v Dublin III, ale i samotná Schengenská smlouva. Některé země byly dokonce připraveny schengenský systém opustit. V plné síle se projevila sobeckost a nesoudržnost mezi členskými zeměmi, limity administrativy, potřeba posílit unijní instituce v oblasti migrace a azylu a v neposlední řadě také vytvoření politiky, která bude přesahovat evropský region, čímž získá globální charakter.¹²⁹ Jinými slovy, Dublinský systém se zhroutil.

V roce 2016 se proto do popředí zájmu dostávají diskuse o reformě CEAS. Cílem navrhované reformy je přiblížení k azylové politice, jež bude schopná fungovat i v době vysokého přílivu běženců. Reforma míří především na harmonizaci pravidel CEAS a zajištění rovného zacházení v rámci EU.¹³⁰ EK proto na jaře představila první legislativní balíček, který se týkal rozsáhlé úpravy Dublinského nařízení a rozšíření mandátu EASO do podoby Agentury Evropské unie pro otázky azylu.¹³¹ Dublin IV by měl nastavit trvale udržitelný systém alokací.¹³²

¹²⁶ KRÁLOVÁ, Alžběta. Jednotné azylové řízení – řešení, nebo utopie? In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 21-27.

¹²⁷ SVOBODOVÁ: Stálý relokační mechanismus... In: PÍTROVÁ a kol. *Aktuální právní aspekty migrace...*, s. 44.

¹²⁸ VOTOUPALOVÁ: EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER a kol. *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*, s. 71.

¹²⁹ MOSNEAGA: EU Migration Policy: Evolution and Specifics. In: FILIPEC, MOSNEAGA, WALTER: *Europe and the Migration Crisis...*, s. 68-84.

¹³⁰ VOTOUPALOVÁ: EU a uprchlická krize: pevnost Evropa 2.0? In: EICHLER a kol. *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*, s. 71.

¹³¹ POTUŽÁK, David. *Reforma společného evropského azylového systému – nařízení Dublin IV* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.24132/ZCU.2021.09228.191-213>.

¹³² Podrobněji např. VOTOČKOVÁ, Veronika, CHMELÍČKOVÁ, Nataša. Nový úsvit nebo spíše soumrak dublinského systému? In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 34-48.

V červenci pak EK navrhla druhý legislativní balíček návrhů, který se měl týkat přepracování kvalifikační a procedurální směrnice do formy nařízení a úpravy přijímací směrnice.¹³³

Do dnešního dne ale nebylo dosaženo konsenzu a jednání byla upozaděna jinými problémy, kterými EU musela a musí čelit. Dosažení jednotného azylového řízení je dle mého názoru nezbytné, a to hned ze tří důvodů. Pokud se i nadále budeme setkávat s 27 různými azylovými systémy, jen stěží bude systém fungovat efektivně a nediskriminačně. Zároveň se s existencí nejednotných procesních aspektů posiluje vzájemná nedůvěra mezi státy. V důsledku toho EU vystupuje jako asymetrická entita, kde neplatí stejná pravidla na celém jejím území. V neposlední řadě by jednotné řízení mohlo přispět k výraznému omezení druhotného pohybu a zneužívání systému, tedy výběru cílového státu, který nabízí nejpříznivější podmínky řízení a sociálních výhod a je tak nejbenevolentnější. Je však otázkou, do jaké míry by uprchlíky vedle jednotného právního rámce ovlivňovaly také např. politické, historické nebo ekonomické aspekty. Také se domnívám, že napříč unijními státy velmi často panuje neochota a nechuť k vyjednání kompromisů, čímž se vytvoření jednotného azylového řízení stává nedobytným snem. Závěrem je potřeba říci, že ačkoliv je efektivní fungování systému a zamezení jeho zneužívání nezbytným prvkem, na prvním místě by měla být ochrana a spravedlivé zacházení s žadateli o mezinárodní ochranu, tak jak vyplývá se samotného Stockholmského programu.¹³⁴

2.4 Postoje členských států k migrační krizi

Postoje unijních států k migrační krizi ovlivňují především historické zkušenosti s migrací, institucionální struktura a zdroje pro prověřování žádostí o azyl, plnění humanitárních závazků, které během krize vedly ke sporům mezi státy, demografické faktory a stárnutí Evropy, preference přesídlování migrantů a v neposlední řadě také geografická poloha na evropském kontinentu a veřejné mínění.¹³⁵

¹³³ KRÁLOVÁ: Jednotné azylové řízení... In: JURNÍKOVÁ, KRÁLOVÁ (eds.). *Společný evropský azylový systém...*, s. 23.

¹³⁴ Rada Evropské unie. *Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je* (2010/C 115/01), bod 6.2 [online]. Úřední věstník EU, 4. května 2010 [cit. 4. března 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:cs:PDF>.

¹³⁵ FRATZKE, Susan. *Not Adding Up: The Fading Promise of Europe's Dublin System* [online]. Brussels: Migration Policy Institute for Europe, 2015. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/MPIe-Asylum-DublinReg.pdf>.

Na úvod je nutné poznamenat, že ambicí předkládané diplomové práce není podrobná analýza postojů 27 členských států, ale pouze zemí V4. Z toho důvodu tato podkapitola pouze shrnuje nejvýraznější názory napříč evropským kontinentem. Bližší pohled nabízí např. publikace *Europe and the Migration Crisis: the Response of the Member States*.¹³⁶ Když se podíváme na některé členské státy, zjistíme, že řada z nich zaujala naprosto protikladné postoje, což ve svém důsledku zapříčinilo zhroucení Dublinského nařízení. Musím však konstatovat, že státy měly v zásadě tři možnosti. Mohly buď důsledně dodržovat unijní pravidla, čímž by však riskovaly, že se utopí pod vlnou žádostí o udělení mezinárodní ochrany, nebo mohly uzavřít hranice a přenést odpovědnost na své sousedy anebo mohly umožnit migrantům volný pohyb bez kontroly přes jejich území.¹³⁷

Učebnicovým příkladem naprosto protikladného postoje je Německo a Maďarsko. Německo se se svojí „Willkommenskultur“ otevřelo migrantům¹³⁸, když ustoupilo od společných unijních pravidel, zatímco Maďarsko regulovalo počet migrantů vybudováním bariéry.¹³⁹ Podobně vlídný postoj jako Německo zaujala Francie a při vyjednávání migrační dohody s Tureckem se staly důležitými spojenci. Tehdejší prezident F. Hollande se kladně stavěl k návrhu na přerozdělení žadatelů o azyl. O to víc kriticky se vyjadřoval o zemích V4, které se k návrhu stavěly odmítavě. Dle jeho prohlášení si země, které nesdílí a nerespektují společné hodnoty a zásady, musí začít klást otázky ohledně svého místa v EU. Protiimigračně naladěné nebylo pouze Maďarsko. Obdobný postoj zaujaly i státy bývalého socialistického bloku, které vystavily kritice státy v první linii za nedodržení závazků vůči EU a nezvládnutí situace.¹⁴⁰ Neochotu přijmout uprchlíky z válečných oblastí a nesolidaritě a nesoudržnosti mezi unijními státy dokazují i dva soudní spory, které se na půdě EU řešily.

¹³⁶ FILIPEC, Ondřej, MOSNEAGA Valeriu, WALTER T. Aaron. *Europe and the Migration Crisis: the Response of the Member States*. Gdaňsk: Stowarzyszenie Naukowe Instytut Badań nad Polityką Europejską, 2018. s. 157-260.

¹³⁷ MOSNEAGA: EU Migration Policy: Evolution and Specifics. In: FILIPEC, MOSNEAGA, WALTER. *Europe and the Migration Crisis...*, s. 114-115.

¹³⁸ Začátkem září 2015 vystoupila kancléřka Angela Merkel s projevem, ve kterém otevřela hranice Německa a de facto tím pozvala uprchlíky do země, protože prohlásila, že jsou připraveni přijmout 800 000 žadatelů o azyl do konce roku. Tento postoj byl naprostým obratem, protože ještě v červenci téhož roku v reakci na vyhoštění mladé běženkyně prohlásila, že ne všichni mohou přijít a zůstat. Ze své politiky otevřených dveří ale záhy ustoupila a obnovila dočasné hraniční kontroly, což mělo za následek řetězovou reakci.

¹³⁹ KŘEN, Jan. *Čtvrt století střední Evropy: visehradské země v globálním příběhu let 1992-2017*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. s. 304-306.

¹⁴⁰ BIRNBAUM, Michael. *European leaders struggle over deep splits on migrant crisis efforts* [online]. WashingtonPost.com, 23. září 2015 [cit. 28. únor 2023]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/european-leaders-struggle-over-deep-splits-on-migrant-crisis-efforts/2015/09/23/203d222e-6155-11e5-8475-781cc9851652_story.html.

2.4.1 Žaloba Slovenska a Maďarska na neplatnost relokačního rozhodnutí

V době vysokého přílivu běženců do evropských zemí se EU snažila přijít s účinným řešením. Proto přijala Rada během září 2015 dvě rozhodnutí, kterými zavedla nouzový program na přemístění uprchlíků požadujících mezinárodní ochranu. Na základě těchto rozhodnutí se členské státy zavázaly přijmout uprchlíky z Řecka a Itálie, tedy ze států, které byly migrační vlnou zasaženy nejvíce. Rozhodnutí navíc zakotvovala povinnost nabízet každé tři měsíce místa pro přemístění. Systém uprchlických kvót měl být řešením nebývalého nárůstu žadatelů o mezinárodní ochranu v zemích EU (blíže viz podkapitola 2.2.1).

Jak se záhy ukázalo, nejenom že v praxi přemístění neprobíhalo podle plánu, některé státy se k relokaci stavěly tak odmítavě, že neprovedly žádné přemístění. To je případ především zemí V4. Tehdejší slovenský premiér Robert Fico byl přesvědčen, že migrační kvóty nejsou v souladu s právem EU, a z toho důvodu Slovensko 2. prosince 2015 podalo žalobu k SDEU na neplatnost rozhodnutí Rady č. 2015/1601. Den poté stejný postup následoval také u Maďarska.¹⁴¹

Dle jejich názoru bylo rozhodnutím zasaženo do práv národních parlamentů a byly porušeny principy zastupitelské demokracie, institucionální rovnováhy a řádné správy věcí veřejných. Mimo jiné namítaly, že opatření trpí procesními vadami a pro jeho přijetí byl použit nesprávný právní základ.¹⁴² Jednoduše řečeno namítaly, že je rozhodnutí v rozporu s unijním právem.

Dne 6. září 2017 SDEU žaloby Slovenska a Maďarska v plném rozsahu zamítl. Neshledal je opodstatněné a odmítl námitky států. V první řadě konstatoval, že se legislativní postup uplatní pouze v případě, pokud na něj ustanovení Smluv přímo odkazuje. Proto napadené rozhodnutí mohlo být přijato nelegislativním postupem. Z toho důvodu při jeho přípravě nemusel být respektován požadavek na zapojení národních parlamentů ani veřejné hlasování v Radě. SDEU rovněž odmítl argument, že rozhodnutí mělo být přijato na základě jednomyslnosti. Vedle toho SDEU konstatoval, že Smlouvy dovolují přijmout nezbytná opatření v důsledku náhlého přílivu běženců, čímž odmítl argument států, že přijetí kvót nebylo nezbytné. Vedle toho SDEU zdůraznil, že přijímání uprchlíků je společnou odpovědností

¹⁴¹ JANKÚV: Riešenie súčasnej migračnej a utečeneckej krízy ... In: VLČEJ, BLAŽEK a kol: *Európa v pohybe...* s. 110.

¹⁴² Žaloba podaná dne 2. prosince 2015, *Slovenská republika v. Rada*, C-643/15, Úř. věst. C 38, 1.2.2016, s. 41-43, Žaloba podaná dne 3. prosince 2015, *Maďarsko v. Rada*, C-647/15, Úř. věst. C 38, 1.2.2016, s. 43-44.

členských států a nelze se spoléhat jen na několik zemí, aby přijaly všechny žadatele o azyl. Současně potvrdil dočasnou povahu napadeného opatření.¹⁴³ SDEU svým rozsudkem potvrdil platnost rozhodnutí o povinném přerozdělování a potvrdil, že země EU mají povinnost se jím řídit.

2.4.2 Žaloba Evropské komise pro nesplnění relokační povinnosti

Maďarsko, Polsko a ČR se i nadále odmítaly účastnit přerozdělování žadatelů o mezinárodní ochranu podle stanovených kvót a nenaplnovaly své povinnosti vyplývající z rozhodnutí o povinné relokační. Z toho důvodu zaslala EK 15. června 2017 těmto třem střeoevropským státům výzvu, čímž zahájila řízení o nesplnění relokační povinnosti. Před zasláním výzvy EK opakovaně vyzývala tyto státy, aby zjednaly nápravu a začaly plnit svoji právní povinnost vyplývající z rozhodnutí Rady. Orgány dotčených států dostaly na reakci měsíční lhůtu.¹⁴⁴ Odezva států však nebyla dostatečná, a proto EK přikročila k vydání odůvodněného stanoviska, které formálně požadovalo, aby skutečný stav odpovídal unijnímu právu. Reakce států byla opět neuspokojivá, a tak EK v dubnu 2018 předložila věc SDEU, u kterého se domáhala posouzení, zda státy porušují svoji povinnost vyplývající z obou rozhodnutí o relokační.¹⁴⁵ Jinými slovy, podáním žaloby EK usilovala o dodržování práva EU.

Na rozhodnutí SDEU státy čekaly až do 2. dubna 2020. SDEU vyhověl žalobám pro nesplnění povinnosti a odmítl argumenty žalovaných stran. Všechny tři státy tím, že odmítaly povinné přerozdělování uprchlíků, porušily povinnosti vyplývající z unijního práva. SDEU dospěl k závěru, že se dotčené státy nemohly dovolávat toho, že odmítáním migrantů chrání svoji vnitřní bezpečnost. Ačkoliv je to požadavek oprávněný, relokační mechanismus tuto skutečnost dostatečně zohledňoval a žalované země neměly právo odmítat systém přerozdělování. Státy měly možnost po individuálním posouzení jednotlivých případů vyhodnotit konkrétní žadatele o azyl jako bezpečnostní riziko. SDEU smetl ze stolu také argument, že relokační systém nebyl funkční. Členský stát se nemůže pouze na základě svého zhodnocení neefektivnosti mechanismu vyhnout povinnostem stanovených unijním právem.

¹⁴³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. září 2017, *Slovensko a Maďarsko v. Rada*, C-643/15 a C-647/15 (v el. sb. rozh.).

¹⁴⁴ Evropská komise. *Relokace: Komise zahajuje řízení o nesplnění povinnosti proti České republice, Maďarsku a Polsku* [online]. ec.europa.eu, 14. června 2017, [cit. 31. března 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_17_1607.

¹⁴⁵ PAULY, Michael. Rozhodnutí Rady EU – žaloba České republiky ve světle rozhodnutí o relokační a žaloby s ním související. In: VOŠTRÁ, Zuzana (eds.). *Nestandardní bezpečnostní situace ve státě – ústavní, evropský a mezinárodní pohled*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021, s. 224-225.

Rozsudek dále potvrdil, že evropské právo má přednost před právem vnitrostátním a že členské státy musí plnit své povinnosti vyplývající z unijního práva.¹⁴⁶

Ačkoliv žalované státy u SDEU neuspěly, v jádru věci naopak zvítězily. Všechny tři země se shodly na tom, že rozhodnutí nemá žádný důsledek, protože platnost povinného relokačního mechanismu v září 2017 vypršela a nejsou povinny přijmout další žadatele o azyl. Ačkoliv verdikt SDEU nemůže zajistit nápravu, dle Ursuly von der Leyenové je rozhodnutí soudu důležité, protože dává významné vodítko do budoucnosti.¹⁴⁷

Oba soudní spory ukazují, že téma migrace a azylu je mezi členskými státy velmi kontroverzní a sporné. Státy zastávají odlišné postoje a velmi často se nedaří najít shodu. Setkáváme se situacemi, kdy se státy snaží prosazovat své vlastní zájmy, které nejsou v souladu se zájmy EU. Z toho důvodu je jednotná a koordinovaná evropská politika obtížně dosažitelná. Je třeba hledat kompromisní řešení, která budou brát v úvahu potřeby a obavy všech unijních zemí.

¹⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 2020, *Komise v. Polsko, Maďarsko a Česká republika*, C-715/17, C-718/17 a C-719/17 (v el. sb. rozh.).

¹⁴⁷ ČT 24. *Soud EU: Odmítáním uprchlických kvót porušilo Česko, Polsko a Maďarsko své povinnosti* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 2. dubna 2020 [cit. 31. března 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3070650-soud-eu-odmitanim-uprchlickych-kvot-porusily-zeme-sve-povinnosti>.

3 Země Visegrádské skupiny ve vztahu k migrační krizi

Visegrádská skupina se do povědomí široké veřejnosti dostala především v kontextu evropské migrační krize. Země V4 zastávaly vlastní pohled na problematiku a často se stavěly do opozice vůči západním zemím prosazující politiku otevřených dveří, která umožňovala volný pohyb uprchlíků po evropském kontinentu. Státy V4 naopak varovaly před možnými bezpečnostními riziky souvisejícími s přijímáním velkého počtu migrantů a navrhovaly posílení ochrany hranic a větší zapojení do řešení krize v zemích, z nichž migranti pocházeli.

Byla praxe jednotlivých států V4 opravdu shodná nebo se lišila od společného postoje? Převažují v politickém diskursu hodnotové aspekty nebo racionální? Abychom mohli odpovědět na otázky vytyčené v úvodu práce, je nutné sledovat dvě roviny. Tou první jsou jednotlivé země a její premiéři a druhou samotná V4, jako spolek slučující zájmy čtyř středoevropských zemí. Proto se v následující kapitole zaměříme na analýzu prohlášení lídrů jednotlivých zemí V4. Porovnání prohlášení lídrů V4 nám umožní odhalit, jak se politické postoje v jednotlivých zemích liší a jak jsou promítány do společné politiky V4. Před samotnou analýzou se však krátce zastavíme u Visegrádské skupiny.

3.1 Visegrádská skupina

V4 vznikla jako platforma pro spolupráci v únoru roku 1991, když se nejvyšší představitelé a Československa, Maďarska a Polska setkali v maďarském Visegrádu a podepsali Visegrádskou deklaraci. Místo setkání nebylo zvoleno náhodně, nýbrž odkazovalo na setkání českého, polského a uherského krále z roku 1335. Toto setkání mělo za cíl posílit vzájemnou spolupráci a vytvořit nový regionální blok států střední Evropy. Primárním cílem se stala integrace do unijních struktur.¹⁴⁸

Ke vzniku spolupráce byly státy motivovány několika faktory. Prvním z nich byla potřeba hospodářské spolupráce, protože se země po pádu komunismu potýkaly s ekonomickými obtížemi a potřebovaly pracovat na obnově svých ekonomik. Byly si vědomy, že vytvoření společného trhu a zlepšení obchodních vztahů by mohlo vést k rychlejšímu rozvoji

¹⁴⁸ DZURINDA, Mikuláš. Fifteen Meaningful Years of Visegrad Cooperation. In: JAGODZIŃSKI, Andrzej, Sławomir (eds.). *The Visegrad Group - a central European constellation: publication on the occasion of the 15th anniversary of the Visegrad Group*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006, s. 20-21.

a modernizaci.¹⁴⁹ Dalším faktorem byla snaha o posílení politické spolupráce a zlepšení vztahů s EU a NATO. K užší spolupráci je vedla touha po silnějším postavení v Evropě a vytvoření protiváhy k západním mocnostem, především Německu a Francii. Země navíc spojovaly podobné zkušenosti z doby komunismu.¹⁵⁰ Co je nutné zdůraznit, vznik V4 byl reakcí na změny, které nastaly v Evropě po pádu Berlínské zdi a rozpadu Sovětského svazu. Tyto události umožnily posílit nezávislost a směřování k demokracii a tržnímu hospodářství.¹⁵¹

V4 je mnohostranným projektem, protože se zaměřuje na různé oblasti spolupráce a cíle, které se týkají mnoha aspektů života a fungování zemí, které ji tvoří. V průběhu let se cíle a úkoly V4 postupně měnily a rozšiřovaly v závislosti na politické a ekonomické situaci v Evropě a ve světě.¹⁵² Po vstupu zemí do EU v roce 2004 se skupina zaměřila na spolupráci v rámci EU a koordinaci společných postojů k otázkám evropské integrace a mezinárodní politiky. Později se V4 zaměřovala např. na přistoupení západního Balkánu k EU, spolupráci v oblasti energetiky a energetické bezpečnosti nebo posílení regionální spolupráce. Zejména v posledních patnácti letech se V4 v souvislosti s Arabským jarem a konfliktem na Ukrajině soustředila na spolupráci v oblasti migrace a azylu. Země V4 se v této oblasti snažily koordinovat své postupy a prosazovat společné řešení tohoto problému.¹⁵³

Závěrem je nutno připomenout, že V4 sice vznikla již v 90. letech minulého století, ale až v souvislosti s migrační krizí se stala viditelnou regionální skupinou, která hájí své zájmy v rámci EU. Do té doby se na ni nahlíželo spíše jako na akademický spolek, který vzešel z neformálních diskusí a setkání politiků.

¹⁴⁹ CABADA, Ladislav, WALSCH, Christopher. *Od Dunajské federace k Visegrádské skupině ...a zpět?: tradiční a nové formáty střeoevropské spolupráce*. 1. vydání. Praha: Libri, 2017, s. 126-127.

¹⁵⁰ LUKÁŠEK, Libor. *Visegrádská skupina a její vývoj v letech 1991-2004*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 27-30.

¹⁵¹ BUSEK, Erhard. The Unique opportunities of Central Europe – a Chance for Austria. In: JAGODZIŃSKI, Andrzej, Sławomir (eds.). *The Visegrad Group - a central European constellation: publication on the occasion of the 15th anniversary of the Visegrad Group*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006, s. 186-187.

¹⁵² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Visegrádská spolupráce* [online]. mzv.cz, 2023 [cit. 18. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/visegrad>.

¹⁵³ CABADA, Ladislav a kol. *Bezpečnostní, zahraniční a evropská politika Visegrádské skupiny*. 1. vydání. Praha: Togga, 2018, s. 168-183.

3.2 Prohlášení lídrů zemí Visegrádské skupiny

Analýza obsahu prohlášení lídrů a oficiálních dokumentů V4 je omezena obdobím duben 2015–březen 2016. Vybrané časové období je dle mého názoru relevantní z toho důvodu, protože v té době dosahovala migrační krize svého vrcholu. V dubnu 2015 se v reakci na tragické události ve Středozezemním moři uskutečnilo mimořádné zasedání ER, na kterém zástupci států přijali společné prohlášení. V září 2015 bylo přijato rozhodnutí o relokační povinnosti, což vyvolalo vlnu kritiky ze strany zemí V4 a vyústilo v několik měsíců intenzivních debat a sporů. Současně se uskutečnila schůzka lídrů zemí V4. V březnu 2016 se konal mimořádný summit EU-Turecko, na který navázalo zasedání ER, kde se projednávaly opatření týkající se migrační krize a byly zde prezentovány názory zemí V4.

Z uvedeného je zřejmé, že právě v tomto období se odehrála většina klíčových událostí týkající se migrační krize. Je to dostatečně dlouhé období, aby umožnilo analýzu většího počtu prohlášení, ale zároveň dostatečně krátké, aby se zabránilo ztrátě relevance v důsledku časového odstupu. Díky takto vymezenému období je navíc možné porovnat prohlášení lídrů na počátku a na konci období a zjistit, jak se jejich postoje k migrační krizi vyvíjely.

Pokud jde o konkrétní představitele, rozhodla jsem se zvolit nejvlivnější osobnosti v rámci V4, a to konkrétně premiéry Bohuslava Sobotku z České strany sociálně demokratické (dále jen ČSSD), Viktora Orbána z uskupení Fidesz – Maďarská občanská unie (dále jen Fidesz), Ewu Kopacz z politické strany Občanská platforma (dále jen PO), Beatu Szydło z Právo a spravedlnost (dále jen PiS) a Roberta Ficu z hnutí SMER – sociální demokracie (dále jen SMER). Obecně platí, že ČSSD a SMER se tradičně řadí mezi středolevici, zatímco PO bývá klasifikována jako středopravice (liberálně konzervativní) a Fidezs společně s PiS jsou naopak považovány za pravicové strany (konzervativní). K výběru uvedených osobností mě vedla skutečnost, že premiéři hráli významnou roli v diskuzích o migrační krizi a aktivně se zapojovali do formulování národních politik a strategií v této oblasti. Navíc jsou to země, kde je post premiéra významnou politickou funkcí a má značný vliv na rozhodování vlády a parlamentu.

Pro svoji analýzu využívám především přepisy politických projevů publikovaných na oficiálních webových stránkách příslušných vlád a politických stran. Jedná se zejména o projevy přednesené v národním a evropském parlamentu. Neomezují se pouze na tyto zdroje, ale čerpám také z dostupných rozhovorů, tiskových zpráv a článků publikovaných zpravodajskými agenturami. Počet analyzovaných dokumentů se u jednotlivých představitelů

liší. V případě Sobotky a Orbána a částečně také Fica jsou dostupné obsáhlé rozhovory a projevy. Pouze v případě Kopacz a Szydło převažují přímé citace ve zpravodajských médiích. Vzhledem k tomu, že jsem do analýzy zahrnula pouze přímé citace, a nikoliv subjektivní vyjádření novinářů, předpokládám, že i v tomto případě nabízí dostatečný přehled o postoji k migrační krizi.

Při analýze prohlášení lídrů a společných prohlášení se zaměřím na to, jak jednotlivé státy chrání své národní zájmy a zda jsou tyto preference společné napříč zeměmi V4. Budu zkoumat také skutečnost, jak národní zájmy ovlivňují jejich rozhodnutí a přístup k migrační krizi a jak mocenské vztahy mezi státy ovlivňují jejich postoj k přijímání migrantů a spolupráci při hledání řešení. A v neposlední řadě zhodnotím, na jaká témata lídři ve svých prohlášeních kladli důraz a zda mají spíše hodnotový podtext anebo pragmatický.

3.2.1 Česká republika – Bohuslav Sobotka

V době největšího přílivu uprchlíků premiéřské křeslo zastával dlouholetý člen a vůdce ČSSD Bohuslav Sobotka¹⁵⁴. Jako premiér se aktivně angažoval v zahraniční politice a usiloval o posílení českého vlivu v EU. Ačkoliv se ČSSD deklarovala jako proevropská strana, v otázce migrace se od postojů západoevropských sociálních demokracií odlišovala.¹⁵⁵ Ve vládě byla zastoupena také strana ANO, která v té době zastávala obdobně proevropský postoj. Skutečnost, že byly u moci proevropské strany, s sebou přinášela napětí. Předseda vlády prezentoval otázku migrace a uprchlictví jako výzvu a problém s mnoha dimenzemi a aspekty vyžadující složitá a dlouhodobá řešení. Vnímал ji jako problematiku, která s sebou přináší jak pozitivní, tak negativní stránky.¹⁵⁶

Od dubna 2015, kdy se Evropa začala potýkat s nápořem uprchlíků, vystupoval Sobotka k otázce migrace a uprchlické krize velmi opatřně. Konstatoval, že je migrace jednou z nejvýznamnějších výzev, kterým Evropa čelí a že je to problém, který se netýká pouze jednotlivých zemí, ale celé EU. Navíc byl toho názoru, že je to záležitost, která má vliv na politickou, bezpečnostní a ekonomickou situaci v Evropě s potenciálem destabilizovat

¹⁵⁴ Ve funkci od 17. ledna 2014 do 13. prosince 2017

¹⁵⁵ Vláda ČR. *Zpráva vlády Bohuslava Sobotky k plnění programového prohlášení 2014–2017* [online]. vlada.cz, 29. září 2017 [cit. 21. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/zprava-vlady-bohuslava-sobotky-k-plneni-programoveho-prohlaseni-2014-2017-160113/>.

¹⁵⁶ Vláda ČR. *Projev předsedy vlády Bohuslava Sobotky na Humboldtově univerzitě v Berlíně 4. května 2015* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2015 [cit. 22. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/brozura-pred-nes-zadni-strany-oprava3.pdf>.

společnost. Od počátku zdůrazňoval koordinovaný a společný evropský přístup a solidaritu s ostatními členskými státy. Vyzýval, aby migrační krize nebyla řešena v rovině jednotlivých zemí, ale na evropské úrovni, a poukazoval na nutnost respektovat zájmy a hodnoty všech států a Evropy jako takové.¹⁵⁷ Na tomto místě je dobré si uvědomit, že byl v té době součástí evropského rozhodovacího procesu, a proto musel zohlednit nejen zájmy své země, ale i zájmy celé EU. Uvědomoval si, že problematika migrační krize je velmi citlivým tématem, které vyvolává emoce a rozdílné názory, a to nejen mezi evropskými státy, ale i v rámci jedné země. Všiml si skutečnosti, že migrace může představovat příležitost a současně i zátěž pro evropské státy a sociální systémy. Zdůrazňoval humanitární přístup a pomoc lidem, kteří se nachází v nouzi a prchají před válkou. Upozorňoval, že je potřeba dbát opatrnosti, aby nebyla ohrožena bezpečnost občanů a nedošlo k narušení sociální soudržnosti. V souvislosti s tím vyjádřil obavy, že by vlna uprchlíků mohla přinést nebezpečí pro národní bezpečnost a pořádek v Evropě a poukázal na možné konflikty mezi různými skupinami obyvatel a prohlásil, že je třeba se zaměřit také na prevenci vzniku nových konfliktů a destabilizace.¹⁵⁸

Pokud se podíváme na jedno z nejkontroverznějších témat celé migrační krize – na opatření v podobě přerozdělování uprchlíků, zjistíme, že se český premiér k návrhu stavěl odmítavě a ve svých projevech opakovaně zdůrazňoval, že názor nezmění. Přerozdělovací mechanismus vnímal jako nespravedlivý, protože by postihl země, které již mají vysoký počet uprchlíků a migrantů. Navíc by se tato opatření dotkla také států, které nemají historickou zkušenost s multikulturalismem. Nezapomněl dodat, že drtivá většina uprchlíků v ČR stejně zůstat nechce a plánuje se usadit v Německu nebo Švédsku.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Vláda ČR. *Premiér Bohuslav Sobotka se v Bruselu zúčastní mimořádné Evropské rady* [online]. vlada.cz, 23. dubna 2015 [cit. 22. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-bohuslav-sobotka-se-v-bruselu-zucastni-mimoradne-evropske-rady-129339/> v kombinaci Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 15. září 2015 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 15. září 2015 [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-15--09--2015-k-situaci-v-oblasti-migrace-134692/>.

¹⁵⁸ Vláda ČR. *Aktivity české vlády v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 23. dubna 2015 [cit. 22. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/aktivity-ceske-vlady-v-oblasti-migrace-129358/> v kombinaci Vláda: *Projev 15. září 2015...* [online] [cit. 26. dubna 2023] v kombinaci Vláda: *Projev 4. května 2015...* [online] [cit. 22. dubna 2023].

¹⁵⁹ Vláda: *Projev 15. září 2015...* [online] [cit. 26. dubna 2023] v kombinaci ČSSD. *Bohuslav Sobotka: Česko nezmění odmítavý postoj ke kvótám pro přijímání uprchlíků* [online]. cssd.cz, 14. září 2015 [cit. 25. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/aktualne/prave-ted/bohuslav-sobotka-cesko-nezmeni-odmitavy-postoj-ke-kvotam-pro-prijimani-uprchliku/>.

Navrhované kvóty považoval za součást špatného řešení, které přiláká do relativně stabilní oblasti s poměrně vysokou životní úrovní extremisty či xenofoby, a ve svém důsledku znemožní pokračování evropské integrace. Přijímání uprchlíků chápal pouze jako podpůrné opatření pro zvládnutí nejnaléhavějších problémů a zdůrazňoval, že migrační kvóty nemohou být jediným řešením. Oznámil, že se ČR bude účastnit relokačního schématu pouze v případě, pokud bude založen na dobrovolnosti, což i několikrát zopakoval. Zároveň dodal, že není možné povinné kvóty pouze slepě odmítat a pasivně přihlížet humanitární a imigrační krizi.¹⁶⁰

Místo systému přesídlování vyzdvihoval ochranu vnější hranice schengenského prostoru, a především podporu uprchlíků v regionech původu, což by dle jeho názoru na rozdíl od diskutovaného mechanismu přispělo k řešení skutečných příčin migrační krize. Domníval se, že pouze samy jednotlivé země mají dostatečné znalosti a zkušenosti, a proto by měly mít možnost samostatně rozhodovat o počtech přijímaných uprchlíků, namísto toho, aby se tato pravomoc přesouvala na centrální úroveň EU.¹⁶¹ Z toho důvodu kritizoval EK, která podle něj nepřihlíží k závěrům dubnového zasedání ER, kde se státy dohodly, že přerozdělování bude probíhat na principu dobrovolnosti. Vyzdvihoval skutečnost, že je ČR solidárním státem, který se nechce vyhybat své odpovědnosti, což ilustroval i výčtem konkrétních kroků¹⁶². Upozornil, že stejný názor zastávají i zbylé země V4 a dodal, že díky společnému postoji je pozice ČR pevná.¹⁶³ Kritizoval také způsob, jakým bylo opatření přijato, především to, že se jedná o velmi citlivé téma, které může v důsledku nedosažení konsenzu vést k nárůstu extremismu, nesnášenlivosti a nelegálního převaděčství.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Vláda ČR. *Vystoupení premiéra Bohuslava Sobotky v Poslanecké sněmovně k tématu migrační krize* [online]. vlada.cz, 18. června 2015 [cit. 24. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-%20vlady/premier/projevy/vystoupeni-premiera-bohuslava-sobotky-v-poslanecke-%20snemovne-k-tematu-migracni-krize--131926/> v kombinaci Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 1. října 2015 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 1. října 2015 [cit. 27. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-1-rijna-2015-k-situaci-v-oblasti-migrace-135392/>.

¹⁶¹ Vláda ČR. *Premiér Sobotka: ČR chce dále podporovat pomoc EU v oblasti migrace, stanovení povinných kvót odmítá* [online]. vlada.cz, 13. května 2015 [cit. 23. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-%20centrum/aktualne/premier-sobotka-cr-chce-dale-podporovat-pomoc-eu-v-oblasti-%20migrace--stanoveni-povinnych-kvot-odmita-130190/> v kombinaci Vláda: *Projev 1. října 2015...* [online] [cit. 27. dubna 2023].

¹⁶² Např. péče o nemocné syrské děti, poskytnutí peněžních, lidských a materiálních zdrojů.

¹⁶³ Vláda: *Premiér Sobotka...* [online] [cit. 23. dubna 2023] v kombinaci Vláda ČR. *Česká vláda nesouhlasí se zavedením povinných kvót v reakci na migrační krizi* [online]. vlada.cz, 27. května 2015 [cit. 23. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/ceska-vlada-nesouhlasí-se-zavedenim-povinnych-kvot-v-reakci-na-migracni-krizi-130771/>.

¹⁶⁴ Vláda: *Projev 1. října 2015...* [online] [cit. 27. dubna 2023] v kombinaci Vláda: *Vystoupení premiéra...* [online] [cit. 24. dubna 2023].

Během sledovaného období byl premiér přesvědčen, že k úspěšnému vyřešení krize může přispět pouze silná spolupráce členských zemí. Za naprostou utopii považoval výroky, že situaci mohou vyřešit samy státy opatřeními přijatými pouze na národní úrovni. Na podporu tvrzení, že mu situace není lhostejná, připomněl, že ČR dlouhodobě podporuje uprchlíky a migranty a snaží se pomáhat při řešení následků migrace. Upozornil, že pomoc v první řadě cílí na země zdrojové¹⁶⁵ a tranzitní a usiluje o stabilizaci a další rozvoj, a to prostřednictvím finanční podpory. Opakovaně zdůrazňoval českou solidaritu¹⁶⁶ a skutečnost, že ČR je státem, který své snahy směřuje na řešení příčin migrace, čímž se snaží masové migraci předcházet. Vysvětlil, že se tímto směrem ČR hodlá ubírat i nadále a v dalších jednáních bude prosazovat posílení solidárních aktivit. A to vše dobrovolně a samostatně a mimo navrhovaný program. Dle něho by takto měla být nastavena i politika EU, kterou za stávající přístup k migraci kritizoval. Vedle toho s politováním konstatoval, že EU nedisponuje dostatečně silným pilířem společné zahraniční a bezpečnostní politiky, což znemožňuje rychlou reakci.¹⁶⁷

Premiér se ve svém funkčním období vyjadřoval také k ochraně vnějších hranic. Správu vnějších hranic a jejich ochranu před nelegální migrací považoval za základní prvky přístupu EU k uprchlické krizi. Prosazoval názor, že je nutné zajistit efektivní kontrolu hranic EU a posílit spolupráci mezi členskými státy, aby se minimalizovaly hrozby terorismu a organizovaného zločinu. V opačném případě by hrozilo zhroucení schengenského prostoru. Zachování volného pohybu osob v rámci EU vnímal jako klíčové. Vedle toho upozorňoval na důsledné rozlišování ekonomických migrantů od politických uprchlíků. Vysvětloval, že v případě ekonomické migrace by se měly brát v úvahu konkrétní a objektivní faktory, jako potřeby pracovního trhu nebo kapacita přijímající země. Politickým uprchlíkům by naopak měla být zajištěna ochrana a pomoc v souladu s mezinárodními standardy. Premiér připomněl, že poskytnutí mezinárodní

¹⁶⁵ Za důležitou považoval spolupráci s těmi zeměmi, ze kterých migranti pocházejí, aby bylo možné pomoci lidem zůstat v jejich domovských regionech a vytvořit tak podmínky pro udržitelný rozvoj těchto zemí.

¹⁶⁶ Solidaritu demonstroval výčtem aktivit, na kterých se ČR podílela. Připomněl aktivní účast na evropských programech na podporu rozvoje a ochrany ve třetích zemích nebo přesídlování osob v rámci národního přesídlovacího programu. Nezapomněl zdůraznit, že se ČR dobrovolně rozhodla přemístit 15 syrských rodin z Jordánska, které mají nemocné děti. Zmínil také stipendijní podporu syrských uprchlíků pro studium na vysokých školách a lékařskou pomoc přímo v regionech, které jsou migrací zasaženy nejvíce.

¹⁶⁷ Vláda: *Vystoupení premiéra...* [online] [cit. 24. dubna 2023] v kombinaci Vláda: *Projev 15. září 2015...* [online] [cit. 26. dubna 2023] v kombinaci Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 22. března 2016 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 22. března 2016 [cit. 28. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-22-brezna-2016-k-situaci-v-oblasti-migrace-141708/>.

ochrany vyplývá se samotné Listiny základních práv a svobod, avšak pravidla pro přiznání statusu azylanta si již každý stát určuje sám.¹⁶⁸

Ačkoliv sám Sobotka prohlásil, že pozice vlády k migrační krizi zůstává konstantní a konzistentní, lehký obrat lze spatřit v prohlášení, ve kterém ČR deklarovala postupné přijetí 1 500 uprchlíků během následujících dvou let. To bylo vůbec poprvé, kdy se vláda výslovně zavázala k přijetí imigrantů. Předseda vlády zdůraznil, že se jedná o jednorázovou, a především dobrovolnou solidární akci, kterou bude mít vláda plně pod kontrolou, především z hlediska zajištění bezpečnosti. Tento krok vnímal jako nezbytný a dodal, že uvedený počet odpovídá bezpečnostním a ekonomickým možnostem ČR. Nezapomněl připomenout, že se nejedná o řešení problému a ke stabilizování situace to nepřispěje. Kromě toho poukazoval na potřebu bojovat proti zdrojům migrace a nelegálnímu převaděčství a zajišťovat řádné fungování schengenského prostoru.¹⁶⁹ Je samozřejmé, že se tento krok setkal s mnoha reakcemi. Osobně si ale myslím, že se jedná o vstřícný krok, ve kterém ČR projevila vlnu solidarity a ukázala, že i když dlouhodobě odmítá povinné kvóty, umí nabídnout alternativní řešení.

Premiér se na sklonku roku 2015 stále častěji vyjadřoval ke spolupráci s Tureckem a prohlašoval, že je důležitým partnerem EU, pokud jde o řešení uprchlické krize a stabilizace situace v regionu Blízkého východu.¹⁷⁰ A jak se záhy ukázalo, spolupráce s Tureckem se stala v boji proti migrační krizi klíčovou. Díky uzavřené migrační dohodě vyjádřil víru v řešení migrační krize na evropské úrovni. Pozitivně hodnotil zejména skutečnost, že evropské státy dospěly k závěru, který česká vláda prosazovala od počátku – v boji s migrační krizí může pomoc pouze koordinovaná a společná evropská odpověď. A tou společnou akcí považoval právě zajištění ochrany schengenského prostoru uzavřením balkánské migrační trasy a uzavřením dohody o navrácení uprchlíků z Řecka do Turecka.¹⁷¹

¹⁶⁸ Vláda: *Vystoupení premiéra...* [online] [cit. 24. dubna 2023] v kombinaci Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 21. ledna 2016 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 21. ledna 2016 [cit. 27. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/informace-vlady-ceske-republiky-o-migracni-krizi--139321/>.

¹⁶⁹ Vláda ČR. *Česká republika přijme do roku 2017 celkem 1500 migrantů* [online]. vlada.cz, 9. července 2015 [cit. 25. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-republika-prijme-do-roku-2017-celkem-1500-migrantu-132704/> v kombinaci Vláda: *Projev 15. září 2015...* [online] [cit. 26. dubna 2023].

¹⁷⁰ Vláda ČR. *Projev 21. ledna 2016...* [online] [cit. 27. dubna 2023] v kombinaci Vláda ČR. *Evropská unie se dohodla s Tureckem na společném řešení migrační krize* [online]. vlada.cz, 29. listopadu 2015 [cit. 27. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/evropska-unie-se-dohodla-s-tureckem-na-spolecnem-reseni-migracni-krize-137596/>.

¹⁷¹ Vláda ČR. *Projev 22. března 2016...* [online] [cit. 28. dubna 2023].

3.2.2 Maďarsko – Viktor Orbán

Maďarsko jako jediná země V4 byla migračnímu tlaku vystavena přímo. Nacházelo se přímo na koridoru balkánské migrační trasy. Maďarsko bylo jedním z prvních států na území EU, které se s přílivem uprchlíků setkalo. Vzhledem k tomu, že je společnost v Maďarsku silně etnicky homogenní, dlouhá léta postrádalo vlastní migrační politiku. Díky tomuto pasivnímu přístupu k migrační a azylové politice nebylo Maďarsko na migrační krizi z hlediska legislativy ani infrastruktury připraveno.¹⁷² V období zvýšených migračních tlaků zastával post premiéra Viktor Orbán¹⁷³, který od počátku prosazoval tvrdý postoj k migrační krizi a uprchlíkům, a do historie se mj. zapsal jako největší odpůrce relokačního mechanismu.¹⁷⁴

Viktor Orbán se k evropské uprchlické krizi vyjadřoval nejkritičtěji ze všech unijních zemí. Jeho postoje a politika byly silně restriktivní, což dokládají i níže uvedené názory. Maďarská vláda interpretovala uprchlickou krizi jako muslimskou invazi ohrožující národní, hospodářskou a kulturní bezpečnost, která má potenciál zničit každodenní život občanů a křesťanskou identitu národa. Masové přesídlování z jiných kontinentů a kultur opakovaně spojovala s ohrožením společné evropské kultury, způsobu života, zvyků a tradic ale i Evropy samotné.¹⁷⁵ Předseda vlády poukázal na to, že chce zachovat Evropu pro Evropany a Maďarsko pro Maďary a dodal, že je přesvědčen, že je to plně v souladu se základními hodnotami Evropy. Nejednou zdůraznil, že když chrání hranice Maďarska, chrání tím samotnou Evropu.¹⁷⁶ Trval na tom, aby se na jedné straně důsledně rozlišovalo mezi volným pohybem pracovníků v rámci

¹⁷² CANTAT, Céline, RAJARAM, Prem, Kumar. *The Politics of the Refugee Crisis in Hungary: Bordering and Ordering the Nation and Its Others* [online]. Oxford: Oxford University Press, 2018 [19. května 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190856908.013.69>.

¹⁷³ Ve funkci od 29. května 2010

¹⁷⁴ The Editors of Encyclopaedia Britannica. *Viktor Orbán* [online]. britannica.com, 27. května 2023 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>.

¹⁷⁵ Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán's address in Parliament before the start of daily business* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 16. listopadu 2015 [cit. 20. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-address-in-parliament-before-the-start-of-daily-business> v kombinaci Cabinet Office of the Prime Minister. *Televised interview with Prime Minister Viktor Orbán on the M1 "Tonight" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 20. listopadu 2015 [cit. 18. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/televised-interview-with-prime-minister-viktor-orban-on-the-m1-tonight-programme>.

¹⁷⁶ Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's address to Parliament before the start of daily business* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 22. září 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-address-to-parliament-before-the-start-of-daily-business>.

Evropy a na straně druhé mezi uprchlíky a přistěhovalci, kteří do evropských zemí přichází a současně dbal na důsledné rozlišování skutečných uprchlíků a migrantů hledající lepší životní podmínky.¹⁷⁷ V souvislosti s tím vysvětlil, že Evropa nepotřebuje migranty, ale potřebuje dobrou rodinnou politiku a politiku zaměstnanosti.¹⁷⁸

Během sledovaného období kladl Orbán důraz především na ochranu evropských hranic a prosazoval policejní a vojenské akce. Velmi často kritizoval Evropu a její členské státy, že nejsou schopny chránit vnější hranice a nedodržují pravidla obsažená v Schengenské dohodě, v důsledku čehož stále častěji docházelo k uzavírání hranic vnitřních.¹⁷⁹ I proto na konci června nařídil postavit 175 km dlouhou bariéru podél jižní hranice se Srbskem a později také s Chorvatskem. V návaznosti na to prohlásil, že ačkoliv tím problém neřeší, přispívá k jeho úspěšnému zvládnutí.¹⁸⁰ Opakovaně doporučoval postavit podobnou obrannou linii také podél řeckých hranic s Bulharskem a Makedonií. Zároveň vysvětlil, že není možné bránit hranice a nepodniknout žádné kroky v zemích původu. Z toho důvodu prosazoval řešení problému, které bude směřovat přímo k jeho kořenům, ačkoliv si uvědomoval, že to není snadný úkol.¹⁸¹ Na tomto místě mi přijde vhodné poznamenat, že Orbán také prosazoval princip solidarity, ale jejím projevem chápal již zmíněnou ochranu hranic.

¹⁷⁷ Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's Speech in the European Parliament* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 20. května 2015 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-in-the-european-parliament> v kombinaci Prime Minister's Office: *Prime Minister 16. listopadu...* [online] [cit. 20. května 2023].

¹⁷⁸ Prime Minister's Office/MTI. *The borders of Europe must be defended* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 24. dubna 2015 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/news/the-borders-of-europe-must-be-defended>.

¹⁷⁹ Prime Minister's Office. *If we do not protect our borders, tens of millions of migrants will come* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 5. září 2015 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/if-we-do-not-protect-our-borders-tens-of-millions-of-migrants-will-come> v kombinaci Prime Minister's Office: *Prime Minister 22. září...* [online] [cit. 19. května 2023].

¹⁸⁰ Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's reply in Parliament* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 23. září 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-reply-in-parliament> v kombinaci Prime Minister's Office/MTI. *Construction of border fence on Croatian section has begun* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 18. září 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/news/construction-of-border-fence-on-croatian-section-has-begun>.

¹⁸¹ Prime Minister's Office: *Prime Minister Viktor Orbán's reply...* [online] [cit. 19. května 2023] v kombinaci Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán interviewed on Kossuth Rádió's "180 Minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 14. ledna 2016 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-interviewed-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme>.

V souvislosti s ochranou hranic a národní bezpečností Orbán opakovaně varoval před možnostmi, že by se mezi migranty mohli skrývat teroristé a extremisté, kteří by mohli ohrozit evropskou společnost. Navíc vyzdvihl skutečnost, že příliv uprchlíků výrazně zvyšuje riziko kriminality. Byl toho názoru, že migranti, kteří přichází do Evropy, představují bezpečnostní hrozbu. Poukázal na možné riziko přenesení konfliktů z Blízkého východu do prostoru EU. Po teroristických útocích ve Francii navíc začal upozorňovat na právo na život, čímž fakticky kritizoval EU za ohrožení životů nevinných evropských občanů.¹⁸² Reagoval tím na kritiku ze strany ostatních členských států, které Maďarsko obvinily z nelidského jednání, když na své hranici postavilo plot. V souvislosti s tím poukázal na dvě priority – bezpečnost a odstranění hrozby terorismu.¹⁸³

V reakci na navrhovaný relokační mechanismus uvedl, že jej považuje za absurdní a hraničící s šílenstvím a odsuzoval jej ještě před samotným projednáním na úrovni EU. Nahlížel na něj jako na systém, který se zabývá pouze důsledky a neřeší příčiny ani nepřispívá k ochraně Evropy a evropského způsobu života.¹⁸⁴ Především ale upozorňoval, že mechanismus fakticky omezuje suverenitu státu a ohrožuje účinnost maďarského způsobu řešení migrace. Povinné migrační kvóty považoval za součást špatného řešení a poukázal, že jsou v rozporu s duchem Evropy a zákony EU. Upozornil, že de facto diktují, vedle koho máme žít. I z toho důvodu je vystavil tvrdé kritice.¹⁸⁵ Byl přesvědčen, že migrační kvóty podpoří pašeráctví a přilákají do Evropy imigranty, kteří se budou snažit dosáhnout evropských břehů nebezpečnou plavbou přes moře. Kvóty často spojoval s terorismem a byl toho názoru, že je proti kvótám nutné bojovat, protože se jimi po celé Evropě šíří teroristé a radikálové, kteří ohrožují kulturní identitu Maďarska a ostatních evropských národů. Orbán vystavil kritice

¹⁸² Prime Minister's Office. *Interview with Viktor Orbán on the "180 minutes" programme on Kossuth Radio* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 1. listopadu 2015 [cit. 21. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/interview-with-viktor-orban-on-the-180-minutes-programme-on-kossuth-radio> v kombinaci Prime Minister's Office: *Prime Minister 16. listopadu...* [online] [cit. 20. května 2023].

¹⁸³ Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán's interview on Kossuth Rádió's "180 minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 24. listopadu 2015 [cit. 21. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-interview-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme20151124>.

¹⁸⁴ Prime Minister's Office: *Prime Minister Viktor Orbán's Speech...* [online] [cit. 17. května 2023].

¹⁸⁵ Prime Minister's Office: *Prime Minister 16. listopadu...* [online] [cit. 20. května 2023] v kombinaci Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's interview given to the Czech daily newspaper Lidové noviny* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 19. prosince 2015 [cit. 23. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-interview-given-to-the-czech-daily-newspaper-lidove-noviny>.

společné evropské řešení a namísto toho kladl důraz na vnitrostátní řešení, respektive aby každý stát prováděl dohody, ke kterým se zavázal¹⁸⁶. Prosazoval tedy, aby byla regulace přistěhovalectví navrácena do jurisdikce jednotlivých států. Šířil myšlenku, že EU bude silná pouze za předpokladu, pokud budou silné i její členské státy, čehož nelze dosáhnout oslabenými pravomocemi.¹⁸⁷ Zdůrazňoval více volnosti co do řešení krize a odsuzoval strategie, které pouze paralyzují členské státy. Namísto migračních kvót prosazoval ochranu vnější hranice EU, řešení problémů mimo území EU a podniknutí aktivit dříve, než se běženci vůbec vydají na cestu, zejména pokud jde o trasu po moři. O zemích, které vpustily uprchlíky na své území, hovořil jako o těch, které selhaly při obraně svých hranic a dodržování zákonů.¹⁸⁸

Poměrně vyhraněný názor zaujal také k nelegální migraci. Každého, kdo nelegálně překročil hranice, považoval za porušitele zákona, se kterým by mělo být zacházeno tvrdě, a to nejenom z toho důvodu, že porušuje nejdůležitější pravidlo státu, ale zejména proto, že by to mohlo odradit ostatní migranty od nelegálních vstupů na maďarské území.¹⁸⁹ V souvislosti s tím nechala maďarská vláda v září 2015 pozměnit trestní zákoník, čímž mohlo být neoprávněné překračování hranic trestáno.¹⁹⁰ Orbán mimo jiné kritizoval EU za to, že se dostatečně nezabývá regionem západního Balkánu a apeloval na spolupráci se zeměmi na balkánské migrační trase a na rozvoj kapacit v těchto zemích.¹⁹¹

¹⁸⁶ A pokud takové závazky není schopný plnit, je na místě, aby požádal o pomoc ostatní partnery.

¹⁸⁷ Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán on the Kossuth Rádió programme "180 minutes"* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 8. května 2015 [cit. 23. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-on-the-kossuth-radio-programme-180-minutes> v kombinaci Cabinet Office of the Prime Minister: *Prime Minister Viktor Orbán's interview on Kossuth Rádió's 24. listopadu...* [online] [cit. 21. května 2023] v kombinaci Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán on Kossuth Radio's "180 Minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 8. února 2016 [cit. 26. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme-20160205>.

¹⁸⁸ Prime Minister's Office/MTI: *The borders...* [online] [cit. 17. května 2023] v kombinaci Prime Minister's Office: *Prime Minister Viktor Orbán on the Kossuth 8. května 2015...* [online] [cit. 23. května 2023].

¹⁸⁹ Prime Minister's Office: *Prime Minister Viktor Orbán on the Kossuth 8. května 2015...* [online] [cit. 23. května 2023].

¹⁹⁰ CARRERA, Sergio a kol. *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 Update* [online]. Brusel: Evropský parlament, 2018 [cit. 24. května 2023]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU\(2018\)608838_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU(2018)608838_EN.pdf).

¹⁹¹ Prime Minister's Office. *Wortmeldung von Viktor Orbán im Europäischen Parlament* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 21. května 2015 [cit. 26. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/wortmeldung-von-viktor-orban-im-europ-ischen-parlament>.

Ke spolupráci s Tureckem zaujal předseda vlády poměrně kritický postoj a navrhovanou migrační dohodu označil za iluzi. Hodnotil ji jako slabost evropských států, které nejsou schopny samy chránit své zájmy, a proto se dohodly na spolupráci s Turky, aby chránili Evropu a zájmy evropských velmocí za ně.¹⁹² Migrační dohodu jako takovou sice podpořil, ale za podmínky, že EU a její členské státy nejprve ukáží, že jsou schopny zajistit bezpečnost samy a současně, že podniknou kroky, které urovnají válečné konflikty ve třetích zemích. Odmítl tvrzení, že se Evropa není schopna sama uchránit před masovou migrací. Podotkl, že kde je vůle, tam je cesta a zkritizoval EU a unijní země za to, že vůle neexistuje a namísto toho uzavírají dohodu s Tureckem. Upozorňoval, že by se EU neměla spoléhat na země jako Turecko a měla by si sama zajistit kontrolu nad svými hranicemi.¹⁹³

3.2.3 Polsko – Ewa Kopacz a Beata Szydło

Polsko lze charakterizovat jako čistě emigrační stát, nicméně i přesto se zařadilo mezi další středoevropské země, které se staly cílem migračních toků směřujících do Evropy. Na úvod je nutné zdůraznit skutečnost, že Polsko je státem se silně katolickou společností. Ve sledovaném období se ve funkci předsedy vlády vystřídaly dvě ženy. První z nich byla Ewa Kopacz, která zastávala pozici premiérky od září 2014 do listopadu 2015¹⁹⁴ a druhou byla Beata Szydło¹⁹⁵.

Kopacz se během svého funkčního období opakovaně vyjadřovala k dodržování principu solidarity a nutnosti pomoci těm, kteří prchají z válečných zón a podotkla, že nelze tento evropský problém přehlížet a tvářit se, že se jich to netýká. Jako projev solidarity deklarovala dobrovolné přijetí cca dvou tisíc běženců a připomněla, že v 90. letech minulého století Polsko přijalo na 80 tisíc uprchlíků z Čechenska, na což si již ani nikdo nevzpomíná. V souvislosti s tím

¹⁹² KROET, Cynthia. *Viktor Orbán says EU-Turkey deal is 'an illusion'* [online]. politico.eu, 25. února 2016 [cit. 25. května 2023]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-says-eu-turkey-deal-is-an-illusion-hungary-germany-merkel-summit/>.

¹⁹³ Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán interviewed on Kossuth Rádió's "180 minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 7. prosince 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-interviewed-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme20151204> v kombinaci Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán on Kossuth Rádió's "180 Minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 6. března 2016 [cit. 27. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme-20160304>.

¹⁹⁴ The Editors of Encyclopaedia Britannica. *Ewa Kopacz* [online]. britannica.com, 29. listopadu 2022 [cit. 4. května 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Ewa-Kopacz>.

¹⁹⁵ WALLENFELDT, Jeff. *Beata Szydło* [online]. britannica.com, 11. dubna 2023 [cit. 4. května 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Beata-Szydlo>.

vysvětlila, že Polsko nebude přijímat ekonomické migranty, ale pouze uprchlíky a poukázala na hodnoty jako bezpečnost, tolerance a proevropský postoj. Vysvětlila, že nevidí rozpor v tom, že na jedné straně chrání život a zdraví polských občanů a na straně druhé nabízí pomoc těm, kdo ji skutečně potřebuje. Současně také apelovala na politické strany, aby nevyvolávaly zbytečné obavy a nezbuzovaly nenávist mezi polskými občany.¹⁹⁶ Připomněla, že Evropa byla k Polsku solidární, a proto se od ní solidarita očekává a prohlásila, že pokud by Polsko situaci ignorovalo, bylo by na místě opustit evropskou komunitu.¹⁹⁷ Zároveň vyzvala, aby akce zaměřené na řešení problému nebyly cílené pouze na přerozdělování imigrantů, ale aby pomoc směřovala také zemím, odkud uprchlíci prchají, a do uprchlických táborů. Premiérka byla toho názoru, že solidaritu lze projevit i jiným způsobem než relokací uprchlíků, a to ve formě vyslání expertů nebo zapůjčení vybavení.¹⁹⁸

Předsedkyně vlády dále apelovala na respektování suverenity států a upozorňovala, že by řešení krize v podobě uprchlických kvót mělo být přizpůsobeno schopnostem jednotlivých států, protože pouze sám stát dokáže zhodnotit, jaký počet uprchlíků může přijmout, aby nebyla ohrožena bezpečnost a každodenní život krajanů. V opačném případě to může být naprosto kontraproduktivní. Vedle toho také kladla důraz na přísnou ochranu vnějších hranic a na boj proti pašování lidí. Nejednou zdůraznila hodnoty jako zajištění míru a společenského pořádku. Otevřeně upřednostnila přijímání křesťanů a poukázala na možnou islamizaci Evropy a ohrožení křesťanské identity.¹⁹⁹

¹⁹⁶ PAP. *Ewa Kopacz: będą zabiegać o dobrowolność ws. przyjmowania uchodźców* [online]. PolskieRadio24.pl, 15. května 2015 [cit. 5. května 2023]. Dostupné z: <https://polskieradio24.pl/5/3/arttykul/1442847,ewa-kopacz-bede-zabiegac-o-dobrowolnosc-ws-przyjmowania-uchodzcow> v kombinaci fil/ja. *Ewa Kopacz: Polska przyjmie tylko uchodźców, nie emigrantów ekonomicznych* [online]. tvn24.pl, 20. září 2015 [cit. 5. května 2023]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/premier-ewa-kopacz-o-uchodzyczach-niedzielne-wystapienie-kopacz-ra578870-3313154> v kombinaci Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. *Polska deklaruje przyjęcie 2 tys. uchodźców w ramach planów UE* [online]. archiwum.mswia.gov.pl, 10. července 2015 [cit. 5. května 2023]. Dostupné z: <https://archiwum.mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13492,Polska-deklaruje-przyjecie-2-tys-uchodzcow-w-ramach-planow-UE.html>.

¹⁹⁷ PM/ja. *Kopacz do posłów: nie straszcie Polaków* [online]. tvn24.pl, 16. září 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/informacja-premier-ewy-kopacz-na-temat-kryzysu-migracyjnego-w-europie-ra577777-3312851>.

¹⁹⁸ Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu. *Opinia w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady wprowadzającej środki przejściowe w dziedzinie ochrony międzynarodowej na korzyść Włoch i Grecji (COM(2015) 286 final)* [online]. Varšava: Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, 2015 [cit. 6. května 2023]. Dostupné z: <https://orka.sejm.gov.pl/SUE7.nsf/Pliki-zal/1425-15.doc/%24File/1425-15.doc>.

¹⁹⁹ jh/rk. *PM Kopacz says Poland will not accept refugee quotas* [online]. archiwum.thenews.pl, 3. září 2015 [cit. 6. května 2023]. Dostupné z: <http://archiwum.thenews.pl/1/10/Artykul/219744> v kombinaci ROBERT, Aline a kol. *Many EU countries say "no" to immigration quotas* [online]. euractiv.com, 8. června 2015 [cit. 6. května 2023]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/many-eu-countries-say-no-to-immigration-quotas/>.

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že povinné kvóty nepovažovala za skutečně správné řešení a prosazovala spíše dobrovolnou spolupráci mezi členskými státy. Sama k tématu prohlásila, že by byl stálý relokační mechanismus v rozporu s evropským kompromisním duchem.²⁰⁰ Je zřejmé, že Polsko bylo ochotno přijmout pouze tolik uprchlíků, kolik dokázalo integrovat a zajistit jim adekvátní podmínky, ale k povinnému systému se stavělo odmítavě. Což dokládá i zářijové jednání s partnery V4, na kterém se shodli na neakceptaci migračních kvót.²⁰¹ Nicméně od poloviny září se premiérka postupně distancovala od svého původního postoje a na závěrečném jednání navrhovaný systém podpořila.²⁰² Navrhované kvóty označila jako symbolické a přirovnala je k počtu lidí, kteří navštíví jeden fotbalový zápas Legie, akorát s tím rozdílem, že uprchlíci budou přijati během dvou let a rozprostřeni do celého Polska.²⁰³ Důvodem obratu byla pravděpodobně vnitropolitická situace a tlak ze strany EU a zemí, které byly migrační krizí zasaženy nejvíce.

Je vhodné poznamenat, že odklon od společného stanoviska V4 neměl dlouhého trvání. Když se po říjnových parlamentních volbách dostala k moci opoziční konzervativně-sociální strana PiS v čele s premiérkou Beatou Szydło, vrátila se rétorika Polska ve vztahu k uprchlickým kvótám zpět k názorovému rámci V4. Szydło tvrdila, že přijetím migračních kvót ohrozila Kopacz polskou bezpečnost a porušila národní suverenitu. Také jí vytýkala, že rozhodnutí přijala pod tlakem EU a že zradila své střeoevropské partnery. Kopacz reagovala tvrzením, že je povinností Polska přijmout uprchlíky a obvinila ji z protievropského a xenofobního postoje a upozornila ji, že by mohla uvést Polsko do izolace v rámci EU. Szydło již během své volební kampaně podněcovala nacionalistické protiimigrační nálady, což výrazně ovlivnilo postoj polských občanů k uprchlíkům.²⁰⁴

²⁰⁰ CENDROWICZ, Leo. *Refugee crisis: Plans to agree quotas to relocate 160,000 asylum-seekers draws rage from Eastern European countries* [online]. independent.co.uk, 12. září 2015 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-plans-to-agree-quotas-to-relocate-160-000-asylumseekers-draws-rage-from-eastern-european-countries-10498505.html>.

²⁰¹ Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny* [online]. Praha: Visegrádská skupina, 4. září 2015 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/20150904_V4_joint_declaratoion_migration_FINAL_CS.pdf.

²⁰² BACHMAN, Bart. *Diminishing Solidarity: Polish Attitudes toward the European Migration and Refugee Crisis* [online]. migrationpolicy.org, 16. června 2016 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/diminishing-solidarity-polish-attitudes-toward-european-migration-and-refugee-crisis>.

²⁰³ rzw. *Ilu uchodźców może przyjąć Polska? "10-12 tys. to mniej niż przychodzi na mecze Legii"* [online]. tvn24.pl, 19. září 2015 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/kopacz-10-12-tys-imigrantow-to-mniej-niz-przychodzi-na-mecze-legii-ra578697-3313068>.

²⁰⁴ SZCZERBIAK, Aleks. *How will the European migration crisis affect the Polish election?* [online]. polishpoliticsblog.wordpress.com, 26. září 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://polishpoliticsblog.wordpress.com/2015/09/26/how-will-the-european-migration-crisis-affect-the-polish-election/>.

Nicméně po převzetí premiérského křesla oznámila, že bude respektovat závazky premiérky Kopacz, ale že na prvním místě bude vždy bezpečnost polských občanů. Dodala, že se názorově shoduje se státy V4. Tedy že je proti přijatému relokačnímu rozhodnutí. Vysvětlila, že namísto kritiky přijatého relokačního mechanismu bude prosazovat takové kroky, které zmírní příliv uprchlíků na evropský kontinent a bude se snažit najít řešení, které bude skutečně účinné. Součástí takového řešení měla být efektivní ochrana vnějších hranic EU, pomoc v zemích původu a v neposlední řadě akce na ukončení válečných konfliktů. Premiérka také zdůraznila, že je nezbytné znát identitu příchozích a upřednostnila křesťany.²⁰⁵ Pokud jde o migrační dohodu s Tureckem, Szydło její uzavření hodnotila kladně, a to především z toho důvodu, že směřovala řešení migrační krize mimo území EU, což polská vláda prosazovala od počátku.²⁰⁶ Zároveň přislíbila humanitární a finanční pomoc.²⁰⁷

Názorový obrat k migračním kvótám nastal v lednu, a především pak koncem března 2016 po teroristických útocích v Bruselu, kdy se premiérka zdržela realizace závazků plynoucích z relokačního rozhodnutí. K tomuto rozhodnutí byla vedena především bezpečnostním hlediskem, protože stále více rostla obava, že mezi uprchlíky mohou být také islámští teroristé, ale i otázkou ochrany kulturního dědictví a národní identity.²⁰⁸

Jak je popsáno výše, obě vlády zaujaly víceméně podobný postoj. Zdůrazňovaly ochranu vnějších hranic schengenského prostoru a cílenou pomoc v zemích původu. Bezpečnost Poláků byla na první místě. Pouze pokud jde o relokační mechanismus, zde se jejich názor rozchází. Kopacz se k programu nakonec připojila a Szydło i přes původní prohlášení, že dodrží stávající závazky, systém zpochybnila a zařadila se mezi ostatní země V4. Namísto migračních kvót upřednostňovala řešení krize vně EU, tedy přímo na místech, odkud uprchlíci pochází, např. humanitární pomocí.

²⁰⁵ DELFI. *Premier Beata Szydło: Zrobimy wszystko, aby Polacy czuli się bezpiecznie* [online]. delfi.lt, 18. listopadu 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://www.delfi.lt/pl/aktualia/polska/premier-beata-szydlo-zrobimy-wszystko-aby-polacy-czuli-sie-beezpiecznie-69604182> v kombinaci jb. *Beata Szydło: problem uchodźców wymknął się spod kontroli* [online]. wiadomosci.onet.pl, 20. ledna 2016 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/beata-szydlo-problem-uchodzcow-wymknal-sie-spod-kontroli/h2xpw3>.

²⁰⁶ PAP/IAR/iz. *Szczyt UE-Turcja. Powstał wspólny plan działań, by zahamować falę migracji* [online]. polskieradio24.pl, 30. listopadu 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://polskieradio24.pl/5/3/Artykul/1550605,szczyt-ueturcja-powstal-wspolny-plan-dzialan-by-zahamowac-fale-migracji>.

²⁰⁷ MAW. *Na pomoc Syrii Polska przeznaczy mniej niż... Słowacja* [online]. newsweek.pl, 2. února 2016 [cit. 9. května 2023]. Dostupné z: <https://www.newsweek.pl/swiat/polska-pomoc-dla-syrii-wspierajac-syrie-i-region/z3206py>.

²⁰⁸ Reuters Staff. *Poland PM Szydlo says migrants cannot be settled in Poland now* [online]. reuters.com, 23. března 2016 [cit. 10. května 2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/cnews-us-belgium-blast-poland-idCAKCN0WP1D1>.

3.2.4 Slovensko – Robert Fico

Slovensko nebylo tranzitní ani cílovou zemí, i tak se jako mnoho jiných zemí Evropy potýkalo s výzvou přijímat a integrovat rostoucí počet uprchlíků. V době zvýšených migračních tlaků probíhala na Slovensku předvolební kampaň²⁰⁹, což ovlivňovalo i výsledný postoj k migraci tehdejšího premiéra Roberta Fica²¹⁰. Fico již od počátku přílivu uprchlíků zaujal k migraci restriktivní a velmi kritický postoj. Jeho vyjádření byla typická odmítáním cizinců na území Slovenska a lze se setkat s názory, že se svým tvrdým postojem přibližuje rétorice Viktora Orbána. Premiérův postoj vyvolával vlny kontroverzí a zároveň reflektoval názory mnoha Slováků. Na úvod je zajímavé zmínit, že byl Ficův postoj k migrační krizi v rozporu s liberálními a sociálně-demokratickými hodnotami jeho politické strany, protože prosazoval konzervativní a nacionalistický přístup.

Masový příliv uprchlíků vnímal Fico jako potenciální hrozbu pro národní suverenitu, etnickou, kulturní, náboženskou a sociální integritu. Poukazoval, že migrace může mít negativní dopad na ekonomiku země. Prioritou pro něj byla bezpečnost občanů a zachování tradičního slovenského způsobu života. Profiloval se jako ochránce slovenského národa a jeho zájmů. I z toho důvodu kladl důraz na vytvoření homogenní společnosti s jedinou kulturou a snažil se zabránit vzniku muslimské komunity, která by ohrožovala vnitřní bezpečnost.²¹¹ Důrazně se postavil proti myšlence multikulturní Evropy. V reakci na teroristické útoky a možné narušení bezpečnosti prosadil přijetí protiteroristického legislativního balíčku.²¹²

Premiér opakovaně odmítal výroky, že není Slovensko solidárním státem a své tvrzení podpořil výčtem aktivit a činností²¹³, které Slovensko v rámci solidární akce podniklo.²¹⁴

²⁰⁹ Parlamentní volby se konaly dne 5. března 2016.

²¹⁰ Ve funkci od 4. dubna 2012 do 22. března 2018

²¹¹ Strana-SMER. R. Fico: *Povinné kvóty odmietame* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 23. září 2015 [cit. 28. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/r-fico-povinne-kvoty-odmietame> v kombinaci Strana-SMER. R. Fico: *Musíme zabránit vytvoreniu ucelenej moslimskej komunity na Slovensku* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 7. ledna 2016 [cit. 30. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/r-fico-musime-zabranit-vytvoreniu-ucelenej-moslimskej-komunity-na-slovensku>.

²¹² Podrobněji Strana-SMER. *Protiteroristický legislatívny balíček schválený* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 9. prosince 2015 [cit. 28. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/protiteroristicky-legislativny-balicek-schvaleny>.

²¹³ Fico sdělil, že Slovensko pomáhá se zlepšením podmínek v rozvojových zemích a krizových oblastech a poskytuje humanitární pomoc. Kromě toho vysvětlil, že Slovensko poskytuje finanční prostředky do různých fondů a vysílá personální kapacity na pomoc Maďarsku a Slovinsku a na ochranu vnější schengenské hranice. Současně zdůraznil, že jako jediná země schengenského prostoru provádí transfery osob, které se ocitly v bezprostředním ohrožení života a dodal, že se většinou jedná o matky s dětmi.

²¹⁴ Strana-SMER. *Premiér: V4 by mohla zablokovať kvóty, ak ich EK presadí, SR zváži referendum* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 23. června 2015 [cit. 29. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/premier-v4-by-mohla-zablokovat-kvoty-ak-ich-ek-presadi-sr-zvazi-referendum>.

Již od počátku volal po komplexním a systematickém řešení migrace a prohlásil, že poskytne technickou, materiální, personální a finanční pomoc tam, kde to bude potřebné pro opravdové řešení krize.²¹⁵

V debatách ohledně systému relokací sám podotknul, že je zastáncem principu solidarity, ale zdůraznil, že není možné, aby se solidarita omezila pouze na bezmyšlenkovité a automatické přijímání uprchlíků. Povinné migrační kvóty považoval za nesprávné a nic neřešící a označil je za fiasko a technicky nerealizovatelné.²¹⁶ Dokonce se o nich vyjadřoval jako o diktátu ze strany EU, který narušuje státní suverenitu.²¹⁷ Jednoduše řečeno, zaujal k nim odmítavé stanovisko. Nahlížel na ně jako na řešení, které není v žádném případě projevem solidarity, a navíc podporuje pašeráctví. Kromě toho představuje významnou bezpečnostní hrozbu, protože se tím na území Slovenska mohou dostat osoby, o nichž nemá nikdo bližší informace, čímž mířil na osoby vyznávající islám. Upozornil, že by kvóty mohly mít negativní dopad pro samotnou Unii.²¹⁸ Prosazoval dobrovolný princip. Trval na tom, aby samy státy zvážily, kolik a zda jsou vůbec schopny nějaké uprchlíky přijmout. Za důležité hledisko považoval také jejich schopnost integrace do společnosti. Byl ale přesvědčen, že začlenění lidí s odlišným náboženstvím, tradicemi a způsobem života není dost dobře možné a uprchlíky muslimského vyznání otevřeně odmítal. Každého muslima vnímal jako potenciálního teroristu. Vůči křesťanským uprchlíkům se nestavěl tak kriticky. K relokačnímu mechanismu dodal, že je místo něj připraven podporovat země v první linii a chránit hranici schengenského prostoru poskytnutím finančních a personálních prostředků. A právě ve finanční podpoře směřující do bezpečnostních struktur spatřoval zastavení neregulovaných migračních toků.²¹⁹

[smer.sk/premier-v4-mohla-zablokovat-kvoty-ak-ich-ek-presadi-sr-zvazi-referendum](https://www.smer.sk/premier-v4-mohla-zablokovat-kvoty-ak-ich-ek-presadi-sr-zvazi-referendum) v kombinaci Strana-SMER. *Robert Fico: Slovensko chránime a ochránime* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 5. prosince 2015 [cit. 29. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/robert-fico-slovensko-chranime-ochranime>.

²¹⁵ Strana-SMER. *Robert Fico: problém s migrantmi treba riešit tam, kde vzniká* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 1. září 2015 [cit. 29. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/robert-fico-problem-s-migrantmi-treba-riesit-tam-kde-vznika> v kombinaci Strana-SMER. *Vyhlasenie predsedu vlady SR R. Fica k nalezu auta s desiatkami mrtvych migrantov* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 1. září 2015 [cit. 30. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/vyhlasenie-predsedu-vlady-sr-r-fica-k-nalezu-auta-s-desiatkami-mrtvych-migrantov>.

²¹⁶ Strana-SMER: *Premiér: V4 by mohla zablokovať kvóty...* [online] [cit. 29. května 2023] v kombinaci Strana-SMER: *Robert Fico: Slovensko chránime...* [online] [cit. 29. května 2023].

²¹⁷ Strana-SMER: *R. Fico: Povinné kvóty...* [online] [cit. 28. května 2023].

²¹⁸ Strana-SMER: *Robert Fico: problém s migrantmi...* [online] [cit. 29. května 2023].

²¹⁹ Strana-SMER. *R. Fico: Povinné kvóty...* [online] [cit. 28. května 2023] v kombinaci Strana-SMER: *R. Fico: Musíme zabrániť vytvoreniu...* [online] [cit. 30. května 2023].

Fico otevřeně kritizoval politiku EU a některé členské státy za to, že bezmezně prosazovaly politiku otevřených dveří a nedokázaly uchránit hranice schengenského prostoru, čímž umožnily vstup statisíců migrantů a osob s radikálními názory. S politováním konstatoval, že je Evropa vystavena riziku teroristických útoků a ubezpečil své občany, že je bezpečnost Slováků na prvním místě a až poté jsou to zájmy, potřeby a práva migrantů. Snažil se je uklidnit tvrzením, že je Slovensko chrání a ochrání, a to i za cenu ztráty politických partnerů napříč EU. Po sérii teroristických útoků svoji protiimigrační a protiislámskou rétoriku ještě zesílil. Kromě toho apeloval na ostatní unijní státy, aby chránily schengenský prostor, podobně jako to již úspěšně funguje na slovensko-ukrajinské hranici. Důrazně se postavil proti myšlence vytvoření mini Schengenu, zejména z toho důvodu, že je svoboda pohybu jedním ze základních pilířů EU. Pokud by došlo k uzavírání vnitřních hranic EU, považoval by to za obrovskou prohru evropské politiky.²²⁰ Kládí důraz na dlouhodobá a udržitelná řešení, tzn. aby úsilí směřovalo do zemí původu a tranzitu a zacílilo se na problémy přímo ve třetích zemích, čímž by se přispělo ke stabilizaci situace. Vyjádřil se také k nutnosti rozlišovat skutečné uprchlíky od těch, kteří hledají pouze lepší životní podmínky.²²¹

Předseda vlády odmítal výtky, že se nemá právo dožadovat striktního dodržování evropských pravidel, když nechce splácet dluh za rozšíření EU. Vysvětlil, že je velmi vděčný za pomoc v období transformace, ale že to neznamena, že by Slovensko pouze bralo a ničím do systému nepřispělo. Právě naopak. Posílilo ekonomiku a bezpečnost celé Unie. Proto byl premiér přesvědčen, že má morální právo vyžadovat od ostatních partnerů ochranu schengenské hranice a Dublinské dohody.²²²

Fico vyjadřoval také určité výhrady vůči samotné migrační dohodě s Tureckem. Uváděl, že dohoda je velmi složitá a její účinnost je otázkou. Vyjádřil obavy, že vyjednaná dohoda s Tureckem nemusí dostatečně omezit nelegální přistěhovalce do Evropy. Vyslovil se pro

²²⁰ Strana-SMER: *Premiér: V4 by mohla zablockovať kvóty...* [online] [cit. 29. května 2023] v kombinaci Strana-SMER: *Robert Fico: Slovensko chránime...* [online] [cit. 29. května 2023] v kombinaci Strana-SMER. *Fico: Prílev migrantov môže byť spojený aj s prítokom nebezpečných ľudí* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 4. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/fico-prilev-migrantov-moze-byt-spojeny-aj-s-pritokom-nebezpecnych-ludi>.

²²¹ Strana-SMER: *Robert Fico: Slovensko chránime...* [online] [cit. 29. května 2023] v kombinaci Strana-SMER: *Robert Fico: problém s migrantmi...* [online] [cit. 29. května 2023].

²²² Strana-SMER: *Robert Fico: Slovensko chránime...* [online] [cit. 29. května 2023].

posílení hranic EU a přísnější kontroly na vnějších hranicích a zdůrazňoval potřebu respektovat lidská práva a humanitární aspekty při jejím provádění.²²³

3.3 Společná prohlášení

Migrační krize se na úrovni V4 otevřeně řešila až 4. září 2015, kdy byl svolán mimořádný summit premiérů zemí V4 k migraci. Hlavním účelem této schůzky bylo nalezení společného postupu a vypracování společné pozice týkající se migrační krize, která by mohla být prezentována při jednáních v rámci EU. Jako výsledek tohoto setkání bylo přijato Společné prohlášení předsedů vlád států V4.²²⁴

Z přijatého textu je patrné, že představitelé států V4 sdíleli obavy ohledně tehdejšího migračního vývoje. Lídři V4 sice zdůraznili skutečnost, že respektují evropskou legislativu, ale zároveň vystavili kritice EU za nedostatečnou implementaci opatření, která by vedla k omezení počtu příchozích migrantů. Konstatovali, že EU musí vést dialog takovým směrem, aby se našlo společné, a především dlouhodobé řešení, čímž podtrhli důležitost směřovat řešení krize na základní příčiny migrace. Dalším významným bodem prohlášení byla potřeba spolupráce mezi členskými státy, ale i se státy ze třetích zemí, zejména s těmi, odkud migranti pocházejí, a se zeměmi tranzitními. Uznali potřebu humanitární pomoci pro uprchlíky a zlepšení podmínek pro jejich návrat domů a zdůraznili nutnost řešit migrační krizi v kontextu většího plánu. Premiéři apelovali na funkční ochranu společného unijního prostoru prostřednictvím efektivnější kontroly vnější hranice EU s cílem zamezit nelegální migraci. Představitelé V4 dále vyzvali k solidaritě mezi členskými státy a jako výraz své vlastní solidarity prohlásili, že jsou připraveni poskytnout další pomoc Maďarsku. Upozornili ale, že princip solidarity akceptují pouze v rámci individuálních a specifických potřeb každého členského státu. Dle jejich postoje by azylový systém neměl být založen na povinném rozdělování migrantů mezi členské státy, ale spíše na dobrovolné bázi. Povinný mechanismus přerozdělování by mohl ohrozit společné úsilí a solidaritu v EU, a navíc nebere v úvahu specifické potřeby každého státu. V neposlední řadě podpořili spolupráci v oblasti bezpečnosti

²²³ TASR. *Fico: Dohoda prúd migrantov nezastaví, pripravené máme zatarasy* [online]. domov.sme.sk, 23. března 2016 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20101973/fico-si-mysli-ze-dohoda-s-tureckom-zrejme-nezastavi-prud-migrantov.html>.

²²⁴ Vláda ČR. *Premiéři zemí Visegrádské skupiny přijali na summitu v Praze společné prohlášení k migraci* [online]. vlada.cz, 4. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premieri-zemi-visegradske-skupiny-prijali-na-summitu-v-praze-spolecne-prohlaseni-k-migraci-134186/>.

a obrany, včetně sdílení informací, a apelovali na potřebu efektivitu v boji proti terorismu a extremismu.²²⁵

Na to navázalo Společné prohlášení přijaté 23. září na koordinační schůzce členů V4 před mimořádným jednáním ER k migrační krizi v Bruselu. Toto prohlášení se obsahově podobá předchozímu a lze říci, že jeho hlavním přínosem bylo potvrzení stávajícího postoje zemí V4 k migrační krizi.²²⁶ Dne 15. října se konalo další zasedání ER zaměřené na situaci v oblasti migrace. Před samotným jednáním lídři V4 přijali společné prohlášení, ve kterém se již vyhnuli kritice přijatých rozhodnutí EU v oblasti migrace a uprchlictví. V prohlášení poskytli výčet aktivit, které podnikli v rámci solidární akce a na summitu v La Valletě 12. listopadu se své úsilí rozhodli zintenzivnit, což demonstrovali konkrétními kroky.²²⁷ V říjnovém prohlášení středoevropské státy opět zdůraznily jednotu, soudržnost a akceschopnost a kladně hodnotily spolupráci s Tureckem. V ostatních bodech se shodly s předchozími prohlášeními a potvrdily svůj dosavadní postoj.²²⁸

V prosinci následovala dvě společná prohlášení. V4 v první řadě vyjádřila podporu Francii, která čelila teroristickým útokům a vyzvala k nasazení všech dostupných prostředků k účinnému boji proti terorismu.²²⁹ V4 opět vyzdvihovala efektivní ochranu vnější hranice Schengenu a důrazně odmítla otázky související se zavedením tzn. mini-Schengenů. Naopak vyzvala k dodržování principů Schengenské dohody a připomněla její pozitivní přínos pro evropskou integraci. Lídři V4 také podpořili dialog s Tureckem jakožto významný nástroj pro stabilizaci sousedství a řízení migračních toků.²³⁰

²²⁵ Předsedové vlád: *Společné prohlášení 4. září 2015...* [online] [cit. 31. května 2023].

²²⁶ Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny k aktuální migrační situaci* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 23. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Spolecne-prohlaseni-V4-k-migraci.pdf>.

²²⁷ Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 15. října 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/20151015_V4_statement_EuCo_migration_CZ.pdf v kombinaci Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny* [online]. La Valleta: Visegrádská skupina, 12. listopadu 2015 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Deklarace-V4_CZ.pdf.

²²⁸ Předsedové: *Společné prohlášení 15. října 2015...* [online] [cit. 31. května 2023].

²²⁹ Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny* [online]. Praha: Visegrádská skupina, 3. prosince 2015 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/V4_Final_December_Summit_statement_CZ_1.pdf.

²³⁰ Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 17. prosince 2015 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/SPOLECNE-PROHLASENI-PRESEDU-VLAD-ZEMI-VESEGRADSKÉ-SKUPINY.pdf>.

Druhý mimořádný summit zemí V4 zaměřený na řešení migrační krize se konal 15. února 2016 u příležitosti 25. výročí založení V4. Přijaté prohlášení nepřináší žádné zásadní novinky, i tak ho lze hodnotit jako významné vyjádření společného postoje zemí V4 vůči migraci a migrační krizi. Z prohlášení vyplývá, že zájem V4 na zachování schengenského prostoru a volného pohybu osob i nadále trvá a pro naplnění tohoto cíle jsou země ochotny následovat kroky navržené EU. Zdůraznily, že pokud chtějí členské státy zachovat EU a její benefity, je nezbytné obnovit důslednou kontrolu nad schengenskou hranicí. V reakci na situaci z předchozího roku vyzvaly země V4 k účinnému využití všech relevantních nástrojů, aby úsilí zacílilo na hlavní příčiny migrace a Evropa získala zpět kontrolu nad migračními toky. Upozornily, že pokud bude implementace opatření k posílení ochrany schengenské hranice i nadále pomalá, hrozí opakování loňského scénáře. Dotkly se také spolupráce s Tureckem, kterou označily za klíčovou a zavázaly se pomoc zemím západního Balkánu. Povinné migrační kvóty i tentokrát odmítly.²³¹

3.4 Shrnutí

Analyzovaný diskurs jednotlivých premiérů zemí V4 ukazuje, že země V4 zaujaly k migrační krizi velmi podobný postoj, který se až na malé výjimky neliší. Aktivně prosazovaly své zájmy a kritizovaly přístup EU a přijatá opatření pro řešení migrační krize. Státy V4 byly ve své kritice obzvláště hlasité až jejich odpor vyústil k podání žaloby k SDEU. Maďarsko jako jediná země V4 byla migrací zasažena nejvíce a pravděpodobně z toho důvodu zaujala maďarská vláda v čele s Viktorom Orbánem nejradikálnější politiku, která byla kritizována za svou tvrdost a nedodržování lidských práv. Podobně také Polsko, které po vítězství politické strany PiS v parlamentních volbách zahájilo odklon od proevropského směřování a zaujalo tvrdší stanovisko vůči migrační krizi. Názory českého premiéra nebyly tak radikální jako v případě ostatních partnerů.

²³¹ Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení k migraci* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 15. února 2016 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/2016_02_15_v4_deklarace_cz.pdf.

Tab. 1: Přehled témat zemí V4 k migrační krizi

Téma	Hodnotové východisko	Racionální východisko
Národní identita (náboženství)	x	-
Kulturní identita	x	-
Národní suverenita	x	-
Sociální soudržnost	x	-
Lidská práva	x	-
Vnitřní bezpečnost (boj s terorismem a extremismem)	-	x
Bezpečnost (ochrana hranic)	-	x
Ekonomické zájmy	-	x
Zaměstnanost a trh práce	-	x

Zdroj: autor

Výše uvedená tabulka (tab. 1) shrnuje nejvýraznější témata, která se v diskurzu představitelů vlád zemí V4 objevovala. Na první pohled je patrné, že převažují hodnotová východiska, ale není to tak jednoznačné a nad odpovědí je nutné se zamyslet. Diskurs premiérů zemí V4 výrazně odráží obavy ohledně narušení vlastní národní identity, kultury a hodnot, ale zároveň pragmatické úvahy o ekonomických a sociálních dopadech migrace, jako je zatížení veřejných financí, pracovního trhu nebo sociálního systému. Vedle toho lídři zemí V4 kladli důraz na národní suverenitu a autonomii při rozhodování o migrační politice. Snažili si udržet kontrolu nad vlastními hranicemi a rozhodováním o přijímání migrantů, místo aby byli podřízeni povinným kvótám nebo rozhodnutím na evropské úrovni. Negativní postoje představitelů vlád také reflektovaly podporu jejich vlastních voličů, kteří vyjadřovali obavy ohledně migrační krize a chtěli, aby vlády přijímaly opatření na ochranu jejich zemí.

V rámci V4 lze očekávat, že postoj k migraci a migrační krizi bude i nadále ovlivňovaný kombinací hodnotových přesvědčení a pragmatických zájmů. Je důležité podporovat otevřený a konstruktivní dialog, který zohledňuje různé perspektivy a hledá společné cesty k řešení komplexních výzev, které migrace přináší.

Tab. 2: Přehled témat jednotlivých lídrů zemí V4

Téma	Bohuslav Sobotka	Viktor Orbán	Ewa Kopacz Beata Szydło	Robert Fico
Národní identita (náboženství)	1	2	2	2
Kulturní identita	1	2	2	2
Národní suverenita	2	2	2	2
Sociální soudržnost	1	2	2	2
Lidská práva	1	1	1	1
Vnitřní bezpečnost (boj s terorismem a extremismem)	2	2	2	2
Bezpečnost (ochrana hranic)	2	2	2	2
Ekonomické zájmy	2	1	1	1
Zaměstnanost a trh práce	2	1	1	1

Zdroj: autor

Tabulka 2 na škále 1–2 hodnotí, jaká témata u každého lídra V4 převažovala. Stupeň 1 znamená, že se téma v diskursu objevovalo, ale nebylo tak zdůrazňováno, a stupeň 2 vyjadřuje, že bylo téma klíčové. Z tabulky vyplývá, že prioritními oblastmi napříč státy V4 byly otázky bezpečnosti a národní suverenity následované tématy národní a kulturní identity a sociální soudržnosti. Otázka lidských práv politickému diskursu nedominovala. Okrajově se premiéři vyjadřovali také k ekonomickým aspektům a zaměstnanosti.

Výše provedená analýza diskursu premiérů ukázala, že uvedená témata nejvýrazněji prosazoval Viktor Orbán. Ten byl ve své kritice obzvláště hlasitý a zaměřoval se především na vyvolání strachu mezi občany a zdůraznění potenciálních negativních dopadů migrace. Jeho postoj byl silně zakořeněný a ovlivněn skutečností, že v Maďarsku obecně panuje silná konzervativní politická tradice zdůrazňující udržení a ochranu svého vlastního kulturního a etnického dědictví. Podobně také v případě Polska, jehož společnost je značně homogenní se silnou kulturní a národní identitou. Premiéři Maďarska, Polska a Slovenska se obávali nárůstu kulturních rozdílů při příchodu velkého počtu migrantů a zdůrazňovali proto zachování

vlastní identity. Výrazným zájmem se stala obrana kulturního dědictví a tradic. Vedle toho kladli také důraz na zachování stability a soudržnosti ve společnosti. Příchod velkého počtu uprchlíků vytvářel napětí mezi různými sociálními skupinami a existovala reálná obava, že by příliv imigrantů mohl zhoršit sociální nerovnosti a vyvolat konflikty mezi etnickými nebo náboženskými skupinami. Z toho důvodu odmítali integrovat velký počet uprchlíků do své společnosti a ekonomiky. V další řadě prosazovali politiku, která zdůrazňovala národní suverenitu a rozhodování o migrační politice na vnitrostátní úrovni. Premiéři byli toho názoru, že by každý stát měl mít právo rozhodovat o přijímání a integraci uprchlíků v souladu se svými vlastními prioritami a podmínkami. V neposlední řadě kladli důraz na udržení bezpečnosti. Vzhledem k teroristickým útokům, které se v té době odehrály v Evropě, existovala reálná obava, že by se mezi migranty mohli skrývat teroristé nebo jedinci s radikálními názory a uprchlíky otevřeně označovali za teroristy. Ostatní otázky ve svém diskursu také zmiňovali, ale nepřikládali jim tak velkou prioritu.

Naproti tomu, Bohuslav Sobotka zaujal k migrační krizi mírnější postoj a uvedená témata neprosazoval tak výrazně. Snažil se najít vyvážená a pragmatická řešení, která by omezila vlny přistěhovalců, minimalizovala negativní dopady migrace na českou společnost a ekonomiku a zároveň respektovala mezinárodní a evropské závazky. Usiloval o takové řešení, které bude plně respektovat právo rozhodovat o vlastních politikách v oblasti migrace. V jeho prohlášeních dominovaly otázky bezpečnosti vlastních občanů a ochrany schengenské i státní hranice. Dále se zaměřoval na omezení negativního dopadu na místní pracovní trh a snažil se zajistit, aby se migranti v případě potřeby integrovali do pracovního trhu a měli příležitosti k získání zaměstnání. Otázky národní a kulturní identity byly v Sobotkově diskursu také zastoupeny, ale byly podřazeny bezpečnostnímu hledisku, které politickému diskursu dominovalo.

Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo zanalyzovat projevy předsedů vlád a společných prohlášení premiérů zemí V4 v oblasti migrační politiky EU během migrační krize v období duben 2015–březen 2016 optikou teorie LI. Předkládaná diplomová práce se snažila nalézt odpověď na dvě základní výzkumné otázky: Jsou negativní postoje Visegrádské skupiny k migraci motivovány spíše hodnotovým přesvědčením nebo pragmatickým pohledem? Snaží se státy Visegrádské spolupráce dosáhnout konsenzu v otázkách migrační politiky nebo upřednostňují prosazování vlastních (národních) zájmů? Je nutné podotknout, že se nejedná o jediné problematické aspekty, kterými se práce zabývala. Pro naplnění vytyčeného cíle bylo nezbytné se nejprve seznámit se samotnou teorií LI a nastínit kontext migrační krize.

Teorie LI je jedním z nejvýznamnějších teoretických přístupů současnosti, které se zabývají vysvětlením integračního procesu a poskytují vhled do rozhodovacích mechanismů a interakcí mezi státy v rámci EU. Za zakladatele a předního představitele LI je považován Andrew Moravcsik, který charakterizoval integraci jako třífázový proces. Ačkoliv je teorie LI relativně obsáhlá, zakládá se na třech základních předpokladech. Za prvé, klíčovými aktéry jsou národní státy, přičemž výsledné státní preference jsou výsledkem procesu formování národních zájmů. Za druhé, nerovnoměrné rozložení mocenských vztahů mezi státy formuje politiku EU. Za třetí, ochota či neochota členských států přijímat závazky a zajišťovat jejich vymahatelnost se promítá v institucionálním rámci EU.

Příliv uprchlíků ze zemí Arabského světa zasáhl Evropu nepřipravenou. Ačkoliv EU již v té době disponovala společným evropským azylovým systémem, a byla tak z právního hlediska na podobné situace dobře připravena, praxe byla odlišná a ukázalo se, že společná migrační a azylová politika je poměrně omezená. Příčinou krize nebyly již zmíněné migrační tlaky, ale právě systémové nedostatky. Z toho důvodu je přesnější označení migračního boomu jako „krize společného evropského azylového systému“.

Pokud jde o prvně jmenovanou otázku, odpověď není úplně jednoznačná. Migrace je komplexním a citlivým tématem, které lze vnímat z různých perspektiv. Je nutné si uvědomit, že některá témata jsou vnímána různě v závislosti na kontextu a specifických politických, sociálních a kulturních podmínkách jednotlivých zemí a nelze opomenout ani význam veřejného mínění a koaličních zájmů nebo skutečnost, že byly v té době u moci populistické strany. Některé země a političtí představitelé kladou větší důraz na pragmatické

aspekty a řešení, zatímco jiní zdůrazňují hodnotový význam. Jsou výsledkem kombinace jak hodnotového, tak pragmatického aspektu. Na základě provedené analýzy se zdá, že v diskursu Bohuslava Sobotky převažují spíše racionální úvahy, zatímco v případě Viktora Orbána, Roberta Fica a obou polských premiérek hodnotové. K tomuto závěru mě vedly níže uvedené skutečnosti.

Sobotkova vláda se zaměřovala především na otázky bezpečnosti. Jedním z hlavních zájmů bylo posílení vnějších hranic EU a spolupráce na zlepšení situace v regionech původu. Premiér kladl důraz na opatření, která by omezila nelegální migraci a poskytla humanitární pomoc tam, kde byla nejpotřebnější. Důraz na hodnoty jako identita, kultura a náboženství nebyl tak výrazný jako v případě Viktora Orbána, jehož postoj byl silně ovlivněn hodnotovými aspekty. Vláda Orbána přijala tvrdší postoj vůči migrační krizi a zavedla opatření, která měla za cíl uzavřít hranice a omezit příliv migrantů do země. Orbán zdůrazňoval potřebu chránit maďarskou křesťanskou kulturu, národní identitu a zachovat suverenitu Maďarska před vnějšími vlivy. I z toho důvodu nechal postavit dočasné hraniční ploty na hranici se Srbskem a Chorvatskem. Racionální úvahy, jako ekonomické a bezpečnostní faktory, hrály sice také roli, ale byly podřízeny hodnotovým přesvědčením. Co se týče Fica, ten na jedné straně zdůrazňoval ochranu národní identity a zachování slovenských hodnot a kultury a současně varoval před možnými riziky spojenými s přílivem migrantů. Na straně druhé se zabýval otázkami ekonomického a sociálního začleňování migrantů a vyjadřoval obavy ohledně jejich dopadu na slovenský trh práce a sociální systém. Přestože se v diskursu Fica objevují racionální úvahy, je zřejmá převaha hodnotových aspektů. Pokud jde o diskurs dvou polských premiérek, hodnotový rámec byl pro polskou vládu klíčový. Vyjadřovaly sice obavy ohledně bezpečnostních rizik a ekonomických nákladů, prioritou však byla ochrana polské identity, kultury a křesťanských hodnot, které byly pod vlivem migračních toků v ohrožení.

Nalézt odpověď na druhou otázku je výrazně jednodušší. Je zřejmé, že se státy V4 v zásadních otázkách dokázaly shodnout a přednést společné stanovisko, což potvrdily i dva mimořádné summity věnované migraci. Domnělou jednotu narušilo pouze Polsko, které upřednostnilo své národní zájmy a vlivem probíhající volební kampaně nakonec s povinným relokačním mechanismem souhlasilo. Otázka migrace a migrační krize spojila země V4, v důsledku čehož byla platforma V4 prezentována jako uskupení se společnými zájmy. Ačkoliv mohly země V4 díky společnému postoji efektivněji komunikovat na fóru EU a důrazněji

upevnit svoji pozici, nelze vyvodit závěr, že bychom byli svědky nově vznikající regionální společné migrační a azylové politiky. Jedná se spíše o ad hoc reakci na probíhající krizi.

Problematika migrační krize zasáhla různé oblasti, kde našly státy V4 společné zájmy. Země zpochybnily myšlenku přijímání uprchlíků z odlišného kulturního prostředí a ve svém důsledku samotnou myšlenku ochrany uprchlíků. Nesouhlas s relokačním mechanismem a protiimigrantské a protimuslimské nálady fungovaly jako spojující článek, který výrazně posílil jejich vazby. Odpor k uprchlickým kvótám vyústil k podání žaloby na neplatnost ze strany Slovenska a Maďarska, která byla později následovaná žalobou EK pro nesplnění relokační povinnosti ČR, Maďarska a Polska. Dalším společným znakem byl důraz na zachování kontroly nad vlastní migrační politikou a rozhodováním o přijímání uprchlíků. Upřednostňovaly dobrovolné řešení situace a směřování nápravy mimo země EU. Spolupráci se zdrojovými a tranzitními zeměmi považovaly za klíčovou, stejně tak důslednou ochranu vnější hranice schengenského prostoru. Schengenskou spolupráci hodnotily jako nejvýznamnější úspěch EU, a proto na její zachování kladly prioritu. Vedle toho analýza ukázala, že i přes členství v EU převažují národní migrační politiky jednotlivých zemí V4 nad evropským přístupem.

Na druhou stranu je však nutné zohlednit neformální charakter této aliance. Rozhodnutí přijatá na úrovni V4 nemají právní závaznost. Není proto ojedinělé, že se státy V4 uchýlovaly k vlastním iniciativám, kterými chtěly bránit své národní zájmy a hodnoty. Je však nutné podotknout, že tato jednání víceméně odpovídala společnému stanovisku. I přes individuální kroky uprchlická krize přinesla novou dynamiku do fungování V4 a ukázala, že je toto uskupení silným hráčem, který hájí své zájmy a ovlivňuje politickou agendu v EU.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že se mi vytyčený cíl práce podařilo naplnit.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BARŠOVÁ, Andrea, BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s.

BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve víru migrační krize*. 1. vydání. Praha: Institut Václava Klause, 2016, 260 s.

CABADA, Ladislav a kol. *Bezpečnostní, zahraniční a evropská politika Visegrádské skupiny*. 1. vydání. Praha: Togga, 2018, 309 s.

CABADA, Ladislav, WALSCH, Christopher. *Od Dunajské federace k Visegrádské skupině ...a zpět?: tradiční a nové formáty středoevropské spolupráce*. 1. vydání. Praha: Libri, 2017, 242 s.

CINI, Michelle, BOURNE, Angela K. *Palgrave Advances in European Union Studies*. 1. vydání. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005, 309 s.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. 2. vydání. Praha: Portál, 2010, 220 s.

EICHLER, Jan a kol. *Evropská bezpečnost 30 let po skončení studené války*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019, 269 s.

FIALA, Vlastimil a kol. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. 1. vydání. V Olomouci: Periplum, 2007, 343 s.

FILIPEC, Ondřej, MOSNEAGA Valeriu, WALTER T. Aaron. *Europe and the Migration Crisis: the Response of the Member States*. Gdaňsk: Stowarzyszenie Naukowe Instytut Badań nad Polityką Europejską, 2018, 268 s.

FILIPEC, Ondřej. *Evropská integrační politika: od myšlenky spolupráce po řešení aktuálních výzev*. 1. vydání. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2021, 288 s.

JAGODZIŃSKI, Andrzej, Sławomir (eds.). *The Visegrad Group - a central European constellation: publication on the occasion of the 15th anniversary of the Visegrad Group*. Bratislava: International Visegrad Fund, 2006, 255 s.

KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017, 227 s.

KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 218 s.

KŘEN, Jan. *Čtvrt století střední Evropy: visegrádské země v globálním příběhu let 1992-2017*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019, 366 s.

LUKÁŠEK, Libor. *Visegrádská skupina a její vývoj v letech 1991-2004*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, 168 s.

MARCZYOVÁ, Klaudia a kol. *Aktuálne problémy migrácie v Európe a jej ľudskoprávna dimenzia*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ediční středisko v nakladatelství Eva Rozkotová, Beroun, 2016, 398 s.

MILWARD, Alan S. a kol. *The Frontier of National Sovereignty. History and Theory 1945–1992*. 1. vydání. London: Routledge, 1993, 234 s.

PÍTROVÁ Lenka a kol. *Aktuální právní aspekty migrace*. Praha: Leges, 2016, 171 s.

ROSAMOND, Ben. *Theories of European Integration*. 1. vydání. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2000, 232 s.

ROŽŇÁK Petr, KUBEČKA, Karel a kol. *Země Visegrádu a migrace: Fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2018, 468 s.

SCHEU, Harald, Christian, ČÁSTEK, Michal a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010, 120 s.

ŠTURMA, Pavel, ed. a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2., dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ediční středisko v nakl. Eva Rozkotová, 2012, 253 s.

VLČEJ, Jozef, BLAŽEK, Jiří a kol. *Európa v pohybe: Sociálno-ekonomické a politické aspekty v európskom priestore*. 1. vydání. Brno: Tribun EU, 2016, 279 s.

WIENER, Antje, DIEZ, Thomas. *European Integration Theory*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, 295 s.

WIHTOL DE WENDEN, Catherine. *Atlas migrace: hledání nové světové rovnováhy*. 1. vydání. V Brně: Lingea, 2020, 91 s.

Články v odborných časopisech

AKSOY, Cevat Giray, POUTVAARA Panu. Refugees' and Irregular Migrants' Self – Selection into Europe: Who Migrates Where? *Journal of Development Economics* [online], 2021, roč. 152, č. 102681 [cit. 31. ledna 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2021.102681>.

KLEINE, Mareike, POLLACK, Mark. Liberal Intergovernmentalism and Its Critics. *Journal of Common Market Studies* [online], 2018, roč. 56, č. 7, s. 1493-1509 [cit. 29. ledna 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcms.12803>.

MORAVCSIK, Andrew. Preferences, Power and Institutions in 21st-century Europe. *Journal of Common Market Studies* [online], 2018, roč. 56, č. 7, s. 1648-1674 [cit. 29. ledna 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcms.12804>.

NIEMANN, Arne, ZAUN, Natascha. EU Refugee Policies and Politics in Times of Crisis: Theoretical and Empirical Perspectives. *Journal of Common Market Studies* [online], 2017, roč. 56, č. 1, s. 5-6 [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/jcms.12650>.

PIPKOVÁ, Hana. K právním předpisům Evropských společenství o azylovém řízení před správním orgánem nebo soudem. *Evropské právo* [online databáze], 2001, roč. 2 [cit. 10. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

PUTNAM, Robert. Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization* [online], 1988, roč. 42, č. 3, s. 427-460 [cit. 26. března 2023]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2706785>.

ZBÍRAL, Robert. Analýza rozhodnutí Rady o povinném přerozdělení uprchlíků v rámci EU: Ize politickou porážku zvrátit právními argumenty? *Právní rozhledy* [online databáze], 2015, roč. 21, č. 23-24 [cit. 8. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Internetové zdroje

BACHMAN, Bart. *Diminishing Solidarity: Polish Attitudes toward the European Migration and Refugee Crisis* [online]. migrationpolicy.org, 16. června 2016 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/diminishing-solidarity-polish-attitudes-toward-european-migration-and-refugee-crisis>.

BIRNBAUM, Michael. *European leaders struggle over deep splits on migrant crisis efforts* [online]. WashingtonPost.com, 23. září 2015 [cit. 28. únor 2023]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/european-leaders-struggle-over-deep-splits-on-migrant-crisis-efforts/2015/09/23/203d222e-6155-11e5-8475-781cc9851652_story.html.

Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu. *Opinia w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady wprowadzającej środki przejściowe w dziedzinie ochrony międzynarodowej na korzyść Włoch i Grecji (COM(2015) 286 final)* [online]. Varšava: Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, 2015 [cit. 6. května 2023]. Dostupné z: <https://orka.sejm.gov.pl/SUE7.nsf/Pliki-zal/1425-15.doc/%24File/1425-15.doc>.

BUONANNO, Laurie. *The European Migration Crisis* [online]. ResearchGate, 2017. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/318640248_The_European_Migration_Crisis.

Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán's address in Parliament before the start of daily business* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 16. listopadu 2015 [cit. 20. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-address-in-parliament-before-the-start-of-daily-business>.

Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán's interview on Kossuth Rádió's "180 minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 24. listopadu 2015 [cit. 21. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime->

[minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-interview-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme20151124](https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-interview-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme20151124).

Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán on Kossuth Radio's "180 Minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 8. února 2016 [cit. 26. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme-20160205>.

Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán interviewed on Kossuth Rádió's "180 minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 7. prosince 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-interviewed-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme20151204>.

Cabinet Office of the Prime Minister. *Prime Minister Viktor Orbán on Kossuth Rádió's "180 Minutes" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 6. března 2016 [cit. 27. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme-20160304>.

Cabinet Office of the Prime Minister. *Televised interview with Prime Minister Viktor Orbán on the M1 "Tonight" programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 20. listopadu 2015 [cit. 18. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/televised-interview-with-prime-minister-viktor-orban-on-the-m1-tonight-programme>.

CANTAT, Céline, RAJARAM, Prem, Kumar. *The Politics of the Refugee Crisis in Hungary: Bordering and Ordering the Nation and Its Others* [online]. Oxford: Oxford University Press, 2018 [19. května 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190856908.013.69>.

CARRERA, Sergio a kol. *Fit for purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 Update* [online]. Brusel: Evropský

parlament, 2018 [cit. 24. května 2023]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU\(2018\)608838_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU(2018)608838_EN.pdf).

CARRERA, Sergio, HERTOOG, den Leonhard, STEFAN, Marco. *It wasn't me! The Luxembourg Court Orders on the EU-Turkey Refugee Deal* [online]. CEPS, 2017. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/it-wasnt-me-luxembourg-court-orders-eu-turkey-refugee-deal/>.

CENDROWICZ, Leo. *Refugee crisis: Plans to agree quotas to relocate 160,000 asylum-seekers draws rage from Eastern European countries* [online]. independent.co.uk, 12. září 2015 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-plans-to-agree-quotas-to-relocate-160-000-asylumseekers-draws-rage-from-eastern-european-countries-10498505.html>.

ČSSD. *Bohuslav Sobotka: Česko nezmění odmítavý postoj ke kvótám pro přijímání uprchlíků* [online]. cssd.cz, 14. září 2015 [cit. 25. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/aktualne/prave-ted/bohuslav-sobotka-cesko-nezmeni-odmitavy-postoj-ke-kvotam-pro-prijimani-uprchliku/>.

ČT 24. *Soud EU: Odmítáním uprchlických kvót porušilo Česko, Polsko a Maďarsko své povinnosti* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 2. dubna 2020 [cit. 31. března 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3070650-soud-eu-odmitanim-uprchlickych-kvot-porusily-zeme-sve-povinnosti>.

DELFI. *Premier Beata Szydło: Zrobimy wszystko, aby Polacy czuli się bezpiecznie* [online]. delfi.lt, 18. listopadu 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://www.delfi.lt/pl/aktualia/polska/premier-beata-szydlo-zrobimy-wszystko-aby-polacy-czuli-sie-beezpiecznie-69604182>.

DOCKERY, Wesley. *The Balkan route – explained* [online]. infomigrants.net, 29. března 2017 [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://www.infomigrants.net/en/post/2546/the-balkan-route--explained>.

Evropská komise. *Relokace: Komise zahajuje řízení o nesplnění povinnosti proti České republice, Maďarsku a Polsku* [online]. ec.europa.eu, 14. června 2017, [cit. 31. března 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_17_1607.

FARGUEES, Philippe. *Cross-Mediterranean Undocumented Migration to Europe: A Review of the Evidence* [online]. Switzerland: International Organization for Migration, 2017. Dostupné z: <https://publications.iom.int/books/four-decades-cross-mediterranean-undocumented-migration-europe-review-evidence>.

FIALOVÁ, Ludmila. *Migrace* [online]. encyklopedie.soc.cas.cz, 11. prosince 2017 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Migrace>.

fil/ja. *Ewa Kopacz: Polska przyjmie tylko uchodźców, nie emigrantów ekonomicznych* [online]. tvn24.pl, 20. září 2015 [cit. 5. května 2023]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/premier-ewa-kopacz-o-uchodzcach-niedzielne-wystapienie-kopacz-ra578870-3313154>.

FRATZKE, Susan. *Not Adding Up: The Fading Promise of Europe's Dublin System* [online]. Brussels: Migration Policy Institute for Europe, 2015. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/MPIe-Asylum-DublinReg.pdf>.

Frontex. *Migratory Routes – Central Mediterranean Route* [online]. frontex.europa.eu, [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/what-we-do/migratory-routes/central-mediterranean-route/>.

Frontex. *Migratory Routes – Western Balkan Route* [online]. frontex.europa.eu, [cit. 5. února 2023]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/what-we-do/migratory-routes/western-balkan-route/>.

HENIG, David. *Migrace* [online]. AntropoWeb.cz, 2007 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/migrace>.

HITTO, Obaida. *Critical Analysis: Moravcsik, Liberal Intergovernmentalism, Critics, and Moravcsik's Rebuttal* [online]. Academia.edu, 2018 [cit. 12. prosince 2022]. Dostupné

z: [https://www.academia.edu/38148167/Critical Analysis Moravcsik Liberal Intergovernmentalism Critics and Moravcsiks Rebuttal](https://www.academia.edu/38148167/Critical_Analysis_Moravcsik_Liberal_Intergovernmentalism_Critics_and_Moravcsiks_Rebuttal).

International Organization for Migration. *International Migration Law No. 34 – Glossary on Migration* [online]. Switzerland: International Organization for Migration, 2019 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf.

jb. *Beata Szydło: problem uchodźców wymknął się spod kontroli* [online]. wiadomosci.onet.pl, 20. ledna 2016 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/beata-szydlo-problem-uchodzcow-wymknal-sie-spod-kontroli/h2xpw3>.

jh/rk. *PM Kopacz says Poland will not accept refugee quotas* [online]. archiwum.thenews.pl, 3. září 2015 [cit. 6. května 2023]. Dostupné z: <http://archiwum.thenews.pl/1/10/Artykul/219744>.

JUNGWIRTH Tomáš. *Migrační dohoda mezi EU a Tureckem* [online]. encyclopediaofmigration.org, 17. ledna 2017 [cit. 11. února 2023]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/migracni-dohoda-mezi-eu-a-tureckem/>.

JUNGWIRTH, Tomáš. *Balkánská trasa* [online]. encyclopediaofmigration.org, 17. ledna 2017 [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/balkanska-trasa/>.

KOMÍNKOVÁ, Magda. *EU má za sebou první rok „horké fáze“ migrační krize* [online]. Euroskop.cz, 25. července 2016 [cit. 31. ledna 2023]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2016/07/25/eu-ma-za-sebou-prvni-rok-horke-faze-migracni-krize/>.

KROET, Cynthia. *Viktor Orbán says EU-Turkey deal is ‘an illusion’* [online]. politico.eu, 25. února 2016 [cit. 25. května 2023]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-says-eu-turkey-deal-is-an-illusion-hungary-germany-merkel-summit/>.

MAW. *Na pomoc Syrii Polska przeznaczy mniej niż... Słowacja* [online]. newsweek.pl, 2. února 2016 [cit. 9. května 2023]. Dostupné z: <https://www.newsweek.pl/swiat/polska-pomoc-dla-syrii-wspierajac-syrie-i-region/z3206py>.

MEDAM. *Assessment Report on Asylum and Migration Policies in Europe: sharing responsibility for refugees and expanding legal immigration* [online]. Germany: Kiel Institute for the World

Economy, MEDAM, 2017. Dostupné z: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/47725/2017_MEDAM_AssessmentReport.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Dublinský systém* [online]. mvcr.cz, 28. srpna 2017 [cit. 10. února 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/dublinsky-system.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Mezinárodní ochrana* [online]. mvcr.cz, 22. března 2018 [cit. 26. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Slovníček pojmů z oblasti migrace* [online]. mvcr.cz, 2023 [cit. 5. ledna 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Společný evropský azylový systém* [online]. mvcr.cz [cit. 10. února 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/spolecny-evropsky-azylovy-system.aspx>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Visegrádská spolupráce* [online]. mzv.cz, 2023 [cit. 18. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/visegrad>.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. *Polska deklaruje przyjęcie 2 tys. uchodźców w ramach planów UE* [online]. archiwum.mswia.gov.pl, 10. července 2015 [cit. 5. května 2023]. Dostupné z: <https://archiwum.mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13492,Polska-deklaruje-przyjecie-2-tys-uchodzcow-w-ramach-planow-UE.html>.

PAP. *Ewa Kopacz: będę zabiegać o dobrowolność ws. przyjmowania uchodźców* [online]. PolskieRadio24.pl, 15. května 2015 [cit. 5. května 2023]. Dostupné z: <https://polskieradio24.pl/5/3/artukul/1442847,ewa-kopacz-bede-zabiegac-o-dobrowolnosc-ws-przyjmowania-uchodzcow>.

PAP/IAR/iz. *Szczyt UE-Turcja. Powstał wspólny plan działań, by zahamować falę migracji* [online]. polskieradio24.pl, 30. listopadu 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://polskieradio24.pl/5/3/Artykul/1550605,szczyt-ueturcja-powstal-wspolny-plan-dzialan-by-zahamowac-fale-migracji>.

PM/ja. *Kopacz do postów: nie straszcie Polaków* [online]. tvn24.pl, 16. září 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/informacja-premier-ewy-kopacz-na-temat-kryzysu-migracyjnego-w-europie-ra577777-3312851>.

PORSCHE, Světlana. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2019 [cit. 6. ledna 2023]. Dostupné z: <https://publi.cz/download/publication/950?online=1>.

POTUŽÁK, David. *Reforma společného evropského azylového systému – nařízení Dublin IV* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.24132/ZCU.2021.09228.191-213>.

Prime Minister's Office. *If we do not protect our borders, tens of millions of migrants will come* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 5. září 2015 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/if-we-do-not-protect-our-borders-tens-of-millions-of-migrants-will-come>.

Prime Minister's Office. *Interview with Viktor Orbán on the “180 minutes” programme on Kossuth Radio* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 1. listopadu 2015 [cit. 21. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/interview-with-viktor-orban-on-the-180-minutes-programme-on-kossuth-radio>.

Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán interviewed on Kossuth Rádió’s “180 Minutes” programme* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 14. ledna 2016 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-interviewed-on-kossuth-radio-s-180-minutes-programme>.

Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán on the Kossuth Rádió programme “180 minutes”* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 8. května 2015 [cit. 23. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-on-the-kossuth-radio-programme-180-minutes>.

Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán’s address to Parliament before the start of daily business* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 22. září 2015 [cit. 19. května 2023].

Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-address-to-parliament-before-the-start-of-daily-business>.

Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's interview given to the Czech daily newspaper Lidové noviny* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 19. prosince 2015 [cit. 23. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-interview-given-to-the-czech-daily-newspaper-lidove-noviny>.

Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's reply in Parliament* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 23. září 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-reply-in-parliament>.

Prime Minister's Office. *Prime Minister Viktor Orbán's Speech in the European Parliament* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 20. května 2015 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-in-the-european-parliament>.

Prime Minister's Office. *Wortmeldung von Viktor Orbán im Europäischen Parlament* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 21. května 2015 [cit. 26. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/wortmeldung-von-viktor-orban-im-europ-ischen-parlament>.

Prime Minister's Office/MTI. *Construction of border fence on Croatian section has begun* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 18. září 2015 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/news/construction-of-border-fence-on-croatian-section-has-begun>.

Prime Minister's Office/MTI. *The borders of Europe must be defended* [online]. 2015-2019.kormany.hu, 24. dubna 2015 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://2015-2019.kormany.hu/en/the-prime-minister/news/the-borders-of-europe-must-be-defended>.

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení k migraci* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 15. února 2016 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/2016_02_15_v4_deklarace_cz.pdf.

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny* [online]. Praha: Visegrádská skupina, 4. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/20150904_V4_joint_declaratoin_migration_FINAL_CS.pdf.

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny* [online]. Praha: Visegrádská skupina, 3. prosince 2015 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/V4_Final_December_Summit_statement_CZ_1.pdf.

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 17. prosince 2015 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/SPOLECNE-PROHLASENI-PRESEDU-VLAD-ZEMI-VERSEGRADSKE-SKUPINY.pdf>.

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny k aktuální migrační situaci* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 23. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Spolecne-prohlaseni-V4-k-migraci.pdf>.

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny* [online]. Brusel: Visegrádská skupina, 15. října 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/20151015_V4_statement_EuCo_migration_CZ.pdf

Předsedové vlád zemí V4. *Společné prohlášení zemí Visegrádské skupiny* [online]. La Valleta: Visegrádská skupina, 12. listopadu 2015 [cit. 1. června 2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Deklarace-V4_CZ.pdf.

Reuters Staff. *Poland PM Szydlo says migrants cannot be settled in Poland now* [online]. reuters.com, 23. března 2016 [cit. 10. května 2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/cnews-us-belgium-blast-poland-idCAKCN0WP1D1>.

ROBERT, Aline a kol. *Many EU countries say "no" to immigration quotas* [online]. euractiv.com, 8. června 2015 [cit. 6. května 2023]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/many-eu-countries-say-no-to-immigration-quotas/>.

rzw. *Ilu uchodźców może przyjąć Polska? "10-12 tys. to mniej niż przychodzi na mecze Legii"* [online]. tvn24.pl, 19. září 2015 [cit. 7. května 2023]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/kopacz-10-12-tys-imigrantow-to-mniej-niz-przychodzi-na-mecze-legii-ra578697-3313068>.

Strana-SMER. *Fico: Prílev migrantov môže byť spojený aj s prítokom nebezpečných ľudí* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 4. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/fico-prilev-migrantov-moze-byt-spojeny-aj-s-pritokom-nebezpecnych-ludi>.

Strana-SMER. *Premiér: V4 by mohla zablockovať kvóty, ak ich EK presadí, SR zváži referendum* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 23. června 2015 [cit. 29. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/premier-v4-mohla-zablokovat-kvoty-ak-ich-ek-presadi-sr-zvazi-referendum>.

Strana-SMER. *Protiteroristický legislatívny balíček schválený* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 9. prosince 2015 [cit. 28. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/protiteroristicky-legislativny-balicek-schvaleny>.

Strana-SMER. *R. Fico: Musíme zabrániť vytvoreniu ucelenej moslimskej komunity na Slovensku* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 7. ledna 2016 [cit. 30. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/r-fico-musime-zabranit-vytvoreniu-ucelenej-moslimskej-komunity-na-slovensku>.

Strana-SMER. *R. Fico: Povinné kvóty odmietame* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 23. září 2015 [cit. 28. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/r-fico-povinne-kvoty-odmietame>.

Strana-SMER. *Robert Fico: problém s migrantmi treba riešiť tam, kde vzniká* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 1. září 2015 [cit. 29. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/robert-fico-problem-s-migrantmi-treba-riesit-tam-kde-vznika>.

Strana-SMER. *Robert Fico: Slovensko chránime a ochráníme* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 5. prosince 2015 [cit. 29. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/robert-fico-slovensko-chranime-ochranime>.

Strana-SMER. *Vyhlasenie predsedu vlády SR R. Fica k nálezu auta s desiatkami mŕtvych migrantov* [online]. stwebsmer.strana-smer.sk, 1. září 2015 [cit. 30. května 2023]. Dostupné z: <https://stwebsmer.strana-smer.sk/vyhlasenie-predsedu-vlady-sr-r-fica-k-nalezu-auta-s-desiatkami-mrtvych-migrantov>.

SZCZERBIAK, Aleks. *How will the European migration crisis affect the Polish election?* [online]. polishpoliticsblog.wordpress.com, 26. září 2015 [cit. 8. května 2023]. Dostupné z: <https://polishpoliticsblog.wordpress.com/2015/09/26/how-will-the-european-migration-crisis-affect-the-polish-election/>.

TASR. *Fico: Dohoda prúd migrantov nezastaví, pripravené máme zátarasy* [online]. domov.sme.sk, 23. března 2016 [cit. 31. května 2023]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20101973/fico-si-mysli-ze-dohoda-s-tureckom-zrejme-nezastavi-prud-migrantov.html>.

The Editors of Encyclopaedia Britannica. *Ewa Kopacz* [online]. britannica.com, 29. listopadu 2022 [cit. 4. května 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Ewa-Kopacz>.

The Editors of Encyclopaedia Britannica. *Viktor Orbán* [online]. britannica.com, 27. května 2023 [cit. 19. května 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Viktor-Orban>.

TROITINO, Ramiro David, CHOCHIA, Archil. *Theories of European Integration* [online]. ResearchGate, 2012 [cit. 10. prosince 2022]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/330713941_Theories_of_European_Integration.

Vláda ČR. *Aktivity české vlády v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 23. dubna 2015 [cit. 22. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/aktivity-ceske-vlady-v-oblasti-migrace-129358/>.

Vláda ČR. *Česká republika přijme do roku 2017 celkem 1500 migrantů* [online]. vlada.cz, 9. července 2015 [cit. 25. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-republika-prijme-do-roku-2017-celkem-1500-migrantu-132704/>.

Vláda ČR. *Česká vláda nesouhlasí se zavedením povinných kvót v reakci na migrační krizi* [online]. vlada.cz, 27. května 2015 [cit. 23. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/ceska-vlada-nesouhlasi-se-zavedenim-povinnych-kvot-v-reakci-na-migracni-krizi-130771/>.

Vláda ČR. *Evropa musí od plánů pro řešení migrační krize rychle přikročit ke konkrétním činům* [online]. vlada.cz, 9. září 2015 [cit. 25. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/evropa-musi-od-planu-pro-reseni-migracni-krize-rychle-prikrocit-ke-konkretnim-cinum-134418/>.

Vláda ČR. *Evropská unie se dohodla s Tureckem na společném řešení migrační krize* [online]. vlada.cz, 29. listopadu 2015 [cit. 27. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/evropska-unie-se-dohodla-s-tureckem-na-spolecnem-reseni-migracni-krize-137596/>.

Vláda ČR. *Premiér Bohuslav Sobotka se v Bruselu zúčastní mimořádné Evropské rady* [online]. vlada.cz, 23. dubna 2015 [cit. 22. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-bohuslav-sobotka-se-v-bruselu-zucastni-mimoradne-evropske-rady-129339/>.

Vláda ČR. *Premiér Sobotka: ČR chce dále podporovat pomoc EU v oblasti migrace, stanovení povinných kvót odmítá* [online]. vlada.cz, 13. května 2015 [cit. 23. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-%20centrum/aktualne/premier-sobotka-cr-chce-dale-podporovat-pomoc-eu-v-oblasti-%20migrace--stanoveni-povinnych-kvot-odmita-130190/>.

Vláda ČR. *Premiéři zemí Visegrádské skupiny přijali na summitu v Praze společné prohlášení k migraci* [online]. vlada.cz, 4. září 2015 [cit. 31. května 2023]. Dostupné

z: [https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/_premieri-zemi-visegradske-skupiny-prijali-na-summitu-v-praze-spolecne-prohlaseni-k-migraci-134186/](https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/_premiери-zemi-visegradske-skupiny-prijali-na-summitu-v-praze-spolecne-prohlaseni-k-migraci-134186/).

Vláda ČR. *Projev předsedy vlády Bohuslava Sobotky na Humboldtově univerzitě v Berlíně 4. května 2015* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2015 [cit. 22. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/brozura-prednes-zadni-strany-oprava3.pdf>.

Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 1. října 2015 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 1. října 2015 [cit. 27. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-1--rijna-2015-k-situaci-v-oblasti-migrace-135392/>.

Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 15. září 2015 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 15. září 2015 [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-15--09--2015-k-situaci-v-oblasti-migrace-134692/>.

Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 21. ledna 2016 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 21. ledna 2016 [cit. 27. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/informace-vlady-ceske-republiky-o-migracni-krizi--139321/>.

Vláda ČR. *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 22. března 2016 k situaci v oblasti migrace* [online]. vlada.cz, 22. března 2016 [cit. 28. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-v-poslanecke-snemovne-22--brezna-2016-k-situaci-v-oblasti-migrace-141708/>.

Vláda ČR. *Vystoupení premiéra Bohuslava Sobotky v Poslanecké sněmovně k tématu migrační krize* [online]. vlada.cz, 18. června 2015 [cit. 24. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-%20vlady/premier/projevy/vystoupeni-premiera-bohuslava-sobotky-v-poslanecke-%20snemovne-k-tematu-migracni-krize--131926/>.

Vláda ČR. *Zpráva vlády Bohuslava Sobotky k plnění programového prohlášení 2014–2017* [online]. vlada.cz, 29. září 2017 [cit. 21. dubna 2023]. Dostupné

z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/zprava-vlady-bohuslava-sobotky-k-plneni-programoveho-prohlaseni-2014-2017-160113/>.

WALLENFELDT, Jeff. *Beata Szydło* [online]. britannica.com, 11. dubna 2023 [cit. 4. května 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Beata-Szydlo>.

Příspěvky ve sborníku

HONUSKOVÁ, Věra. Možné odpovědi na hromadný příliv osob do Evropské unie. In: JÍLEK, Dalibor, POŘÍZEK, Pavel (eds.). *Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva: sborník z vědeckého semináře uskutečněného dne 10. září 2015 v Kanceláři veřejného ochránce práv*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016, s. 234-260.

JURNÍKOVÁ, Jana. Několik poznámek k budování společného evropského azylového systému. In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ, Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 9-19.

KRÁLOVÁ, Alžběta. Jednotné azylové řízení – řešení, nebo utopie? In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 20-33.

PAZDEROVÁ, Věra. Dublinský systém – klauzule suverenity. In: JÍLEK, Dalibor, POŘÍZEK, Pavel (eds.). *Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva: sborník z vědeckého semináře uskutečněného dne 10. září 2015 v Kanceláři veřejného ochránce práv*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016, s. 322-342.

PAULY, Michael. Rozhodnutí Rady EU – žaloba České republiky ve světle rozhodnutí o relokaaci a žaloby s ním související. In: VOSTRÁ, Zuzana (eds.). *Nestandardní bezpečnostní situace ve státech – ústavní, evropský a mezinárodní pohled*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021, s. 214-230.

VOTOČKOVÁ, Veronika, CHMELÍČKOVÁ, Nataša. Nový úsvit nebo spíše soumrak dublinského systému? In: JURNÍKOVÁ, Jana, KRÁLOVÁ, Alžběta (eds.). *Společný evropský azylový systém v kontextu uprchlické krize – sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 34-48.

MARKOVÁ, Jana. Migrační politika Evropské unie. In: *Evropa v imigrační krizi: jaká jsou východiska? XII. vědecká konference: 3.-4. května 2016*. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, 2016, s. 53-56.

Právní předpisy a související dokumenty

Všeobecná deklaráce lidských práv.

Úmluva o právním postavení uprchlíků.

Protokol týkající se právního postavení uprchlíků.

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě. První zpráva o pokroku dosaženém při provádění prohlášení EU a Turecka COM(2016) 231 final, 20. dubna 2016.

European Commission. *European Commission makes progress on Agenda on Migration* [online]. ec.europa.eu, 27. května 2015 [cit. 8. února 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5039.

Evropská rada. *Prohlášení EU a Turecka, 18. března 2016* [online]. consilium.europa.eu, 18. března 2016 [cit. 11. února 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>.

Rada Evropské unie. *Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je* (2010/C 115/01), bod 6.2 [online]. Úřední věstník EU, 4. května 2010 [cit. 4. března 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:cs:PDF>.

Žaloba podaná dne 2. prosince 2015, *Slovenská republika v. Rada*, C-643/15, Úř. věst. C 38, 1.2.2016, s. 41-43.

Žaloba podaná dne 3. prosince 2015, *Maďarsko v. Rada*, C-647/15, Úř. věst. C 38, 1.2.2016, s. 43-44.

Rozhodnutí Soudního dvora EU

Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. září 2017, *Slovensko a Maďarsko v. Rada*, C-643/15 a C-647/15 (v el. sb. rozh.).

Rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 2020, *Komise v. Polsko, Maďarsko a Česká republika*, C-715/17, C-718/17 a C-719/17 (v el. sb. rozh.).

Shrnutí

Předkládaná diplomová práce na téma „Komparace přístupu zemí V4 k migrační politice EU“ si klade za cíl analýzu projevů předsedů vlád a společných prohlášení zemí V4 v letech 2015 a 2016 skrze perspektivu teorie liberálního intergovernmentalismu. Práce si stanovuje následující výzkumné otázky: Snaží se státy Visegrádské spolupráce dosáhnout konsenzu v otázkách migrační politiky nebo upřednostňují prosazování vlastních (národních) zájmů? Jsou negativní postoje Visegrádské skupiny k migraci motivovány spíše hodnotovým přesvědčením nebo pragmatickým pohledem? Úvodní kapitola slouží k teoreticko-metodologickému ukotvení celé práce a zabývá se teorií liberálního intergovernmentalismu. Další část se zaměřuje na základní teoretické pojmy zdůrazňující především jejich vzájemné odlišnosti, vykreslení stěžejních aspektů migrační krize, migrační trasy a migrační a azylovou politiku EU. Dále jsou zde stručně nastíněny postoje některých členských států a rozebrány dva soudní spory, které se na půdě EU v souvislosti s uprchlickou krizí řešily. Závěrečná kapitola nejprve přibližuje Visegrádskou spolupráci a poté se věnuje analýze prohlášení jednotlivých lídrů zemí V4 a společných prohlášení.

Abstrakt

The presented diploma thesis on the topic “Comparison of the Approach of the V4 Countries to EU Migration Policy” aims to analyze the speeches of the prime ministers and joint statements of the V4 countries in 2015 and 2016 through the perspective of the theory of liberal intergovernmentalism. The diploma thesis sets the following research questions: Do the states of the Visegrad Group try to reach a consensus on issues of migration policy or do they prioritize the promotion of their national interests? Are the Visegrad Group's negative attitudes towards migration motivated more by value convictions or a pragmatic view? The introductory chapter serves to anchor the entire thesis theoretically and methodologically and deals with the theory of liberal intergovernmentalism. The next part focuses on the basic theoretical terms emphasizing their mutual differences, the explanation of key aspects of the migration crisis, migration routes and EU migration and asylum policy. Furthermore, the positions of some member states are briefly outlined here, and two court cases that were resolved on EU soil in connection with the refugee crisis are discussed.

The final chapter first provides an overview of Visegrad cooperation and then analyzes the statements of the individual leaders of the V4 countries and joint statements.

Seznam klíčových slov

Liberální intergovernmentalismus, migrační krize, uprchlické kvóty, společný evropský azylový systém, Visegrádská skupina, předseda vlády, Fico Robert, Kopacz Ewa, Orbán Viktor, Sobotka Bohuslav, Szydło Beata

Key words

Liberal intergovernmentalism, migration crisis, migration quotas, Common European Asylum System, Visegrad Group, Prime Minister, Fico Robert, Kopacz Ewa, Orbán Viktor, Sobotka Bohuslav, Szydło Beata